PRACTICÆ MEDI-
cinæ liber, vocatus Amalgama,
quo, artificiosa methodo, & incredi-
bili mortales sanandi studio, sine inuidia, cau-
sæ, symptomata, & remediorum præsidia,
præcipuorum capitis morborum.
exponuntur.

Authore Iohanne Wood generoso
artis Medecinæ studioso,
& professore.

Inuidia sibi, & alijs venenum.

Vana salus hominum.

Deus Verax est, & omnis homo mendax.

Quos diligit Dominus hos castigat.

Excusum Londini, impensis
Humfredi Hooper,
1596.

Linc.
D. 10. 19.

PRACTICÆ MEDI-

cinæ liber, vocatus Amalgama,

tmo artificiosa methodo, & incredi-

bili mortales sanandi studio, hinc inde ita cau-

sis, experimentis, & remediorum præsidiis,

præclarorum capitis ope locupletatus.

Authore

Authore Johanne Wood generoso

artis Medicinæ studioso,

& professore.

Invidia sibi, & aliis venenum.

Vana salus hominum.

Deus Verax ex, & omnis homo mendax.

Quos diligit Dominus hos castigat.

Excusum Londini, impensis

Humfredi Hooper,

1596.

AD LECTOREM studioſum.

MVltum dubitaui (lector humaniſsime) hoc exiguum opuſculum in hoc ſeneſcenti mũdo in publicum emittere, in quo tanta viget inuidia, & in hac arte opinionum diſſenſio, vt nemo ferè aliorum ſcripta legat, niſi vt calumnietur, qui ſtudet ab omnibus approbari (ſi Gal. credamus) ilo plus agit, quàm ſi det operam, vt omnium opes ideat. Quamobrem, vt pictor ille Appelles, cum ulam Veneris ſpectandam collocaſſet, æquo animo fe- vt prætereuntium iudicia, donec ſutor quidam omni- ineptiſsimus, illud reprehenderat quod ne intelligere em potuit: ſic ſi aliquid in hac noſtra opella, perito- reprehenſione dignum ſit, libenter iudicium eorum m: ſin ſutor aliquis, vel infimi ſortis medicus (quos genes pecudes aureo venuſtas vellere vocitat) hæc

Ad Lectorem.

mea ſcripta iniuſtis calumnijs afficiat, hos moneo pictoris illius celeberrimi exemplo, vt ne vltra crepidam, ſed potius vt ſequantur conſilium, quod olim Timotheum *ineptis muſicis dediſſe fertur, nempè vt priorem artem dediſcerent, ſic aptiores ad veram acquirendam fierent, vnde poſtea maiori cum iudicio de aliorum laboribus ritè iudicare valeant. Cæterum ne longius excurrat oratio mea; quicquid in hoc libello continetur, aut per propriam nostram experientiam confirmatur, aut ex* Hipocrate, Gal. *& reliquis principibus vtriuſque medicinæ, ſumma cum induſtria, & fide colligitur: neque vt aliqui faciunt, vbi nodus incidit (velut angue conſpecto) tranſilio: ſed pro viribus nodum diſſoluo.*

Tui in reb. medicinalibus progreſſus ſtudioſus.

I. W.

Medicinę ſtudioſis.

SI quis de alicuius medicamenti compoſitione in hoc libro diſcripti, ſiue de modo apparatus dubitat, typographum adeat qui (laboris ſui conſideratione habita) apertius ſiue plenius viam componendi demonſtrabit, ne quis ignarus fruſtra, oleum & operam perdat.

Medicinæ fundatis.

PRACTICÆ MEDI-
dicinæ liber, de præcipuis capitis affectibus, siue Ægritudinibus.

IN memoriam reuocans sententiam illam, quam *Gall.* protulit libro de Prognosticis: scilicet, ineptum valdè esse, quæ breuibus possunt explicari, longiùs dicere: decreui omnia quæ in hoc opusculo dicturus sum, pauciſsimis (vt possim) verbis perstringere.

De Alopecia, Ophiasi, Caluitio, et Defluuio capillorum. Capitulum. 1

Alopecia (teste Tralliano) est vitium, quo capillis fluentibus, caput nudatur, et glabrescit. Alopecia dicta, quoniam est morbus vulpibus familiarisimus, qui ἀλώπεκες Græcè nominantur: generatur verò ex vitio et corruptione humorum, vel per essentiam ipsius membri læsi, vel per consensum aliorum. Alopeciæ descriptio.

Per eſſentiam membri læſi, aut quia intemperatum bonum alimentum tranſmiſſum corrumpit: aut quia proprio calore deſtructo, aut debilitato, membra vicina excrementa ſua ad membrum affectum, tãquam ad partem debiliorem, expellunt: vt ſolet in humano corpore contingere.

Per conſenſum verò, quia humores multiplicantur in membris naturalibus, ſcilicet hepate, ſplene, et ſtomacho.

Cauſæ. Huius morbi cauſæ. { Vel pituita per aduſtionem ſalſa. / Vel bilis. / Et aliquando melancholia.

Signa. Oriuntur in capite aliquando; et in barba vlcuſcula quædam exigua, denſa, ſanioſa et rubra, puſillis papillis adſimilia, ſecundùm Auicennam in forma rotunda; ſecundum Celſum, ſub qualibet figura dilatata, quæ ſi per eſſentiam membri læſi proueniant, non apparebit aliqua mala diſpoſitio in reliquis membris: ſin per conſenſum, e contra materia verò morbifica per colorem indicabitur.

Mont capi. lib. 1. conſ.

De Ophiaſi.

Ophiaſis deſcriptio. Ophiaſis ita vocatur, quia cutim capitis ſerpit, inſtar conuolutionum ſerpentis, quem ὄφιν appellant.

Cauſæ. vt in Alopecia,

Signa. Ophiaſis (teſte Celſo) ab occipitio incipit duorum digitorum latitudinem non excedens, ad aures verò duobus capitibus ſerpens, quibuſdam etiam

etiam ad frontem, donec se duo capita in priorem partem committant, scilicet, in forma oblonga.

Aliqui Auenzoar sequuti, pro differentia ponunt æqualitatem, et inæqualitatem: attamen ego ipse vidi et alopeciam, et Ophiasim radices pilorum inæqualiter amputasse: ideòq; Actuario consentio, nempe inæqualitatem conuenire vtrisque. Differentiæ inter Alopeciam & Ophiasin.

At Alopecia est morbus capitis et aliarum partium: Ophiasis autem semper capitis morbus.

Alopecia etiam in omnibus ætatibus accidit: Ophiasis rarissime nisi in infantibus.

Alopecia vix vnquam finitur sine ope et auxilio medici.

Ophiasis sæpiùs per se. Celsus.

De Caluitio.

Caluitium dicitur depilatio anterioris partis capitis. Caluitii descriptio.

Siccitas et ariditas cutis (teste *Gal.*) aph. 28. sect. 6. aph. 69. sect. 5. Vnde constringuntur meatus, vt pili promptè erumpere nequeant, deficítque alimentum, vnde prorumpentes alerentur. Causa.

Defectus pilorum in sincipite satis manifestè morbum demonstrat. Signum.

De Defluuio capillorum.

Defluuium capillorum est defectus pilorum capitis vniuersus, generatúrq; vel vitio cutis, vel vitio materiæ.

Signa. Si vitio cutis, tunc accidit aut propter raritatem et humiditatem, præcesserúntq; causæ humectantes, et rarefacientes, et apparebit mollities cutis, et capillorum.

Aut propter siccitatem, et densitatem: vnde aderunt signa planè contraria.

Si verò vitio materiæ contingat, tunc aut propter defectum, aut propter corruptionem accidit.

Si propter defectum, præcesit vel immodica aliqua euacuatio; vel immoderatus coitus, vel morbus diuturnus.

Si ob corruptionem, præcesserunt, vel adsunt morbi qui occasionem præstant, sicut morbus *Gallicus*, vel similis.

Differentiæ. Inter Alopeciam, Ophiasim, Caluitium, et Defluuium capillorum hæ sunt differentiæ.

Alopecia & ophiasis ex deprauatis succis oriuntur, & cum areis.

Caluitium, & defluuium capillorum propriè sumptum sine vlcusculis.

Caluitium ex siccitate & inopia materiæ; & est defectus pilorum præcipuè in sincipite.

Defluuium capillorum est vniuersus defectus proficiscens & ex siccitate, & ex humore redundante, & prauitate humorum.

Prognost. Alopecia recens, si medicamenta congruentia adhibeantur, facilè sanatur: inueterata difficillimè aut nunquam: secundùm opinionem vulgi medicorum, nunquam: tamen aliquam vidi, quamuis multas vidi, & hoc instanti vnam curatam in manibus meis habeo: quin sequentibus medicamen-

tis ceſsit: modus autem cognoſcendi rebellem Alopeciam, eſt mutatio coloris cutis, ſi fricetur: ſi enim per moderatam frictionem fit aliquantulum rubra, vel citrina, & calida, bonum portendit: ſi verò non, aut vix mutetur cutis, morbum difficiliorem fore demonſtrat.

Ad curandam igitur Alopeciam, vel Ophiaſim, præſertim inueteratam, neceſſarium eſt totum corpus evacuare, & eò magis ſi per ſympathiam oriatur (teſte *Gall.*) 3. Methodi. vbi irridet methodicos, qui oculum curaturi, non purgabant totum corpus, quod in omnibus particularibus eſt faciendum, paucis exceptis, ijſque morbis peracutis. curatio.

Expietur igitur corpus illis vitioſis humoribus, qui materiam & fomentum morbo ſuppeditant, niſi ſit infantibus, quos curare ſufficiet abſtinentia: ideòque tutiùs eſt à Pharmacis abſtinere: pueri vero grandiores his vel ſimilibus purgandi ſunt: ℞. pilula coch. Rhaſis ℈ij. vel de hiera cũ agarico ʒ i Adoleſcentes verò & natu maiores ſequentibus. ſcilicet ℞ confect. Hamech. ʒß. ſirupi roſati ſoluti ui ʒ iiij. aquæ bethonicæ. q ß. fiat potio. Auicenna.

Vel ℞. electuarij. Hieræ, Diacolocinthidos, Diacatholiconis ana ʒß. fiat bolus.

Vel ℞. pilularum coch. Rhaſis, ʒ 4. vel pilula aggregat. Meſue. ʒ i.

Multa deſcribuntur quæ huic morbo inſeruiunt, aliquot autem remedia hoc in loco proferam, quæ egomet ſæpius magno cum honore, & vtilitate ægrotantium expertus ſum, & omnia alia ab authoribus deſcripta, de induſtria ſilentio præteribo. topica.

Inprimis igitur per quatuor aut quinque dies, posteaquam materiam morbificam per pharmaca diminuerim, solitus sum præraso capite, bis indies locum affectum cum vrina vaccina tepefacta lauare, & fortissimè fricare, quibus diebus transactis, (capite quotidiè loto & absterso) fricetur locus morbosus scilla fortissimè, & sequenti vnguento inungatur, & vesica bouis arida contegatur.

Vnguenti descriptio.

In debili & recenti.

℞ sulphuris viui ʒij. salis amoniaci vsti ʒi. pinguedinis porcinæ sine sale quantum sufficit ad excipiendam predicta, fiat vnguentum.

In fortiori & magis inueterata.

℞ sulphuris viui. ʒij. alcionij vsti ʒß. axungiæ. a rotis curruũ deraſæ: & in manu emollitæ q.ß. fiat vnguentum.

In morbo validissimo.

In morbo validissimo solitus sum vti scarificationibus cutis capitis vt materiam morbificam liberaliús possit effluere, iuxta consilium Arnaldi, & Avicennæ: cum enim magnæ sint ægritudines, si á leuioribus incipiamus, paramus ægroto longum interitum: extremus enim morbus extremum requirit remedium, (teste *Hipoc.*) Scarificatione autem facta, locum morbosum humecto cum viridi oleo vitrioli (cuius vires qui non norit vt inquit *Paracelses*, non est dignus vocari medicus) cui misceo parum olei sulphuris, et quia hoc medicamentum semper satisfecit expectationi meæ, ideo plura non quæsiui: qui vero plura desiderat, Legat Ætium, Celsum, Trallianum, Arnaldũ, & multos alios, qui remediorum formulis tument.

Gal. 5. metho.

Caluiti-

Caluitij cura.

Hip Aph. 24 sect. 6

In ſenibus nunquam curatur, in alijs difficilimè, neq; vnquam aliquem ſanatum vidi, commendatur verò ab authoribus linimentum ex ladani parte vna olei lentiſcini partibus duabus, vel in maxima raritate cutis mirtini, ſi vero pharmacum craſſius adhibeatur, radendi ſunt capilli, ſi liquidiùs, detondendum eſt caput.

Defluuij curatio.

Si fiat vitio cutis, quia laxior vel humidior, vtendum eſt adſtringentibus, vt exempli gratia. ℞ foliorum mirti: foliorum rubi ana M.j. gallarum immaturarum ℥ij. ſtercoris columbi ℥j. bulliant in lixiuio ex cineribus ſarmentorum vitis confecto: & cum hoc lixiuio lauetur caput, & poſtea inungatur oleo lentiſcino, & mirtino: & hoc medicamento reſtitui quendam *Thomam Richardſon* nominatum, anno *D*omini 1583. ad priſtinam ſanitatem, cuius capilli ex antedicta cauſa in magna copia decidebant.

Si vero defluuium ſit ob denſitatem cutis, multùm conducit, caput abluere cum aqua ſalſa, vel alterata cum alcionio.

Si verò à ſiccitate, & inopia alimenti, reficiendi ſunt optimè nutrientibus & humectantibus: capútq; humectandum eſt hidrælio, in cuius ℥.i. imponatur ladani. ℥.i.

Si

Si verò ex deprauatis ſuccis oriatur, vt in morbo gallico, adhibenda inprimis ſunt, quæ morbum gallicum reſpiciunt, deinde vtendum oleo illo montanico, quod pluries expertus ſum.

Compoſitio hæc eſt ℞. Myrrhæ electæ, ladani ana ʒ. 2. foliorum & baccarum mirti, capillorum veneris, florum liguſtri, ana M. 2. contundantur omnia per ſe, miſceantúrq; deinde ℞. olei amigdalarum amararũ, ſeſamini de alchanna, ana ʒvj. miſceantur, & fermententur in vaſe fictili, ſtricti orificij in fimo per ſpatium menſis: deinde repoſitis in idoneo vaſe, diſtillentur, & ſeperetur oleum ab aqua per infuudibulum, & ſeruetur vtrúmq;, ambo enim optimè inſeruiunt ad reſtaurationem pilorum poſt morbum gallicum, ſi caput obliniatur.

De dolore capitis.

Inprimis eſt ſciendum, nihil hoc in loco dicendum eſſe de dolore ſymptomatico, vel critico, in morborum vigoribus, vel declinationibus accidente, ſed de ipſo dolore reſpectu ſuæ ipſius vehementiæ auxilium poſtulante.

Duas prçcipuè ob cauſas, ſæpiſsimè dolet caput, nempe ob temperaturam, & ſitum.

Ob temperaturam, quia frigidũ & humidũ eſt, atq; ideo multis excremẽtis neceſſariò abundat.

Ob ſitum, quia in ſuperiore parte ſcituatum, exhalationes, & vapores, à partibus ſubiacentibus recipit: quo fit, vt qui calidiore ſunt iecore plerúmq; ſubiiciuntur dolori capitis, (teſte *Gall. 3.* de differen-

differentijs morborum) quia meatibus à calore dilatatis, iecur ardescens, vapores sursum facilius euomit.

De Cephalalgia.

Cephalalgia complectitur vniuersum capitis dolorem, estq; grauis affectus, & dolorificus, aliquando totum caput, aliquando tempora solummodò, aliquando occipitium tantùm, modò vnam partem, modò alteram infestans: continétq'; sub se cephaleam, & hemicraniam, affectus valdè graues, & ægrè cedentes, quos quia non requirunt aliam medendi viam, quàm quæ sub hoc capitulo describetur, (nisi forsan aliquantulum fortiorem) sub Cephalalgia hoc in loco comprehendam. Cephalalgia

Cephalia igitur, generatur vel per primarium affectum capitis, vel per consensum membrorum subiacentium, vel per vtrunq;.

Materia morbifica.

Morbi verò materiæ vel { Sanguis, Bilis, Pituita, Melancholia.

Aut vapores ex his vel aliquibus horum orti.

Signa.

Si per essentiam vexentur aliqui dolore capitis: grauitatem & perseuerantem dolorem patiuntur, (quiq; nullo errore precedenti superueniet) & maiori ex parte ob lęsionem sensuum, sanum enim est membrum, cuius operationes sunt sanæ, & è contra, si *Gal.* fides sit habenda.

Qui verò per consensum ægrotant, in operatio-

nibus vigent, neq; continuò dolent, neq; continuam grauitatem percipiunt, nec nisi præcedenti cruditate, vel errore in victu, vel cibo assumpto malè se habent.

Qui verò & per primarium capitis vitium, & per sympathiam, dolore capitis corripiuntur, hi particularium membrorum inæqualem temperaturam plerumq; patiuntur.

Si a Sanguine

Si verò ratione sanguinis, quis dolore capitis tentetur, hoc fit, vel quia sanguis quantitate sua opprimit, vel qualitate praua caput malè afficit, vel vtrisque offendit. Si quantitate lædat, distinguendus est dolor per grauitatem, dolorem tensiuum, calorem, rubedinem, habitum corporis plethoricum, victum pleniorem prægressum, vel solitarum euacuationum suppressionem, vrinam, rubram, crassam & pulsum maiori ex parte magnum.

Si qualitate infestet, aderunt signa, secundùm inclinationem sanguinis ad aliquem aliorum humorum.

Si ab vtrisque, commixta erunt symptomata.

Si a Bile.

Qui verò ob bilis acrimoniam ægrotant, hisce signis deprehenduntur, scilicet, per dolorem mordacem, oris amaritudinem, faciei pallorem, caliditatem cutis circa caput, calidiorem temperaturam, vitam cum curis transactam, vel continuam moram circa ignem, (& quod infallibile est signum) quia nullam grauitatem sentiunt ægri, tenuis enim & calidus succus quemadmodum

modum bilis, (*Gal.* teſte) grauitatis eſt expers, pulſum etiam velocem habent, cum graui ſiti & (ſecundum aliquos) dolorem frequentiùs in dextra parte capitis patiuntur.

Si verò pituita dolorem pariat; ſomnolentus eſt æger, grauitatem cum dolore perſentiſcit, præceſſitq; victus pituitoſus, nec non vita ociosa, dolórque obtuſus erit, color verò faciei albus erit, cum frigiditate temporum, hebetudine ſenſuum & totius corporis pigritia. Pituita.

Si verò à melancholia oriatur dolor, qui tamen rariſsimè accidit, (teſtibus melancholicis) niſi in morbo Gallico, aderit plumbeitas ſiue liuiditas faciei, corruptio ſenſuum, &c. Et ſecundum aliquos, dolor frequẽtiùs erit in parte ſiniſtra, eritq; pulſus paruus, & durus, vrina ſubtilis, ad claritatem tendens, vigiliæ. Melanchol.

Qui verò per conſenſum dolore capitis vexantur, vt exempli gratia per communitatem ſtomachi, iecoris, ſplenis, matricis, aut totius ambitus venarum: aut propter os ventriculi malè affectum grauantur; vnde faſtidio cibi, nauſea, ſtomachi angore, & vomitu vexantur. Per conſenſum.

Aut propter fundum ventriculi imbecillum, vnde ſentitur grauitas, & quaſi onus premens, maiorémque quantitatem cibi appetunt, quàm concoquere poſſunt, peius enim ſe habent cibo aſſumpto, quàm inani ventriculo, cum enim craſſus humor quietus in imo ventriculi reſideat, nihil aut modicum negotij

faceſsit, iniecto vero cibo irritatus, peior & moleſtior euadit, craſſum autem humorem dico, quia acres & tenues vix poſſunt è ventriculo efflare, quin ſua leuitate os ſtomachi petant, idque laceſſent, bilioſiq; humores in ventriculo efferueſcentes, aſſumpto cibo quieſcunt.

Aut quia materia imbibita in tunicis ventriculi, caput vaporibus ſuis ferit, vnde nauſeabundi fiunt ægri, dolor vero eorũ pungitiuius erit, (ſi materia ſit acris) & plurimùm ab anteriori parte capitis oritur dolor, declinátq; ad mediam, aliquando etiam in occipite incipit, propter ſitum æſophagi.

Arcul.

Gal. 2. artis medic.

Aut ratione hepatis calidioris, quod prodit latitudo venarum, cum calore manuum, & plantarum pedum, præcipuè poſt cibum; orta enim atteſtantur ſuis principijs.

Gal. 5. de locis affect.

Aut vitio ſplenis, (vt plerumq; fit) ſcilicet cum ichores melancholici ex eo in ventriculum effluunt, vnde excitantur ſymptomata melancholica, vel vitio totius ambitus venarum, cum nimis incaleſcentes obſtruantur, vnde flatus, & (niſi corpus valde ineptum ſit) melancholia hypochondriaca.

Si verò à matrice mulier aliqua dolore capitis tentetur, in his aut retinentur, aut diminuuntur menſtrua, aut præceſsit aborſus ſiue partus.

Quoad curationem.

Si præ copia offendat, ſanguis neceſſariò venæ ſectione euacuandus eſt, nullo reſpectu temporis habito, ſed virium ægroti, imbecillis enim viribus detractionem partiri præſtat. Qui autem ſanguinis miſſionem retardant, aliquando pro morbo mortem inducunt, cùm ſanguis regurgitans inflammationem cerebri et membranarum pariat, neceſſitate autem non vrgente aluum enemate in primis ſubtrahere, deinde venam aperire, inconueniens non eſt. ESanguine.

℞ maluæ, biſmaluæ, violarum ana M. j. mercurialis, betæ albæ ana M. ß. ſeminis lini, fænugræci ana ʒß. ſeminis aniſi ʒij. fiat decoctio in colaturæ libra j. diſſolue diacathol. ʒ. jß. olei violati, mellis roſati ana ʒ iij. miſce. Clyſteris deſcriptio.

Clyſtere autem dato, & vena ſecta, vtiliſſimum eſt frontalibus vti: vt exempli gratia.

℞. foliorum roſarum ſiccarum M. j. florum chamomillæ, M. ß. imponantur in ſacculo lineo, & bulliant in aceto, & aqua roſarum, vaſe clauſo: poſtea verò fortiſſimè expreſſus applicetur ſacculus fronti, & temporibus: ad ſomnum vero conciliandum ſolitus ſum vti gra. 4. confect. ſequentis. Frontale.

℞. extractionis hyoſciami albi ʒij, opij thebaici cum ſpiritu croceato ſine ſpeciebus extracti ʒß. mummiæ puræ ſine fæcibus ʒj. gemmarũ ſolutarum ʒß. tincturæ ſpecierũ diambræ per ſpiritum ardentiſſimum extractæ ad ſpiſſitudinem mellis, Confectio ſomnifera.

3ß. ſpecierum diamoſchi dulcis 3j. lapidis bezoar 3j. miſceantur in idoneo vaſe, deinde irrigentur, cum olei cinamomi ſufficienti quantitate, & cum febrili calore ad iuſtam conſiſtentiam cogentur. neque poteſt aliquid melius ſiue ſecurius excogitari: ſæpius enim antedictum medicamentum probaui magno cum honore, et amicorum meorũ conſolatione.

E qua vena autem ſanguis detrahendus eſt, quamuis vnicuiq; medico bene notum ſit, attamen vt officio meo ſatiſfaciam, illud etiam in hoc loco oſtendam,

Si igitur totum corpus ſit plethoricum, idq; in eximio gradu, aperienda eſt vena mediana, ne ſi cephalicam tunderemus, maiorem quantitatem ſanguinis ad locum attraheremus, quàm per vires ægroti adimere poſſumus, ſecuriùs ideò ſecanda eſt mediana, quæ et ad reuulſionem & ad deriuationem inſeruiet.

Si vero ſanguis circa caput ſolummodo peccet, aperietur cephalica.

Si poſterior pars capitis e plenitudine doleat, a-

Bils. perietur vena in medio frontis.

Qui verò ob bilis acrimoniam ægrotant, in hunc modum ſunt tractandi.

In primis detur hic vel ſimilis clyſter: R. maluæ, violarũ, mercurialis: ana M. j. lactucæ, cucurbitæ ana M. ß. ſeminis aniſi 3j. in colaturæ libra: diſſolue ſpecierũ hyeræ ſimplicis 3ß. electuarij, lenitiui, 3j. olei violati, mellis violati, ana 3. iij. fiat clyſter.

Si verò vehemẽtiſſimus ſit dolor, ob euẽtilationẽ,

vena

vena cephalica ſecanda eſt: parcè tamen, et paruo cum orificio; quia ſanguis frænum bilis: aliqui tamen ſuadent venas ſub lingua aperire, his ex arte factis applicetur frontale aliquod fronti, et temporibus: vt exempli gratia, ℞. olei roſati, vel nenupharini ʒj. aceti, aquæ roſarum: ana ʒß. deindè ad prouocandũ ſomnum vtere gra. 4. antedicti cõpoſitionis: vel ſi huius copia non ſit, vtere ſequenti. ℞. ſirupi violati ʒß. aquæ lactucæ ʒij.

Vel ℞. diacodij ʒiß. aquæ lactucæ ʒij. Sed ſi dolor hiſce remedijs nõ cedat, purgetur bilis in hunc, vel ſimilem modum: ℞. florum boraginis, bugloſſi, violarum, cichorei: ana P. ß. tamarindorum pinguium ʒi. prunorum numero 5. bulliant in aquæ endiuiæ libra j. ad tertias huius accipe ʒiij. diachatholiconis ʒvj. electuarij ſucco roſarũ ʒij. ſirupi roſati ſolutiui ʒj. fiat potio: vel ℞. rhabarb. electi ʒiiij infunde in aqua endiuiæ, facta diligenti expreſſione, adde electuarij de ſucco roſarum ʒß. mannæ electæ ʒj. ſirupi roſati ſolutiui ʒiß; fiat potio.

Vel ℞. pul. rhab. electi ʒj. elect. de ſucco roſarum ʒiß. trochiſcorum de violis, cum ſcammonio ℈j. floris caſſiæ nouiter extracti ʒß. miſce cum ſaccaro: fiat bolus.

Vel ℞. pilularum aurearum ʒj. diagridij. gra. 5. cum ſirupo roſarum: fiant pilulæ V. Pituita,

Qui verò ob pituitam capitis dolore tentantur, in hunc modum medicandi ſunt.

Inprimis inijciatur longè a paſtu, hoc vel ſimile enema.

℞. mal.

℞. mal. biſmal. mercurialis ana M. j. florum chamomillæ, meliloti, anthos, ſtæchaidos ana P. j. ſeminis aniſi ʒß. agarici in panno lineo ligati ʒij. in colaturæ libra j. diſſolue ſpecierum hyeræ rufi ʒß, mellis roſati ʒij. oximellis ſcillitici ʒ j. olei chamomelini ʒiij. fiat clyſter.

Hoc enemate dato præparandum vlteriùs eſt corpus, per tres vel quatuor dies, his vel ſimilibus medicamentis. ℞. decoctionis hiſſopi, bethonicæ, meliſſæ ana P. ß. florum cordialium, ana P. j. ſeminis aniſi ʒiij ſenæ orient. ʒ. ix. bulliant omnia in duabus libris aquæ, ad ʒ ix. pro tribus vicibus huius: ℞. ʒiij. ſirupi roſati ſolutiui cum agarico ʒiß. fiat potio pro vna vice tribus diebus in hunc modum præteritis, purgetur ægrotus in ſequentem vel ſimilem modum. ℞. agarici ʒiiij. Rhab. ʒi. infunde in decoct. fructuum additis. ʒij. ſenæ, in horum infuſione diſſolue mellis roſacei ſolutiui, ʒ. iiij. fiat potio.

Vel ℞. ʒiiij. pilularum cochiarum Rhaſis: vel cum pilulis de hyera cum agarico, vel cum ʒvj. diacartami, ſiue diaphæniconis in idoneo liquore diſſolutis.

Loco vero dolenti ſuppone cubebas contritas, & aqua roſacea aſperſas, vel milium cum ſale mixtum, ſuper tegulam calefactum, & vino albo ſiue aceto irroratum.

Vel oblineatur locus dolens, trochiſcis de caſtoreo, a Rhaſi deſcriptis, & in vino veteri diſſolutis, cuius compoſitio hæc eſt. ℞. caſtorei, euphorbij, piperis, ſinapis, rutæ, marrubij ana partes

æquales

æquales, pulueriſentur & conſpergantur vino veteri, & fiant trochiſchi, poſtea verò de ſiccentur.

Qui verò ob melancholiam, dolore capitis affligitur, hos purgare decet confectione hamech, cum decoctione epithimi, & florum cordalium: vel cum ℈j. elebori nigri; more chimico extracti, cum infuſione ſenæ & epithimi: & hoc expertiſſimum medicamentum eſt: *Arculanus* deſcribit etiam medicamentum ſanè multum conducibile. Melancholia. Folio 27

Sed ſi per conſenſum oris ventriculi, & materiæ bilioſæ, per vomitum expurgandus eſt ægrotus: dummodo nec phthiſicus, nec morboſus circa oculos, necangusti ſit pectoris, nam propter ſubtilitatem, & mobilitatem materiæ, facilè euacuatur.

Stomacho (vt antea dicitur) inanito comfortandus eſt ſtipticis, vt cum ſirupo de ribes, de agreſta vel buccella panis, immerſa in aliquo horum, et ante cibũ exhibita, neq; vllo modo tolleranda eſt fames. Et quanquam aliqui hortentur ſtomachũ in hoc caſu curare nihil capiti faciendo, intelligendi ſunt, quaſi dicerent nihil capiti faciendum eſſe, vt membro principaliter affecto: vtiliſſimum autem eſt corrobarantia applicare, ad comfortandum cerebrum, ne vlterius recipiat, quod bene proficitur vſu huius electuarij intro aſſumpti, ad quantitatem ℥ß. per tres horas ante cibum, et tres horas a cæna, in introitu lecti: compoſitio hæc eſt, ℞. conſeruæ florum boraginis, bugloſſi, roſmarini, ſacchari, roſarum mirabilanorum, chebul. emblic. conditorum, corticum citri conditorum, ana Gal. Auicenna. Trinca.

℥j. cum ſirupo de rhibis: fiat electuarium.

Paracelſes verò hanc doctrinam arridens, has ſtomachi anxietates e tartaro reſoluto prouenire affirmat, qui in finibus ſtomachi exiſtens, fel attrahit et quia duo aduerſa ſimul eſſe nequeunt ſine tumultu, inde ſequitur vomitus, proponitque medicamentum liquoris viticellæ, ℥iij. rubedinis de colcothar ℥ij. cuius doſis eſt ℥ß. in vino bono; & profectò confiteor, me citò, tutò, & iucundè curaſſe multos, hoc ſolummodo medicamento.

lib. 2. de morbis ex tartaro.

Si vero materia ſit in fundo ventriculi, præmiſſo aliquo lenitiuo extenuandus eſt humor craſſus, his vel ſimilibus: ℞. aquæ bethonicæ ℥iij. mellis roſati, oximellis ſimplicis, ana ℥i. fiat potio: capienda ieiuno ſtomacho, ſecundum conſuetudinem, ſecundum iudicium præſentis medici, præparato verò corpore in hunc vel ſimilem modum purgetur. ℞. foliorum ſenæ ℥ij. polipodij, epithimi, ana ℥i. paſſularum, radicis dulcis, ana ℥ij. florum boraginis, bugloſſi, violarum, ana ℥j. prunorum ſebeſten, ana iiij. fiat decoctio in cuius ℥iiij. diſſolue confectionis hamech ℥v. ſirupi roſati ſolutiui ℥iß. fiat potio nec ſufficiet vnica purgatio ſed altera atq; altera.

Si verò e materia in tunicis ventriculi imbibita, proueniat dolor, multum proficiet creber vſus aloes; aut hyeræ picræ, aut abſinthij diluti, ſed reuera, multo præſtantius reperietur antedictum medicamentum *Theophraſti Paracelſis*.

Trall.

Qui verò ratione iecoris calidioris, capitis dolore

lore afliguntur, hi per venæ ſectionem curandi ſunt.

Qui verò & per comunitatem ſtomachi; & hepatis laborant, ſtomacho ſcilicet frigidiore exiſtente, hepate vero calidiore, in hunc modum ſunt tractandi.

In primis, expurgandi ſunt blandis medicamentis, ſicut caſſia cum ſpeciebus hyeræ, vel rhabaro, cum ſaccaro roſarum, vel cum ſirupo roſato ſolutiuo, et aliquando cum hyera diacolocinthidos, vires enim ventriculi non deiicit, neque hepar multum calefacit: *Gal.* enim 2. de victus ratione vbi febris remiſſior erat in pleuritide conceſſit hoc facto, calfaciendus eſt ſtomachus cum diatrion pipereon in forma pilularum, capiend. ʒj. ante cibum per horam, & inungendus eſt ventriculus exteriùs, cum oleo nardino, maſtichino, et de mentha, cum aromatibus, vel cù emplaſtro ſtomachico galeni, pro nobilioribus verò paretur emplaſtrũ ex oleo de floribus arant. ʒj. mannę belzoniæ ʒ i ß. gariophilli, macis, ana ʒ ß. ladani optimi ʒij.

Si verò ratione ſplenis (vt plerunq; fit, teſte *Gal.* 5. de locis affectis) purgand. eſt ſplen, vel deoppilãdus et coroborandus, prout cauſa poſtulat.

Si verò a matrice fiat dolor, recurrendum eſt ad medicamenta morbo appropriata, et in propriis capitulis deſcripta.

Si ex obſtructione, vel nimia calefactione totius ambitus venarũ deoppilãdæ ſunt, et refrigerãdæ, et per venæ ſectionẽ, et purgationẽ, vt poſtea oſtendetur, cùm de flatu hypocondriaco ſermonẽ

habemus Sed quia aliquando ex alijs cauſis,quàm antedictis doleat caput: nempe et a ſpiritu flatuoſo, & ab intemperie calida, vel frigida: vel a ſiccitate, vel ex ictu,ſiue plaga,vel ebrietate: ideo pauca de his dicenda eſſe neceſſarium puto.

Signa

Si verò a ſpiritu flatuoſo grauetur caput, dolor tenſiuus, abſque grauitate, vel pulſu, moleſtat, et fit permutatio doloris, a loco ad locum.

Si verò ab intemperatura calida, male ſe habet caput, apparebit leuis quædam rubedo circa partes capitis,oculorum, & faciei: gaudetq; ægrotus frigidis perfuſionibus.

Si ab intemperie frigida proueniat dolor,contrarijs ſignis deprehendetur, nempe a quouis interno ſiue externo calore ſedabitur dolor.

Qui vero ex ſiccitate laborant, ſunt vigilantiſſimi, et moleſtantur tumultuoſis imaginationibus, non ſine animi deiectione, precipuè ſi humor ſit melancholicus.

Si ex plaga,manifeſtè apparebit occaſio,nec nõ inflammatio: vt *Gal. 2.* de compoſitione medicamentorum ſecundum locos apertiſſimè demõſtrat

Si ex ebrietate,nimia vini vel potus ingurgitatio præceſſit.

Si a ſpiritu flatuoſo in ipſo cerebro, fiat leuis euaporatio, cum milijs et floribus chamomillæ, in ſaccello torrefactis.

Cura

Si ab intemperie calida, vt ab æſtu, ſufficiet ſinciput roſaceo inungere, vel in vehementi dolore, parum ſucci portulacæ addere, (ſi in viris) ſi vero in pueris ſiue mulieribus chamomelino:

Trib.

nullum

nullum autem purgans medicamentum quale-cunq; conuenit.

Si verò quis à frigore, capitis dolore vexetur, satis est caput oleo rutaceo, & anethino perfundere, cum additione parum euphorbij, si maxima vrgeat necessitas : *Ætius* verò oleo in quo verbena viridis incoquitur prærasis capillis vtitur.

Si à siccitate oriatur dolor, è gelida aqua potabili fouendum est caput, & oleo amigdalarum dulcium inungendum, & humectantia pro cibo sunt ægroto præbenda.

Si ex ebrietate, optimum præsidium vomitus, & quies, somnus enim resoluit vapores & dolorem tollit.

Si ex ictu vel plaga, præmisso enemate, optimum iuuamentum veniæ sectio, topica vero adhibenda sunt secundum discretionem præsentis medici.

Sed quia varij etiam percipiuntur dolores, nempe pungitiui, frangitiui, grauitiui, extensiui, ideo aliquid de differentijs horum dicam.

Dolor capitis grauitiuus, pondere solummodo molestat, & est proprium symptoma cerebri affecti, quia testibus *Aristotile* & *Gal.* cerebrum aut omnino est sensus expers, aut illum satis obscurum habet. Signa.

Dolor verò pungitiuus, membranarum morbus est.

Dolor frangitiuus, membranæ os ambientis symptoma.

Dolor extensiuus, morbus proprius neruis,

tendonibus & ſimilibus.

Quoad loca verò doloris, aliquid notandum eſt.

Qui igitur dolorem pungitiuum in radicibus oculorum patiuntur, in his materia morbifica à cerebro in tunicas expellitur: Tunicæ enim oculorum ex cerebri membranis ortum habent, ideoq; illis affectis, hæ neceſſario per conſenſum afficiuntur.

Si verò caput quaſi in ſuperficie rumpi ſeu frangi videatur, pro certo indicat dolorem produci à materia, quæ reſidet inter cranium, & pericranium, & propriè ſignificat, membranam os caluæ veſtientem læſam eſſe.

Dolor verò extenſiuus, à flatibus oritur.

Dolor in poſteriore parte capitis, (niſi per eſſentiam laboret caput) arguit multitudinem vaporum vel humorum, (præſertim ſi ſibilus aurium adiungatur) è ventriculo & inferioribus partibus, hunc dolorem parere, quia dum æſophagus per quem tranſeunt vapores, magis ad poſteriorem partem inclinat, neceſſariò ſequitur, vt ibi ſentiatur dolor, & hæc eſt ratio, cur qui ex vtero dolent, vel quibus per aortam ſiue venam cauam vapores aſcendunt in poſteriori parte dolorem percipiunt, quamuis non credam, quin ſtomachus etiam aliquot vapores ad caput per externas tunicas, & neruos ſextæ coniugationis ſurſum euomat.

Dieta particularis.

Qui ob abundantiam ſanguinis capitis dolore affliguntur, abſtineant hi à carne, vino, ouis, piſcibus electis, magni corporis,& ſimilibus, quia multum ſanguinem generant, caueant etiam ab omnibus vaporoſis,vnctuoſis,pinguibus, acutis & calidis, laudantur autem herbæ frigidæ, & fructus frigidi, vt lactuca, portulaca, plantago, mala-granata,& pira.

In cauſa autem bilioſa, conueniunt etiam antedicta : regimen enim vtriuſq; idem eſt, niſi quod magis ad humidum declinaret, & ſtipticum, ſi raptus materiæ ad ſtomachum timeatur, vt exempli gratia, vtetur ægrotus brodio pulli cum agreſta confecto,vel carne pulli cum ſucco limonum vel hordei cremore.

In cauſa pituitoſa, ſit aer calidus & ſiccus, ſit potus vinum vetus meodicris vinoſitatis, vel aqua mellis cum modico piperis,ſit ſomnus parcior,ſint fercula facilis digeſtionis,& ad caliditatem & ſiccitatem inclinantia,& in hac cauſa bene faciet ira aliquando, ad ſuſcitandum naturalem calorem.

Si verò à melancholia, ſit regimen humectatiuum, impinguatiuum, nec oppilatiuum,declinans ad caliditatem, ſiue frigiditatem, ſecundum humoris exigentiam, & circumſtantiam vt in capitulo de melancholia latius tractabitur.

Dieta generalis.

Sit aer, quatenus est materia alimenti, purus, & suauis odoris, vt spiritus delectetur & nutriatur.
Habeat ægrotus quotidie beneficium alui.
Sit somnus parcior, venus autem parcissima.
Si ab intemperie oriatur, vergat aer ad contrarium, vnà cum cibo.
Si à plenitudine, sit victus parcior, sufficiátq; vnicum genus cibi, & vitentur carnes antiquæ, porcinæ, salitæ, aues paluſtres, pastilia, lac, & lacticinia, pisces, & omne genus vaporosorum, viscosorum, & humidorum, vnà cum salsis & acribus vt cæpe, allio, casu antiquo, oleribus siluestribus, fructibus horarijs, nisi parcissimè & ante cibum, caueant ægroti ab animi molestijs, & vino nisi in pauca quantitate & diluta, triplicem enim ob causam prohibet *Gal.* vinum, inter quas enumeratur capitis dolor, additq; rationem, cur vetite, scilicet, quia si magnum sit obest cerebro, sin pauciferum licèt non noceat cerebro, obest tamen ventriculo.

3. Lib. de ratione victus.

De vertigine.

Per vertiginem, intelligo illud vitium, in quo omnia in conspectu circum rotari videntur, *Gal.* enim comment. 42. lib. de ratione victus de vertiginosis locutus affirmat eos sibi imaginare, vel caput proprium, vel exteriora circumduci, & quãquam aliqui contendant, scotomiam & vertiginem

nem differre, quemadmodum *Rhasis*, & *Donatus*, cap. 17. li. 3 de medendis humani corporis malis, attamen quia differunt nisi secundum magis & minus, hoc nomen pro ambobus vsurpabo. Lib. 1. continent, cap. 2.

Vertigo igitur est motus circularis spirituum, in anterioribus cellulis cerebi: qua ratione autem mouentur spiritus in capite dilucide per similitudinem flammarum in furno coercitarum demonstrat Rondeletius, quæ sua leuitate ad superiorem partem fornacis delatæ, (nec altius ferri possunt) reflectunt, & in gyrum mouentur. Vertig. descriptio.

Vertiginis causa duplex. { Interna, / Externa. } Cause.

Interna aut { per essentiam. / Per consensum.

Si per essentiam, tum vel a materia flatulenta, quæ proprio vitio capitis aut procreatur, aut congeritur, teste *Gal*. Cap. 8. lib. 3. de locis affectis.

Vel ex frigido & viscoso humore siue intemperie cerebrum occupante, mediante tamen calore, (vt inquit *Paulus*,) calor enim humores, extenuat, & in furorem agit, vnde efferuescunt.

Si per consensum, tunc aut { Ventriculi, / Iecoris, / Lienis, / Vteri.

Si caput primario laboret, hæc adderunt signa. Signa.

Gal. de locis affect.

Dolor maiore ex parte perpetuus, tinnitus aurium, defectus ſenſuum, & nulla præbita occaſione, vel externa, vel in victu, excitabitur morbus.

Si per conſenſum, deinde prouenit morbus, vel à ventriculo, vnde ſequitur inappetentia, nauſea, ſtomachi ſubuerſio, mala concoctio, variatúrque morbus, prout ægrotus ſe in victu gerat, vel vitio iecoris, aut quia calidius eneruat vires ſtomachi, & ſubminiſtrat vehiculum, aut quia calidius ſanguinem nimis acrem & ſpirituoſum reddit, vnde efferueſcit, & præ acredine è naribus ſolitus erumpere, & ſubitò ſuppreſſus, permanente defectu hepatis vertiginem inducit.

Aut quia calidius, torrefaciendo & adurendo ſanguinem, natura & præ copia & aduſtione cogitur ſe per venas Hemorroides exonerare, quæ identidem præter conſuetudinem ſuppreſſæ, vertigini & grauiori morbo occaſionem ſubminiſtrant, vt multis contigiſſe vidi dum ipſe medicinam exercui, & præcipuè generoſo cuidam generoſiſſimo cognomine Cheſter, qui mea induſtria curatus viuit, non ſolum à vertigine ſed ab epilepſia liberatus poſteaquam per ſpatium vnius anni integri ad minimum in tutela aliorum medicorum (quorum nomina reuerentiæ gratia reticebo) ſine ope & auxilio vllo remanſiſſet. Caſus vt ſequitur.

Hiſtoria.

Hic generoſus, quatenus ad habitum corporis vniuerſi attinet, calidus & moderatè ſiccus,

cus,cui temperaturæ consentiebant omnia membra præcipua, ventriculo excepto, vtpote qui frigidior erat, annum trigesimum agens, septem abhinc annis consuetus, periodice sanguinem abundanter & per nares, & per Hemorroides expellere, petijt consilium de restringendo has sanguineas euacuationes. His autem restrictis (vt mihi retulit) incepit laborare vertigine, & postea epilepsia, multoties enim cecidit neq; præsensit, & quamuis inter initia fieri potuit hunc morbum à suppositis partibus originem traxisse, & fomentum habuisse, attamen cùm eo tempore secundum annum pertransiuerat factus erat primarius capitis affectus, & hoc conieci tum ex grauitate, quam circa caput percipiebat, tum quia cæteros sensus stupidos habuit: hic autem generosus sanitatis suæ recuperantiæ causa me accersiuit, quem dei auxilio anno Domini 1589. in hunc modum pristinæ sanitati intra sex menses restitui, declinabat autem morbus intra mensem.

Inprimis præmisso lænitiuo, & conuenienti dieta imperata, venam aperui, deinde hanc potionem quaternis diebus propinandam dedi.

℞. sirupi de bethonica, de stæchade, & de cichorio, ana ʒ ß : Decoctionis maioranæ, saluiæ in aqua Endiuiæ, ʒ ʒ. Fiat potio. Deinde ϑ 1. Ellebori nigri cum granis quatuor extractionis agarici in vino albo dedi: præterea quotidiè intrò assumpsit coclearium vnum sequentis

medicamenti cum cocleario aquæ hirundinis Rondeletij, in aquæ meliſſæ ʒ 2. excepto die ante nouilunium & plenilunium, quibus diebus accepit aut medicamentum antedictum ex eleboro, aut parum antimonij cum oleo vitrioli ad ſeceſſum præparati. Medicamenti verò deſcriptio hæc eſt.

℞. aquæ è fecibus vini per ignem & artem extractæ q. ſ. hanc per nouum alembicum igne proprio à vitriolo corallato & in pultis inſtar antea redacto diſtilla, cuius libræ vnæ adde liquoris viſci quercini & radicum pæoniæ maris ana ʒ ß extractionis bethonicæ ʒ 1. reducantur per circulationem in potum : hoc ritè parato parafti medicamentum pro vertigine, epilepſia & ſimilibus, auro prætioſius: ſed vt ad propoſitum redeamus.

Si vertigo lienis vitio accidat, maiori ex parte fit flatus hypocondriacus dictus.

Si per conſenſum vteri, tunc aut quia deſtruitur naturalis calor poſitiuè propter nimium menſtruorum fluxum, aut priuatiue, propter ſuppreſſionem : aut propter alicuius rei corruptæ retentionem, vel inflammationem ſiue matricis procidentiam.

Si è cauſa externa tunc aut à purgatione intempeſtiuè bibita, de qua Hipocrat. loquitur inquiens, qui ſana habent corpora difficilius purgantur, nam & vertiginoſi, & voluuloſi ſunt.

Vel

Vel ab attractione crassorum et tenacium humorum ante concoctionem, vel ob extenuationem, de qua loquitur *Gal.* in comment. in 2. libro Aphoris. Vel e nimis vehementi purgatione: de cuius incommodis loquitur *Gal.* libro 1. Aphoris. 3. Aphoris.

Vel e circulari motu corporis proprij, rationem cuius recitat *Cassius 759.*

Vel quia quoduis vel quemuis alium circum verti vident: cuius rationem reddunt Ætius, Paulus, Auicenna & Matheus, de gradi.

Vel ex assiduis flexibus in itinere, e quibus loquitur *Areteus.*

Vel propter cruciatus, vt in perforatione, siue percussione cranij, de qua loquitur *Arcul.* & *Donatus.*

Vel balneo post repletionem.

Vel mora sub radijs solaribus.

Vel propter famem, vt in illis qui tollerare nequeunt.

Vel propter ebrietatem. Signa general.

Agitatio spiritus in gyrum, titubatio et in vertigine oculorum tenebrosa caligo.

Parui faciendus non est hic affectus, nam appropinquat epilepsiæ, et apoplexiæ: teste *Gal.* comment. aph. 17. tertij lib. Prog.

Caueant ægroti a ventis, præcipuè australibus, radijs Solis, et Lunæ, ab aspectu rerum circulariter mouentium, vel ab aspectu aquarum currentium, siue rerum profundarum ab alto, caueant etiam a somno plus iusto, vel stomacho pleno, et a Victus ratio.

nimia capitis calefactione, operam det vt ventris excrementa singulis diebus excernant, temperate sese exerceant, ita vt capita eorum quantum possibile est quiescant: ne equitent nisi tardissimo gressu, et caueant ne in curribus vehantur, abstineant ab animi affectibus, a repletione, & nimia satietate; a fame, a venere, a clamoribus, et contentionibus, a rebus euaporantibus, a vino, nisi albo & tenui.

Curatio. Secundùm omnes medicos tam veteres, quám recentiores, approbatur venæ sectio si sanguis abundet, vel vt causa principalis, vel adiuuans: vel vt causa sine qua non: circa tempus dubitarunt aliqui, scil. vtrum expectanda sit remissio, an in principio accessionis, Ætius enim venam secandã in principio paroxismi iubet, siue postea, quẽ locũ recentiores in hunc modũ explicant, nempe si frequẽtissimæ, et continuæ sint accessiones: aliter extra accessionem, cui sentẽtiæ adstipulatur *Paulus*, pluries autem, nõ aceruatim detrahẽdus est sanguis, quia facilè et e minima occasione concidunt vertiginosi, eoq; tempore secundũ Ætij præceptũ, irrigandum est caput rosaceo, aceto, et poligoni siue hæderæ succo admisto, paruũq; orificiũ faciendũ est, ne spiritus nimis copiosius affatim irruant. Post venæ verò sectionẽ, ex preceptis medicorũ purgandus est ægrotus hyera pachij, præmissis præparatiuis e sirupo de bethonica, de stæchade, et similibus: deinde vlterius purgandum cum sirupo de cichorio Nicholai, cum rhabarb. sirupo, de bethonica et melle rosato: deinde purgandũ est corpus confectione hamech. trochiscis alhandal, et sirupo rosarũ: vt exempli gratia: ℞. trochiscorũ alhandal gra. 8. confectionsi

fectionis hamech. ʒß. ſirupi roſarum ʒij. cum aliquo conueniente liquore, fiat potio capienda cum cuſtodia. Aliquando etiam fæliciter vti poſſumus acribus cliſteribus, vel pilulis ex hyera, cum rhabarb. et agarico, garophillis, cinamomo, et nuce moſchata per horam ante cænam.

Sæpius etiam (corpore expurgato) vtimur cucurbitulis in occipitio, et ſternutatorijs, magna cũ vtilitate: aliquãdo etiam ſecantur arteriæ retro aures, ſi percipiamus vapores per eas deferri, ſed omnibus his medicamentis relictis, corpore purgato cum eleboro, ad medicamentum antedictum quaſi ad ſacram anchoram confugio, corroborat enim cerebrũ, vt nulla vertigo, nulla paraliſis, nulla mania, nulla epilepſia illi nocere poteſt.

Si verò morbus veniat per conſenſum alicuius partis inferioris, recurrendum eſt ad antedictum capitulum, in quo tantum dicitur vt ſuperfluũ eſſet amplius hoc loco ſcribere.

Si verò a cauſa externa proueniat vertigo, velut a medicamento intempeſtiuè bibito, compeſcenda eſt natura laceſſita, ceſſante enim cauſa mox ceſſabit effectus.

Si verò a nimis forti medicamento, detur mithridatum, cum ſacchare roſarum, quod ſi probatiſſimum ſit, reſtringet vehementiam medicamẽti: ventri verò forinſecus admouenda ſunt emplaſtra diapheniconis, ſiue de pelle arietina.

Si a circulari motu corporis, contrarius adiuuat.

Si ab aſpectu, ne aſpiciat æger.

Si

Si propter cruciatū in compreſſione, remoue rem cōprimentem, & applicetur anodinum.

Si propter famem, ſumetur buccella panis in ſucco granatorum, vel omphacio intincta.

Si a nimia ſatietate, imperetur victus tenuior,& ſic in reliquis, contraria enim contrarijs curantur, ſecundum *Gal.*

De Epilepſia.

Epilepſia aliás appellatur morbus comitialis, morbus ſacer, morbus herculeus, morbus lunaticus,morbus comeſtialis, & puerilis: cur autem ita vocetur,dilucidè enarratur a *Gal.* libro 6.de morbis vulgaribus: & ab *Arculano, Areteo, Trall. Paulo* & *Cornelio Celſo* cap. *23.* tertij libri: ſub hoc igitur vocabulo omnes ſpecies huius morbi comprehendam.

Epilepſiæ deſcriptio.

Epilepſia eſt ſpaſmus factus ex obſtructione ventriculorum cerebri,cum amiſſione ſenſus & motus neruoſarum partium,& conuultionis totius corporis, (neceſſariò enim ſequitur Epilepſiam conuultio totius corporis.)

Gal.lib.3.& 4 de locis affect. Paul. Trall. Actuarius.

De cauſa verò et generatione huius morbi contendunt medici: *Gal.* enim 3. de locis affectis, & lib. 6. de morbis vulgaribus, affirmat epilepſiam nempe per eſſentiam genitam (nam ita intelligendus eſt *Gal.*) prouenire a craſſo et frigido ſucco: aut pituitoſo, aut melancholico in ventriculis cerebri congregato, comprehendente explantationes neruorum; et principium ſpinalis medullæ,

quem

quem ſequutus eſt *Paulus*. *Auerrois* verò in 3. collig. videtur multum dubitare de cauſa epilepſiæ: Recentiores verò negant materiam a *Gal.* propoſitam poſſe eſſe materiam epilepſiæ, vtuntur argumentis, quibus vſus eſt *Gal.* libro de tremore, & iectigatione: vbi concludit morbũ fieri a tenui humore, quia cito mouetur, et cito diſſoluitur: materia enim craſſa difficillimè mouetur; præterea colligunt ex frequenti oſcitatione, et ſpuma: quibus omnibus vtuntur epileptici: non poſſe vllo modo fieri quin materia ſit tenuis,& eó magis quia ex odore ſolummodò aliquando excitatur morbus, vt cohærent omnes medici.

Auicenna verò, *Actuarius*, *Andernacus*, et alij nonnulli, putant epilepſiam procedere a materia viſcoſa et venenoſa,vnà cum craſſis vaporibus cerebro contrarijs (ita tamen vt tantum ſit vitium in quãtitate humorum quàm qualitate) qui ſpiritus exitum obſepiunt, obſtruuntq; quo minus facultas ſenſum miniſtrans foras prodeat, cui opinioni ſubſcribo, non enim fit niſi in corporibus humidis, in quibus multiplicatur humor groſſus.

Sed vt priora argumenta aliqualiter reſpondeam, vbi *Rondeletius* eiuſque farinæ medici repentinum ortum, & breuem diſſolutionem vt infallibile ſignum tenuis materiæ affirmant, (ſaluà pace tantorum virorum) in meo iudicio longè falluntur: non enim diſcutitur materia,quandò reuiueſcunt, vt ita dicam epileptici, ſed retrò diſlocatur, vaporibus per ſternutationem parum

euacuatis; præterea ſpuma epilepticorum meo iudicio oſtendit potius agitationem, et ingens luctamen ſpirituum, et humorum, quàm tenuitatem humorum, atque idem ſentit *Gal.* comment. aphoriſ. quadrageſimo tertio, libro ſecundo, & aphoriſ. triceſſimo, ſeptimi libri. Deinde cum videant hepar hircinum, vel ſimile procurare paroxiſmum, non dubitant de cauſa antedicta morbi: profectò ego non video quomodo aliquid pro eorum defenſione facit, ex proprietate enim occulta, et vapore cerebro infeſto percutit ventriculos cerebri, et materiam mouet, aer enim (teſte *Hipocrate*) libro de morbo ſacro, vel calidus, vel frigidus, et a multò fortiore venenoſus, poteſt eſſe in cauſa epilepſiæ et in pueris, et ſenibus, tam per colliquationem, quam per expreſſionem.

Signa

Generatur aut per eſſentiam, aut per conſenſum.

Si per eſſentiam proficiſcatur morbus, magnam grauitatem percipiunt ægri, tardèque ſentiunt, pigri etiam ſunt ad motus, et maximè obliuioſi, (et ſi morbus inueteratus ſit) mæſti, et animo abiecti ſunt, viſum et conſuetudinem hominum vitantes, cibum faſtidientes, ſumptum male conficientes, maximaque in his apparebit conuulſio, neque vnquam præſentiunt.

Si

Si per conſenſum, tunc vel { ſtomachi, vteri, aliarum partium.

Si per conſenſum ſtomachi, tunc non fit conuulſio totius corporis, ſed quaſi inundatio, neque penitus deſtituuntur, ſed quaſi in meditullio conſiſtunt, neque adeo promptè præſentiunt: præterea crebra cibi aſſumptio, ſiue retardatio, auget & fæſtinat, vel diminuit & retardat acceſſionem, & vomitus ſuperueniens multùm iuuat.

Sunt etiam qui ex vehementi ira, cura, ſolicitudine, vel contentionibus circa aliquid (vitioſis humoribus ad os ſtomachi confluentibus) hoc morbo corripiuntur: de quibus loquutus eſt *Gal.* tertio libro de locis affectis, capitulo ſexto: aliquando et a vermibus, vel viuis, vel mortuis, a viuis ſcilicet per morſum, a mortuis per putredinoſum vaporem, aliquando et ab ictu phalangij.

Ment. Conſul 43, & 50

Sunt etiam qui ratione hepatis, vt in preceden. ti capitulo pleniùs enarratur.

Aliqui etiam ex vtero, venenatis ſcilicet vaporibus ſurſum eleuatis, in his autem frequentiùs retinentur menſtrua, et in hunc diem viuit mulier quædam mecum familiariſſima quæ nunquam in vtero gerit infantẽ quin durante impregnatione ſua per interualla hunc morbum perpetiatur, at poſtea

nunquam.

Qui vero ob particulam aliquam concidunt, distributionem mali ad superiora fieri sentiunt, et quod futurum est prædicunt, teste *Gal.* 3. de locis affectis, vbi de puero quodam et adolescente mentionem fecit: & ego ipse semel vidi.

Dieta. Eligat ægrotus aerem siccum, et minime frigidum, aut in causa melancholica calidum, et in passiuis temperatum, nocturnum aerem effugiat, et si præ negotijs non possit, congruis velamentis caput tegat, vna cum auribus, ceruice, et toto thorace. Ne patiatur epilepticus pedum frigiditatem, ne intueatur vallas concauas ab alto, neque loca paludosa, siue fluminos decurrentes, siue ignem, vel magnum splendorem, vel campos niue refertos, vel turbam hominum circumuertentem, vel rotas curruum velocissimè motas, nec aliquid quod in gyrum mouetur: ne equitet nisi tardissimo gressu: iram et tristitiam deuitet: quietè & iucundè viuat: caueat a solitudine, recedat ab eo prorsus diurnus somnus, præcipuè meridianus, quia generat excrementa, matutinus vero retinet capitis superfluitates: surgat igitur diluculo, et caput pectinet, dentes fricet, nares emungat, quotidiè sponte vel arte beneficium alui habeat, sese exerceat, sed ita ne caput agitetur: sit exercitium molle sed longum: a nimio venere abstineat, caueat peccare tam

quan-

quantitate,quàm qualitate cibi, vnico cibo ſit contentus,ſine ſorbitionibus,ne cibum aſſumat priore inconcocto, ne bibat inter prandiũ & cœnam,niſi magna vrgenti neceſſitate, ne eat lectum niſi per duas horas ad minimum à cœna, abſtineat ab omni carne bubula,caprina, ſuilla, à paluſtribus, cothurnicibus, ab omni genere piſcium, paucis exceptis,non enim alienum eſt aliquando merulam,aut ſcarum ſumere (teſte *Donato*) à paſtilibus, lacticinijs,acetarijs crudis, præcipuè lactuca, & ab ouis duris,à cibarijs frictis in ſartagine,& (per recentiores) ab apio & pretroſelino, attamen *Gal.* apium puero epileptico conceſſit.

Conceduntur verò ex volatilibus carnes gallinæ,phaſianorum,auium montanarum, exceptis præexceptis,turdorum, turturum, & paſſercularum, quæ decoqui debent cum Hiſſopo, pulegio ſerpillo,ſampſucho,anetho,vel ſimilibus:conceditur etiam frequens vſus capparorum, & ex oleribus, conceditur intibus,necnon gingidium & decocta porra:inter fructus, piſtacia, & vuæ paſſæ, ſuper cibum ſumendæ : pro potu autem,conceditur aqua cocta cum aniſo, cinamomo, & ſaccaro, vel cinamomo cum coriandro præparato, vel ſi cõſuetudo vrgeat, ceruiſia,ſed parum lupulata:ſed potius medicata cum roriſmarina, bethonica, radicibus pæoniæ vel ſimilibus ; & (vrgenti conſuetudine) parùm vini albi pauciferi aut medicati permitti poteſt:pro pane verò ſit panis nec calidus nec tertium diem pertranſiens, bene fermẽtatus ex optimo frumento aliquid fæniculi in ſe habens.

In antedicto capitulo pleniùs enarraui methodum quo ipſe in hoc morbo vtor vnà cum medicamentis quibus ſolùm egomet fidem adhibeo, nam præter generoſum illum in duos alios expertus ſum, nempe in puerum ſedecim annorum cuiuſdam *Guilihelmi Pani* qui ſolitus erat quotidie ſemel, & aliquando bis concidere, qui cum per menſem antedict medicamenta acceperat è morbo leuari incipibat, & concidere deſiebat, vnde parentes me inuito putantes filium prorſus liberari, domui ſuæ ſecum adduxerunt, vbi per tres menſes liber ab aliquo paroxiſmo euaſit, & paulò poſt ſine reſpectu vnumquemque locum adiens (putabant enim parentes eum integre ſanatum) in aqua, reuertente morbo, ſubmerſus erat: aliam autem pauperculam ſanaui, quæ poſteaquam duos annos ſana tranſiuiſſet, ex febri ardenti mortua eſt, & niſi in hos nunquam expertus ſum: ſed quia vnuſquiſque hoc medicamentum, nec habet, nec præparare poteſt, ideo ad vltiorerem doctrinam aliquot remedia (galenica) vt ita dicam recenſebo, & quia infantes hoc morbo pluries corripiuntur, ab illis incipiam.

Si infans igitur ſit lactans, authoritate *Pauli*, & *Alexandri*, nihil moliendum eſt, quin proſpiciendum, vt lac nutricis ſi vitioſum ſit corrigatur, quod facile fiet, ſi antecedente victus ratione vtatur nutrix; ſponte enim ætate ad caliditatem & ſiccitatem vergente ſæpius ſanatur morbus, teſte *Hipocrate* Aphor. 45. lib. 2. & 7. libri 5. cauendum

dum tamen eſt, ne nimis vaſa vteri aperientibus neue coitum vtetur nutrix, ne menſtrua proritet, vnde corrumpitur lac. Bonitas verò lactis, Trall. teſte his ſignis depingitur, nempè colore, ſubſtantia, odore & guſtu, colore, vt albiſſimum ſit, & nihil habeat liuidum, ſubſtantia, vt nihil admodum tenue, aut craſſius, aut caſeoſum contineat, odore & guſtu, vt non ſit fœtidum, ſed dulciſſimum: & memini me ſemel accerſitum fuiſſe ad quandam mulierem cuius lac tam guſtu amarũ fuit, vt infans propriæ matricis mamillas exſugere recuſauerit, quæ tamen intra triduum, (bile meo conſilio fortiter euacuato) lacte dulciſſimo abundabat. Præter hæc, cauendum eſt, ne infans tantum exſugat vt faſtidiat, neue alia capiat alimẽta cum lacte, quia corrumpent lac. Sufficiet igitur, mammam infanti ter vel quater in die porrigere, & parum mellis roſacei aliquando infanti dare, ad prohibitionem corruptionis lactis, & ſi opus ſit lactantem purgare, purgetur nutrix: vidi etiã Smaragdum verum circa collum infantis appenſum multũ profuiſſe, vel radicẽ pæoniæ quem ſæpius radere oportet odoris gratia. Aliqui etiam laudant vngulam alcis in annulo geſtari; ſed quicunq; plura pro infantium curatione deſiderat, Mercurialem de morbis puerorum legat vel Ætium, qui Poſſidonij authoritate, quædam auxilia infantibus præbenda deſcripſit.

Si verò puer ſit 5. vel 6. annorum, purgetur in hunc vel ſimilem modum.

℞. trochiſcorum agirici ℈ 4. infuſos in oximelle ſcillitico (*Gal.* enim valde probat medicamenta è ſcilla)

scilla) & fortiter expressos castorci gran. 3. sirupi rosarum solutiui cum agarico ʒ 1.ß: aquæ melissæ q. ß. fiat pot. Iteratis verò euacuationibus, secundum iudicium præsentis medici optimum erit vti sternutatorijs & apophlegmatismis deinde quotidiè dare ʒ 1.medicamenti nostri in ʒ 1 aquæ melissæ.

Gal. Lib de venæ sectione & 11.& 12. lib. method.

Si verò post puerilem ætatem quis hoc morbo corripiatur, (præmisso enemate,) aperiatur cephalica, si sanguis peccet, vel tanquam causa adiuuans, vel sine qua non.

Ætius enim, venæ sectionem omnibus alijs auxilijs in hoc morbo potiorem affirmat, hoc facto præparandum est corpus in hunc vel similem modum. ℞. sirupi de bethonica, mellis rosati ana ʒ 1. aquæ pæoniæ, ʒ 3. fiat hausstus, vel ℞. oximellis scillitici, sirupi de bethonica, ana ʒ 1. aquæ pæoniæ ʒ 3. his per quinq; aut septem diebus acceptis purgandus est ægrotus in hunc vel similem modum si vires & ætas ægroti patiantur. ℞. confectionis hamech ʒ 3. trochiscorum alhandal gran 10. sirupi rosati ʒ 2. aquæ bethonicę q.ß. fiat potio capienda in aurora per sex horas ante cibum: sed vt verum dicam, eleborus niger est omnium aliorum efficacissimum arcanum ad expurgandum fomentum, & pabulum huius morbi, more chimico extractum, & ante nouilunium, & plenilunium, more antedicto datum.

Si per consensum proueniat morbus ex vitiosis humoribus, os stomachi infestantibus & nauseam mouentibus multum conducet. Vomitus &

vsus

vſus huius electuarij. ℞. Mithridati optimi ʒ ß. ſaccari roſati ʒ 3. ſeminis pæoniæ ʒ 3. limaturæ cranij humani ʒ 6. ſirupi de corticibus citri q.ß. detur, ʒ ß. per horas duas ante cibum: multum etiam proficiet ſcutellam brodij pulli cum ʒ 2. infra ſcripti pulueris aliquando ſumere. ℞. limaturæ cranij humani, ſeminis pæoniæ, extractionis viſci quercini, ana ʒ ß. deinde quotidiè adminiſtretur medicamentum noſtrum è vitriolo ad corroborandum cerebrum.

Ad prouocandum autem vomitum ego ſemper ſoleo floribus rubris Antimonij vti optimo cũ ſucceſſu. Sed aliqui forſan antedictum medicamentum tanquam nimis violentum contemnunt, attamen. Trall. vir ſanè magnæ authoritatis in his & ſimilibus morbis hęc vehementiora medicamenta multum approbat, affirmatq; ſe hiſce remedijs eos curaſſe qui ab alijs derelicti fuere, & teſte *Hipoc.* extremi morbi extrema requirunt remedia, vnde omnes antiqui medici multò maiores morbos curarunt quàm nos hodie curamus quia conſilium antiquorum repudiamus.

Si verò ex ira, cura, fame, ſolicitudine, timore vel ſimilibus proueniat morbus, vitioſis nempe humoribus ad os ventriculi confluentibus, remoueantur cauſæ & curentur ſecundum doctrinam antea traditam.

Si verò morbus ob particulam aliquam procedat, optimum præſidiũ ad prohibendũ vel ad minimũ ad alleuiandum paroxiſmum, fortis ligatura ſupra membrum affectum cum materiam eleuari

sentiant, & postea tempore interualli & quietis purgetur ægrotus pilulis cochijs vel ex hermodactilis affectæq; parti imponendum est lepidium vel vesticatiorum è cantharidibus fermento & acri aceto, vel pes coruinus contusus, vel illud ceratum Montani quo vsus est in curatione vnius qui ob brachium ægrotauit: compositio hæc est. ℞. sinapis pirethri, seminis nasturtij ana ʒ 2. euphorbij ʒ ß. nitri, aluminis sciſſilis ana ʒ 1. adarces ʒ 3. sagapeni, galbani ana ʒ ß. salis amoniaci ʒ 3. picis naualis ʒ 1. Olei de euphorbio, de castorio, de balsamo, ana ʒ 1. dissoluantur gummi in aceto scillitico, pulueriſanda pulueriſentur, & cum oleis & resinis, addita cera fiat ceratum solito loco applicandum quod singulis 14. diebus remoueatur, & fricetur locus cum scilla, & rursus apponatur iuxta necessitatem, & dum hæc aguntur singulis septimanis semel per mediam noctem post bræuem cœnam accipiat ægrotus, ʒ 1. harum pilularum: compositio hæc est. ℞. radicum pæoniæ, castorei, dictanni cretici, sileris montani ana, ʒ 1. cornu cerui vsti rasuræ, cranij humani ana ʒ 2. seminis citri, liquoris visci quercini ana, ʒ 2½. pulueriſentur pulueriſanda, & aceto scillitico aspergantur, die autem interposito assumet æger semper ʒ 1. sequentium pilularum. ℞. agarici, rhab. aloes, elleborі nigri chimicè extracti, ana. ʒ 1. ß. garpiohillorum, ʒ 1. moschi, ambræ ana, gra. 4. cum sirupo de corticibus citri, fiat magdaleon.

Si verò accidat in mulieribus ob retentionem menstru-

menſtruorum inveſtiganda eſt cauſa retentionis & procuranda ſunt, niſi infantem in matrice gerant tunc enim difficilis eſt cura & non emollienda, ſatius enim eſt nil niſi aborſum probibentibus, & ventriculum corroborantibus vti: attamen Montanus conſulit vſum huius electuarij bis in ſeptimana, per tres horas ante prandium, & in quantitate ʒ ß.

℞. caricarum pinguium per ſetaceum expreſſarum ʒ 4. medullæ cartami, ʒ 1. rhabarb. electi, ʒ 2. gariophill, ʒ ß. miſce cum ſirupo de corticibus citri.

Si à morſu animalis venenoſi pendeat morbus ſupponantur ventoſæ cum ſcarificatione vnà cum emplaſtris attractiuis, & defendetur locus ſuperior cum forti ſtrictura, & aceto, & intrò detur theriaca veneno propriè deſtinata.

Si a vermibus procedat morbus, interficiantur cum amaris, & eijciantur, ſi verò ſit latus lumbricus vtendum eſt allio pro cibo, vel radice filicis: & non multis annis præteritis quidam theologus adhuc viuens cognomine Large, per longum tempus contabuit, neque potuit vllum auxilium inuenire quamuis medicos doctiſſimos conſuluiſſet, & tandem allium inter cætera comedens ingentem lineam per ſeceſſum eiecit, cum magna admiratione, vnde ab eo tempore conualuit.

De Lytargia exquisita.

Lethargia nomen sumit à Græcis scilicet ἀπὸ τῆς λήθης & ἀργίης sed de nominibus non est curandum dummodo rectam intentionem curandi habemus.

Lethargiæ descript.

Lethargia exquisita semper morbus ab initio non symptoma, & teste Celso est inexpugnabilis penè dormiendi necessitas quam pituitosæ collectio & regurgitatio progignit, teste Actuario.

Quæstio.

Oritur quæstio inter recentiores medicos vtrum Lytargia sit inflammatio, aliqui affirmant non esse, & defendunt opinionem suam, è Galeno in Cap. 2. lib .3. method. com. aphoris. 3. sect. 2. & in multis alijs locis, alij autem sunt quemadmodum Trincauelius qui contendunt esse inflammationem quam sequitur febris; & ad cõfirmandam eorum opinionem proferunt verba *Galeni*, in 13. methodi, vbi dicit phrenetidem & Lytargiam affectus esse ferè contrarios specie, ideo concludunt ex necessitate esse in eodem genere: præterea, obijciunt materiam quotidianæ febris, & Lytargiæ eandem esse, attamen non dicitur febris frigidus affectus. Aliqui etiam sunt, sicut inter alios Donatus qui è Galeno colligit, lytargiam aliquando esse cum inflammatione, & aliquando sine inflammatione.

Locus vbi generaliter.

Generatur Lytargia in cerebro solummodo ab humore pituitoso, testibus Trall. Paulo, & Gal. Cap. 13. et 14. lib. 4. de causis pulsuum Commen. Aphor. 30. sect. 3. com. lib. 1. prorhet.

in

in hoc enim morbo cerebrum tanquam ſpongia madefacitur. Arcul. contra

Duplicia ſunt ſigna, demonſtratiua & prognoſticatiua. Signa.

Præoſtendunt verò morbum futurum dolor vehemens cronicus e materia phlegmatica; longitudo et profunditas ſomni, hebetatio ſenſuum cum continuo quaſi tinnitu aurium, vertigo perſeuerans per eſſentiam genita. Prog.

Demonſtrant verò morbum præſentem hæc quæ ſequuntur.

Infirmus reſupinus iacet in lecto ſicut truncus, vt inquit *Rhaſis*, et non omninò ſine voce; quia aliquando interrogati reſpondent, (præſertim in debili lytargia) cum reſpiratione rara & debili, & æquali (cum febre tamen lenta) quia nocumentũ huius morbi ſequitur magis oppreſſionem virtutis, quàm impreſſionem materiæ in virtute, iacet etiam ægrotus cum pulſu magno, raro & vndoſo: at poſtea raro, exiguo et obſcuro, quia virtus frangitur: attamen *Gal.* 1. de cauſis pulſuum: et 4. de præſag. ex pul. ait, quod pulſus lethargicorum, & peripneumoniacorum, aut ijdem, aut ſimiles ſunt: præterea frequenter oſcitant ægroti propter multitudinem vaporum multiplic. ad muſculos, et ſunt maximè obliuioſi, et ſæpe ſupprimitur vrina, et aliquando aluus tum propter obliuionẽ, tum propter imbecilitatẽ muſculi ſphinct. Et vt concludã, vt vmbra corpus ita obliuio litargiam conſequitur.

Si muſculi non obediunt deglutioni vt cibum recipiant. Signa mortis.

Si accidentia ſint vehementia cum magno tremore & multo ſudore, maiore ex parte eſt mortalis, quia ſudor inducit defectum virium.

Signa ſalutis. Si patiens aliquam habeat memoriam et facilem anhelitum, ſi aliquid per nares emungetur, ſi in ſuis motibus ſit agilis, ſi poſt ſeptimum protrahatur morbus, teſte *Hipocrate*.

Curatio. Fingamus nunc aliquem laborare lytargia, qui auxilium poſtulat: Inprimis collocarem in domo lucida, (ita tamen vt lumen non offenderet oculos) ne prohiberet apertionem eorum: deinde præſcriberē acriorem clyſterem, ex lib. 1. decoctionis, calamenti fluuialis, origani, aſari, ſaluiæ, centaurij, bethonicæ, roriſmarini et ſtechados, in aqua imponerem hyeræ diacolocinthidos ʒvj. ſeminis cartami, ʒß. olei rutæ ʒiij. ſalis ʒi. mellis roſati ʒiij. vel ſi viderem ægrotum non potuiſſe diutiús retinere clyſterem, ſubtraherem ſalem & mel, vt fieret minus ſtimulans: deinde venam pro viribus ſecarem: & hic medicandi methodus cohæret cum *Gal.* 13. therapeutic. et cum *Auicenna* et *Rhaſi*, primo contiuentis: et quanquàm aliqui forſan obijcient Meſuem nullam mentionem facere de phlebotomia, et Serapionem plurimas conditiones ponere: attamen in hac ſententia cum antedictis authoribus inhæreo, nempe plebotomiam propter duo conuenire, ſcilicet quia euacuatione facta, membra fiunt

Math. auara, vnde vapores ad inferiora diuertuntur, neque tam velociter ad caput evaporant, et aliqua portio pituitoſæ materiæ morbi euacuatur, ad propoſitum, enemate dato, et vena ſecta, frequen-

frequenter irritarem deglutionem, inſtillando aliquid iucundum cum vaſculo anguſti oris, & ad ſomnum arcend. quantum poſſem commouerem eos ad iram, et rixam, cum clamoribus, frictionibus, dolorificis ligaturis, pilorum euulsione, aliquando e temporibus, aliquando e barbis, (ſi viri eſſent) aliquando e capitibus, vtererque ſuffitibus e caſtorio funiculo lucernario extincto, galbano, pulegio in aceto macerato, et ſimilibus: aliquando tamen ſomnum per horam vnam vel alteram concedens ad virtutis conſeruationem, interea nutrirem ptiſſana Auenæ, & pro potu aquam hordei, cum decoctione hiſſopi, vel aquã mellis, quam in oribus eorum infunderem, declinante vero morbo, cum vitellis ouorum, & modico piperis, vel ſimilibus reficerem, ad ciendum autem aluum quotidiè, aut vterer clyſteribus, vel ſuppoſitorijs longitudinis duorum communium, confectis ex hyere ſimpl. Galeni ℥j. pulpe colocinthid. interioris ℥ij. ſcammoniæ ℈i. cartami & centaurij minoris, ana ℈ij, ſalis gemmæ, ℥ij. liquefiat hyera ſimplex qua liquefacta ſuperaſpergantur pulueres ſpecierũ dictarum: euigilata autem virtute poſt duos aut tres dies, ℥i. caſtorei, cum ℈j. ſcammoniæ darem: deinde ſternutatorijs vterer et in maxima neceſſitate cucurbitulas in occipitio figerem, cum multa flamma et ſinapiſmo e caricis, et ſinapi, cum aceto macerato præraſis capillis vterer: præterea frontem oxirhodino cum caſtoreo diſſoluto oblinirem, vt caput roborarem ne vlterius

reciperet

reciperet, et receptos extenuaret, et quotidiè medicamentum noſtrum e vitriolo propinandum darem.

Si verò contingeret lotij retentio, applicarem ſequens vel ſimile medicamentum calidum pectini & perineo: ℞. rad. raphani, apij, ana ʒj. pariet. maluæ altheæ, ana pug. j. contuſis adde olei anethini, butiri, ana ʒiß. olei de ſcorpionibus, ʒß. miſce.

Anno Domini 1590. accerſitus fui cuidam ſeruo generoſiſſimi viri, cognomine Lunſford: qui de repentè præcedente nocte in lytargiam inciderat, quem cum bene animaduerteram, et adſtantibus eminens periculum prædixeram, venam medianam dextram aperui (valde enim plethoricus erat, et ʒ10. ſanguinis extraxi, interpoſitis vero tribus horis, alteram in ſiniſtro brachio incidi, & rutam ex aceto maceratam naribus applicui, & ea nocte ſine vllo alio auxilio conualuit.

Anno Domini 1593. generoſa quadam ſexagint. annorum, mater vxoris meæ chariſſimæ, laborans febri pituitoſa, in lytargiam notham incidit, ita vt omnes crederent eam morituram, cui accerſitus in hunc modum ſuccurrebam.

Inprimis dedi antimonium meum ad ſeceſſum præparatum, cum duobus coclearibus vini, et magno cum labore deglutire ægrotam coegi, quod intra ſeptem horas operabatur ad minus vigeſies, ipſa toto tempore ſicut mortua iacente, pluribus mulieribus adſtantibus, ciuilitatis cauſa et ad abſtergendã eam, & etiam omnibus modis quibus potuerunt ad euigilandam: circa horam quar-

tam

tam veſpertinam, deſijt medicamentum vlteriús operari, ipſa tamen vt antea iacente, circa horam quintam ʒj. mithridati cum ʒſs. caſtorei in vino ei propinandam dedi, et varios ſuffitus naribus toto hoc tempore applicare continuebam: hora octaua eiuſdem nocti conualeſcere incæpit, & bono regimine in victu obſeruato, priſtinam ſanitatem recuperabat, et adhuc incolumis viuit.

De Coma & Cataphora.

Quia Coma ſeu Cataphora, et *Caros* exquiſita, neque ratione ſubiecti, nec ratione formæ, nec ratione cauſæ efficientis, differunt a lytargia, niſi ſecundum magis & minus, ideo non libet particulatim de illis ſcribere, ſed ſolummodo aliquot ſigna differentiæ gratia proponere.

Lytargia exquiſita præcedit febrem, febris verò præcedit *Caron.*

Lytargia vera ſemper morbus per ſe, *Caros*, aliquando Symptoma, vt in excerbationibus febrium, morbi comitialis, & aliorum.

De Apoplexia.

Apoplexia quæ ab antiquis Sideratio appellatur, et ab aliquibus morbus attonitus: eſt affectio cerebri, (teſte *Paulo* libro tertio, capitulo 18.) in quo omnes partes corporis ſimul, et ſenſum, & motum amittunt: (teſte etiam *Gal.* libro tertio, Cor. Cel. cap. 26. lib. 3.

et *4.* de locis affectis, & libro de differentijs ſimpt. cap. *3:*) reſpiratione tantummodo excepta, vt patet per eundem commentarium, aphoriſ. *42.* ſecundi lib.

Cauſa. Immediata cauſa huius morbi, eſt priuatio deſcenſionis virtutis animatæ, ſiue ſpiritus animalis, ad inferiora.

Materia. Apoplexiæ vero materia, (teſte *Gal* libro de cur. per venæ ſectionem, capit. ſeptimo,) vel ſanguis, qui redundans non egreditur vaſe, ſed vehementer replet venas medias inter cor & cerebrum: vel pituita, ob multitudinem aceruata, non ſolùm in ventriculis cerebri, ſed in ipſo cerebri corpore: vt in libro *4.* de locis affectis patet, nec non *2.* de cauſis ſimpt. cap. vlt. & *3.* de locis affect. cap. *7.* & per Ætium cap. de apoplexia.

Vel melancholia, vt aphoriſ. *56*, libro *6.* demonſtratur.

Signa. Duplicia ſunt ſigna, quædam enim prænuntiant morbum futurum, quemadmodum capitis dolor, venarum ingularum eleuatio, æger motus, ſtridor dentium inter dormiendum, & multa alia copioſiſſimè per *Paulum* libro tertio, cap. *18.* et per *Matheum de Gradi*, cap. *4.* primæ partis de ægritudinibus cerebri deſcripta.

Quædam quæ demonſtrant morbum præſentem, vt exempli gratia.

Apoplectici iacent ſine ſenſu & motu, cum ſtertore, et ſine ſomno, ſeruantes colorem naturalem, in hac differentes ab his qui ſincope ſiue vteri præfocatione laborant, quorum facies cadaueroſi, apparent

apparent, præterea nihil ſentiunt apoplectici, cum pungantur, neq; mouent, in quo differunt a lethargicis, qui quamuis non loquantur, attamen & ſentiunt et ſeipſos mouebunt ſi pungantur, & hoc veriſſimum eſſe experus ſum, duos enim apoplecticos vidi in manibus aliorum medicorum, (ſcilicet) vnum in tutela Domini *Shurrin* medici gallici, et alterum in manibus Domini *Landwar* Germani, ambo autem moriebantur.

Apoplexiam fortem ſoluere, nulla facultas poteſt, debilem vero difficile, imò difficilimum, propter læſam reſpirationem, nequit enim facultas ferri per neruos & muſculos thoracis, quapropter his muſculis motu priuatis, intercipitur reſpiratio, vnde ſoluitur temperamentum cordis, fortem autem nominamus apoplexiam, vbi vehementer læditur reſpiratio, & è quorum oribus egreditur ſpuma, ſed ſi qui euadant in diuturnum morbum reſolutionis aliquarum partium, aut totius corporis, aut violatæ rationis incidunt. Celſ. cap. 27. lib. 3.

Ne ſepelientur apoplectici, niſi poſt tres dies naturales, multi enim illam ægritudinem recuperant, & fiunt paralitici, tres autem dies conſtituunt medici anteaquam ad eccleſiam portentur, quia in eo tempore omnes humores curſum ſuum explent, vnde aut intra illud tempus, aut nunquam erit aliqua agitatio, qua cognoſci poteſt num viuit apoplecticus nec ne, & ad vlteriorem probationē hortatur *Gal.* parum bombacis carpinati ad os & nares apoplectici teneri, ab aliquo manū tremulam Curatio.

non habente, aliqui etiam ponunt ciathum aqua plenum ſuper pectus ægroti diſcoopertum, vt videant an aliquid aquæ effuſum ſit per lacertos pectoris mouentes, aliqui iubent ſpeculum bene terſum et politum ad os et nares apponi, vt videant num aliqualiter alterabitur.

Venæ ſectio.

Venam ſecandam eſſe in hoc morbo conſentiunt omnes, aut enim occidit, aut liberat, (teſte *Cor. Celſo*) vix enim aliud curationis genus ſanitatem reſtituit, ſed de qua vena accipietur ſanguis contendunt medici: aliqui enim è ſaphena in malleolo, & venis remotioribus inciperent, aliqui e media frontis vena, aliqui è venis ſub lingua, aliqui è iugularibus, aliqui, è brachio, (ſed ſaluo meliori iudicio) ego ipſe illorũ opinionẽ approbo, qui hortantur, inprimis cephalicã aperire, quia niſi cito euacuetur ſanguis, morietur homo, poſtea verò ſex horis interpoſitis ingulares ſecare non improbo, (cautè tamen) ſuperponendo medicamentum è pilis leporis, aloe, thure, et albumine ouorum, qui enim (vt inquit *Alexander*,) circa caput aliquid moliri cogitat, priuſquam totum corpus &c. copioſiorẽ materiã ad locum affectũ attrahit. Quoad quantitatẽ ſanguinis referenda eſt ad iudicium medici, qui beneanimaduertere debet, num ſanguis peccet vt cauſa principalis, vel cauſa adiuuans.

Vena verò ſecta, aut iniciendus eſt clyſter, vt in lytargia dicitur, aut ſuppoſitorium longitudinis 5. vel 6. digitorũ, caputq; deradendũ eſt, et emplaſtrũ e caſtorij, euphorbij, ana ʒi. trium piperum, ſulphuris, nucis moſchatæ, anacardi, ſeminis vrticæ, ana

ana 3 j. fimi columbini, 3iij. pulu. & incoporentur cum ficubus vel terebinthina, addendo olei petrolei, vel de piperibus, antè autem applicationem huius ſinapiſmi, calfaciendum eſt caput caute (capillis prius præraſis) cum ferro candente, ob panniculos; & inungendum cum oleo rutaceo & de caſtoreo, addendo parum ſpiritus vini, deinde apponenda ſunt naribus fortiſſima odoramenta è ruta, caſtoreo, galbano, & ſimilibus, vnà cum ſtrictis ligaturis partiũ inferiorũ, ſternutatoria verò non ſunt imperanda, niſi poſt vniuerſales euacuationes, ſed ventoſæ cum ſcarificatione ſuper nucham appoſitæ in ſanguinea apoplexia magni ſunt emolumenti: quoad victum ſi leuis ſit appoplexia, ſit attenuatoria, vt in lethargia: & hoc notandum eſt vinum non propinandum eſſe, quanquam morbus in longum proteletur.

De Phrenitide.

Quòd phrenitis ſit morbus periculoſiſſimus (teſtib. *Gal.* 1. prognoſticorum, & *Trall.* lib. primo cap. 13.) omnibus eſt in confeſſo, vnde autem conſtituatur (vt inquit *Trall.* & quo affectu laborante cerebro, & quæ curatio conueniat, de hoc omnes diſſentiunt: ego autem *Gal.* ſequutus vnà cum eo phrenitidem in hunc modum defino. Phrenitis eſt continua dementia quã ſequitur febris, cum tumore calido memingum, (qui neceſſario eſt in phrenitide) cui connectitur læſio ingens facultatis cerebri, dependens à materiali intẽperie calida.

Gal. 2. de cauſis ſympt. lib. 1. de morb. vulgarib. li. 1. prior rhet. lib. 4. de præſag. ex pul.

Materia.

Phrenitidis materia dicitur bilis, ſed obijciet aliquis *Hipocrat.* & in aliquibus locis *Gal.* & *Paul.* & multos alios enumerare ſanguinem, inter cauſas materiales huius morbi.

Reſpondeo *Gal.* bilem ſolummodo enumerare, cum de exquiſitiſſima phrenitide ſcribat vt tit. 3. lib. 1. prorheticorum manifeſtè patet, de qua acutiſſima phrenitide locutus etiam eſt 3. lib de morbis vulgaribus vbi fatetur omnes intra ſeptimum mortuos eſſe, qui primo ſtatim die febricitarũt: vbi autem aut ipſe *Gal.* vel aliqui alij de exquiſita phrenitide (ſed non exacte) ſcripſerunt, de ſanguine mentionem fecerunt. Sunt autem è recentioribus qui in hunc modum reſpondent, ſcilicet *Hipocratem* locutum eſſe de bili naturali, quæ nihil aliud eſt, quam ſanguis tenuior, cum dixerit deliria cum riſu ſecuriora eſſe, qui à ſanguinis exuperantia fiunt.

Donat. Rond.

Bilis.

Quatuor autem ſunt ſpecies bilis, è quibus progingnitur phrenitis. Pallida (teſte *Gal.* cap. 7. lib. 3. de locis affect.) quæ nihil aliud eſt quam flaua bilis permiſta cum maiore quantitate ſeroſa, vnde conflatur morbus mitior.

Gal lib. 1. de ſimpl. medic. facult.

Vel flaua bilis, ſeparata à ſeroſitate, vnde vehementior fit morbus.

Vel æruginoſa, quæ minus praua eſt quam atra.

Vel flaua præaſſata, it eſt atra, vnde vehementiſſimi morbi.

Vigiliæ immoderatæ,
Somni turbulenti & aliquãdo obliuio aliquando dolor occipitis.

Temeritas in respondendo.
Spiratio rara & magna pulsus paruus & neruosus.

Signa futuri phrenitidis.

Continuum delirium cum febre acuta.
Vigiliæ immoderatæ.
Sitis non multa quamuis maxima sit causa quia mens ægrotat.

Respiratio magna & rara, teste *Gal.* ca. 3. li. 2. de different. respir. in quo loco rationem reddit.
Pulsus parui, duri crebri, celeres & nonnihil vndosi.

Signa presentis morbi.

Si à sanguine laborent ægroti cum risu delirant, & cum oculorum remissa rubedine. Signa peculi.

Si à flaua bile, cum ferocia & oculorum flauitie.

Si à bile æruginosa siue atra, ferociſſimi sunt ægroti & tanquam ferini.

Quoad victum & curationem: fingamus aliquem corpore caruoso & plethorico, auxilium nostrum postulantem, quia phreneticus.

Inprimis circa aerem intendendus est animus, (nempe) vt sit temperatus, nam vt insigniter calidus in hieme fugiendus est, vt qui caliditatem, & inflammationem augere possit, neque tamen in ætate insigniter frigidus aptus illi & vtilis est, vt qui materiam concentret meatus cutémque densando obstruat, quo fit vt prohibita diffiatione, caput magis exæstuet.

Hoc

Hoc facto, curandum est, vt cubiculum sit sine picturis, aut rerum varietate, que animum mouere possint, & vt nulli præter familiares cubili ingrediantur, neq; hi nimis frequenter: vtrũ verò in luce, aut in loco obscuro continendus sit ægrotus, è natura phrenitici conijcere debemus: Si enim lux varias & vanas imagines illi suggerat, vel quæ in luce sunt extimescat, in loco obscuro collocandus est, sin tenebras horreat, è contra, sin nullum sit discrimen, respiciendi sunt vires, imbecilliores enim in obscuro continendi sunt: cubiculo in hunc modum præparato, curarem vt ægrotus quàm læuissimè contrectaretur, & in lecto suo detineretur, per famulos si diues esset, aut per vincula si pauperrimus, inordinatus enim motus. Si quid aliud vires prosternit, & somnum impedit, teste *Gall.* commento aphor. 28. secundi libri, pedes etiam reuulsionis gratia constringerem: quoad cibum autem, quam moderate me gererem, vt enim repletio eum magis insanare faceret, ita inedia vires debilitaret, darem igitur ptisanam pro cibo vel cremorem Auenæ, pro potu autem concederem aquam hordei, cum sirupo violarũ, vel de succo limonum, vel cum succo malorum punicorum acidorum, aliquando etiam vinum tenue album concederem, si antea consuetus fuerit bibere, his omnibus in hunc modum constitutis venam audacter secarem tanquam omnium primum & maxime futurum remedium: & quanquam aliqua sit controuersia de vena in hoc morbo aperienda, ego tamen (quia corpus plethoricum) medianam aperirem, & euacuationis

Paul Trall.

cuationis et reuultionis gratia, ſi enim in principio venam capitalem tunderem, in maiori quantitate ſanguinem ad locum attraherem. Si autem plethoricus non fuiſſet, cephalicam aperueram, vel venam in frontis imo,& in quo virtus non permittit venæ ſectionem, cucurbitulas brachijs ſiue inferioribus partibus ſecundum intentionem euacuandi affigerem: vtrum autem in initio ſufficiens ſanguis capiendus ſit,nec ne, ſub iudice lis eſt: ſed in hoc ægroto, ſufficientem quantitatem detraherem,ſequutus *Gal.*lib.4. de cauſis pulſuum,& quia virtus cito ſuccumbit, atq; ideo retardatio periculoſa eſt, & quia moleſtum eſt ſæpius detrahere, quanquam Ætius aliud hortetur vnà cum *Paulo* & *Areteo*, ſed horum opiniones locum tenent in imbecillis non fortibus& carnoſis: Detracto autem ſanguine, aluum Clyſtere euacuarem confecto è decoctione quatuor emollientium, hordei, capitum papaueris, betæ albæ, & ſimilium additis caſſia, diacatholicone, electuario lenitiuo,melle violaceo, oleo violaceo, & parum ſalis, & quamuis *Auicenna* proponat ſcammonium attamen miſcet cum ſero lactis prunis tamarind. manna,caſſia, & ſimilibus, euacuatione in hunc modum facta caput madefacerem cum oxirhodino, ne nimis calefactum liberalius humores attraheret,in quo intingerem pannos lineos, & anteriori parti capitis applicarem in æſtate frigidos,in hieme calidos, & cum calefieri incipiant, amoueri faciam:aliqui ſequuti,*Gal.* 13.lib. method.hortantur cucurbitulas magnas capiti admouere,cum ſca-

 rificatione,

ſcarificatione, ſuperã ſutur coronalem aliqui verti-ci, ſed quomodo cucurbicula his partibus adherere poteſt nõ bene cõcipio, ſed quia in hoc morbo vi-giliæ multũ infeſtãt, ideo darem grana quatuor an-tedicti noſtri medicamenti, quod feliciſſime (ſi quid aliud) ſomnum prouocat, ſed qui hoc pa-ratum non habent vtantur ʒ 1. Philonij Romani, vel granis nouem ſpecierum philonij, vel ʒ 2. Dia-codij cum aqua lactucæ ʒ 2. vel applicetur vn-guentum recens populeonis ad ſomnum fronti & temporibus: his factis ſi vllo modo poſſem in-tro darem aliquod medicamentum purgans, ex manna, diacatholicone, & ſirupo roſarum ſolu-tiuo.

De Paraphrenitide.

Paraphrenitis eſt delirium ſymptomaticum in ſtatu ſiue vigore febris accidens in quo differt à phrenitide ceſſatq; ceſſante vehementia febris.

Cauſa. Acres vapores ad caput eleuati ob inflamatio-nem alicuius membri nempe pulmonum dia-phragmatis & ſimilium.

Signa. Vigiliæ delirium.

Cura. Omnes medici conſentiunt venam non eſſe ſe-candam quia virtus debilis, ſed ſomnum prouo-candum eſſe ſuaui aliquo medicamento vel topico aliquo externo, vt in phrenitide dictum eſt.

Hiſtoria. Vltimo die Aprilis anno domini 1590. accerſi-tus fui cum altero medicinæ profeſſore cuidam generoſo cognomine Fuller qui per duos dies na-turales

turales ratione febris ardentissimæ paraphreniticus fuit, cuius venæ & arteriæ vniuersim tremebant, concilium cepimus de morbo, tetigimus pulsum, vrinã inspeximus cum alijs circumstantijs. Ego autem quid de ægroto putarem adstantibus dixi, ægrotum scilicet in magno discrimine vitæ periclitari, & ratione morbi acutissimi & ratione ætatis & virium (sexagint. enim ferè annorum erat) neque aliquid esse præter venæ sectionem in quo confiderem, aliter verò nihil faciendum esse affirmauit, & multo minus venam secandam esse sed præsbitero relinquendum, atque ex pulsu intermittente mortem ea nocte aduenturam prædixit, & in hac opinione confirmatus discessit: dum hæc agebantur, & reuocans in memoriam pulsus intermittentes in pueris & senibus non semper præsagire ineuitabilem mortem, & bene percipiens, per mollitiem pulsus, & plethoriã corporis, & alias circumstantias, naturam potius grauari ex plenitudine, & imbecillitatem virium oriri priuatiuè per suffocationem, quam positiuè ex defectu naturalis caloris, dextri brachij basilicã circa horam quartam à meridie aperui, & 3 7. sanguinis extraxi, & ante solis ortum proximo die ad se redijt, & conualuit, & adhuc superstes viuit.

Sit cibus hordei cremor, vel ius macri pulli al- Victus ratio.
teratum cum refrigerantibus: sit potus aqua hordei, cum sirupo acetositatis citri, siue de succo limonum, neque detur ægroto potus frigidus, sed tepidus, si morbus oriatur ex inflammatione diaphragmatis.

Si verò aluus ſit adſtrictus, detur cliſter emolliens.

De Incubo.

Incubus dicitur ab incubando, eſtq; imaginatio ſuffocationis, cum oppreſſione, exclamandi impotentia, vocis priuatione, aut inani vociferatione nihil ſignificante: prima cauſa crapula, ſiue cibi plenitudo in ſtomacho quo repleti comprimitur diaphragma, vnde vapores clauduntur in ſpiritualibus, è quibus comprimitur cor, è cuius compreſſione, per communitatem totum comprimi videtur.

Cauſæ 3.

Secunda cauſa ſomnus ſuper ſatietatem cibi, vnde tempore ſomni, retinentur vapores, qui tempore vigiliæ reſoluuntur.

Tertia cauſa, dormitio reſupina, (teſte *Auicenna*) Aliqui (ſed falſo) exiſtimant, dæmonem in aere exiſtentem, imprimere aliquam qualitatem malitioſam in membra patientis, vnde fiunt impotentes ad aliquid agendum. Repletio ventriculorum cerebri cum vaporibus craſſis, facultates per neruos tranſire prohibentibus, dicitur immediata cauſa huius morbi.

Cauſa immediata.

Sympt.

Suffocationis imaginatio, grauitas, immobilitas, vocis priuatio, vel inanis vociferatio.

Cauſæ repletionis.

Repletio autem ventriculorum cerebri, accidit duplicem ob cauſam, { Internam, Externam.

Ab

Ab interna, vt a ſanguine, pituita, ſiue melancholia.

Ab externa, vt a frigore ingenti in ſomno, e quo incraſſantur & concentrantur vapores, nec efflari poſſunt.

Eſt malum non negligendum, quia (teſtibus *Auicenna*, *Rhaſi*, multisq, alijs) eſt anteceſſor epilepſiæ melancholiæ, ſiue apoplexiæ. Prog.

Sit dieta tenuis et flatus expers, ſit cæna præcipuè bræuis, et cum oriatur a ſanguine detrahentur carnes, vinum, et omnia quæ copioſum ſanguinem generant. In materia verò pituitoſa, minoretur cibi quantitas, vinum autem in parua quantitate concedi poteſt. Victus.

In materia melancholica regatur patiens, prout poſtea in capitulo de melancholia dicetur.

In materia ſanguinea, venæ ſectio in cubito ſufficiet, aliqui autem ſaphenas aperire ſuadent, ſed nunc dierum exploſa eſt hæc opinio. In alijs autem cauſis, purgentur ægroti hyera Pachij, vel Rufi, vel Archigenis, vel pilulis cochijs, aut de lapide lazuli, prout cauſa poſtulet. Medic. ratio. Rhaſis. Auicenna.

De Melancholia.

Per hoc vocabulum intelligo delirium melancholicum, coniunctum cum timore, & mæſtitia.

Melancholia eſt corrupta imaginatio, cum timore et triſtitia abſq; febre, (*Actuarius* tamen lib. 1. method. medend. addit hoc aduerbium ferè, qua ſi ali- Melancholiæ deſcriptio.

si aliquando cum febre viderat.

Materia. Non vnus humor melancholiæ parens, sed plures, (teste *Trall.* lib. 1. cap. 17.)

Causa efficiens. Caligo quædam rationali animæ parti circumfusa, vnde oritur timor: melancholicus enim (teste *Gal.* libro secundo de causis simptomatum, & libro de vsu respirationis, & libro quinto de locis affectis: vná cum Ætio tetra. secunda, sermone secundo:) causam timoris secum in corpore circumfert, ratione coloris atræ bilis, qui rationem obumbrans, timorem efficit, haud secus quam magnæ & profundæ tenebræ externæ pueros terreant.

Progignitur vero hic morbus dupliciter, scilicet per primarium capitis affectum, et per sympathiam.

Si per primarium affectum, tunc fit aut propter mistionem alicuius materiæ melancholicæ cum spiritu animali, aut eiusmodi qualitate in reticulari plexu cerebri susceptа, vnde proficiscitur tenebrositas.

Aut per propriam substantiam spiritus animalis, (teste *Ætio*, si bene intelligatur) nempe vel vbi gignitur spiritus nutritiuus, tenebrosus ratione victus, aut iecoris calidioris, et habitus atrabilarij, vnde fit vitalis, in corde eiusdem qualitatis, et ex vitali tenebroso in caput delato, procreatur spiritus animalis tenebrosus.

Vel vbi probus gignitur sanguis in hepate, è quo cor discrasiatum, progignit spiritum vitalem tenebrosum, vnde spiritus animalis non dissimilis

oritur,

oritur: nocumentum enim cordis ſemper aſſociat nocumentum crebri, teſte *Auicenna.*

Cor verò diſtemperatur, vel ex aere, vel ex morbo, vt in febribus peſtilentibus, vel per compationẽ ratione cerebri quod vel præ nimio calore exæſtuans, auget calorem cordis, vnde cor nimis calidum reſoluit portiones diaphanas, & reddit ſanguinem opacum, vel præ nimia intemperie frigida cerebri corde nimis refrigerato, exprimuntur partes luminoſæ, vnde redditur ſpiritus vitalis tenebroſus, & in hunc modum dicuntur vigiliæ, ſolicitudines, et mæſtitia, procreare melancholiam, nempe quia refrigerant cerebrum, & cor ſecundariò. Gal. cap. 7. lib. 7. de locis affectis. apho. 23. ſect. 6.

Si per ſympathiam proueniat melancholia, tunc vel per conſenſum ventriculi, vel hepatis, (vt antea dicitur) vel lienis, vel venarum meſeraicarum, vel vteri.

Si ventriculi vitio, tunc fit conſortij lege, melancholia enim non poteſt impartiri ab inferioribus partibus, quin ob ſtomachi ſupernum afficiatur. Trinc.

Si vitio hepatis, tunc fit ob intemperiem.

Si vitio lienis, tunc aut quia frigidior non attrahit, aut quia obſtructus ſeu in tumorem adauctus, non ſuſcipit, aut propter debilitatem non expellit.

Si ratione meſeraicarum, tunc aut quia obſtruuntur, aut nimis incaleſcunt, vnde ſanguis craſſior. redditur, qui venas obſtruit, et chilum prohibet, qui cum genitus in ventriculo, rapiendus ſit ad iecur, retinetur, corrũpitur et in flatus vertitur, vnde

vide vapores &c.

Si vitio matricis, tunc ob menſtruorum retentionem accidit.

Signa communia.

Timor, Triſtitia, Deſipientia, falſæ ſuſpiciones, amicorum auerſio, &c.

Signa pecul.

Qui per primarium affectum capitis laborat, ſemper cogitabundus eſt, continuó deſcipiens, ſine vllo errore in victu commiſſo, attamen ſi a permiſſione materiæ melancholicæ, vel vaporis alicuius cum ſpiritibus animalibus oriatur malum, mitiora erunt ſymptomata, ſin ratione propriæ ſubſtantiæ ipſius ſpiritus animalis, ſæuiora erunt: deindéq; cogitandum eſt num ratione totius corporis fiat, vel ratione cordis, quod facilimè diiudicatur per habitum atrabilarium, gracilitatem naturalem, aut acquiſitiam corporis nigritiam, ſiue hiſpiditatem, venas amplas, et plænas ſanguine atro, aut per complexionem naturalem, ſiue accidentalem, quam maximè ſumitura pulſu.

Qui verò per ſimpathiam ventriculi ægrotat, non perpetuò delirat, ſed augetur & diminuitur morbus, prout benè vel malè ſe habeat ſtomachus, teſte *Gal. 2.* de differentijs febrium circa finem.

Gal. 3. de natur. facul. & 6. de locis affectis.

Si vitio lienis quia non attrahit, orietur icteritia nigra, vel ad minus lividitas ſeu plumbeitas coloris, viuidus enim color peribit.

Si propter obſtructionem, percipietur tenſio, dolor, grauitas, regurgitabitq; ſuccus melancholicus in ſtomachum, vnde debilem reddet ſtomachum reprimendo calorem naturalem, à quo perficitur concoctio

concoctio, & hoc facilius fit, (teste *Gal.* 6. de vsu partium) quia parua pars succi melancholici naturaliter fluit ad os stomachi, quæ corrugando, et irritando, non refrigerando famem excitat.

Si propter tumorem, siue scirrhum, turgebit hypocondrium sinistrum, vnà cum indicijs scirrhi.

Si propter debilem expulsionem, deficiet appetentia, vnà cum tumore et dolore.

Si vitio meseraicarum, et mesenterij, increscenti malo, sentitur murmur, augetur abdomen, erumpent multi crepitus per inferiùs et superiùs, ructus, acidi, cruditates, æstus circa præcordia, & hypocondrium sinistrum, sputa plurima, tenuia, aliquando fæces liquidiores, nisi nimia caliditas exliccet humiditatem fæcum, vel a flatibus adstringatur aluus, vt sæpe fit, testibus Mont. Cons. 237. et Trinc. 35. aliquando etiam vertigines et maiori ex parte dolor post cibum assumptum.

Curandi. methodus.

Priusquam de medicamentis mentionem faciamus, pauca necessariò sunt notanda.

Inprimis necessarium est priusquam corpora soluentibus medicamentis euacuemus, lenitiuum aliquod præponere.

Deinde in præparando corpus, aut euacuando, semper a leuioribus incipere, lenitiuo verò dato venam secare, corpore autem expurgato, et per venæ sectionem, et per secessum, balneum imperare ieiuno stomacho, vel saltem concoctione expleta, et toti corpori adhibendum esse, sed præcipuè primario membro, vt exempli gratia, si melancholicus per essentiam ipsius capitis laboret,

circa caput per ſpongias adminiſtrandum eſt: præterea, in materia melancholica vitio iccoris calidioris, ſemper admiſcenda ſunt frigida ſoluentibus, vt ſerum lactis cum epithimo.

Si vitio lienis, calida ſoluentibus, vt mulſa cum epithimo, & in recenti morbo, potius leuiora medicamenta ſunt ſæpius exhibenda, quám fortiora, teſtib. *Gal.* lib. ad *Glauc.* & *Ætio*, ne tum modico calore: tum a remotis partibus attractione augeatur morbus.

Prognoſt. Mont. Conſ. 26.

Melancholia ſub præcordijs difficillimè curatur per primarium autem affectum capitis totaliter nó extirpatur: *Gal.* tamen 3. de locis affectis gloriatur ſe vſu balnei et pilulis rufi aliquos curaſſe.

Curatio.

Circa venæ ſectionem multum diſſentiunt medici, *Gal.* enim *Paulus*, *Oribaſius*, et omnes ferè antiqui, proponunt venæ ſectionem, in ne vlla ſpecie melancholiæ, præterquam in ea, quæ oritur per conſenſum totius corporis: imò *Orib.* affimat, non opus eſſe ſanguinis miſſione, ea ſola excepta: vnde *Gal.* ad probationem melancholiæ, iubet phlebotomiam fieri, & ſanguinem inſpiciendum eſſe, & ſi ſanguis niger et ater exeat, vt in atrabilario habitu ſolitus eſt effluere, permittendum eſſe, ſin minus ſupprimendum. Recentiores verò, venæ ſectionẽ in qualibet ſpecie approbant, quam opinionem approbare videtur *Alexander*, et huic opinioni egomet ſubſcribo. Si ſanguis igitur iuxta cerebrũ ſolũmodo melancholicus exiſtat, in medio frontis vena ſecanda eſt, ſi ſanguis ratione totius habitus peccet, in in cubito. In melancholia verò hypocondriaca in poplite,

poplit. vel hemorrid. Si ſanguis offendat, et ratione hepatis, et cerebri, & in cubito, et in fronte vena ſecanda eſt, reſpectu virium, non coloris, ſiue prauitatis ſanguinis habito, nam quamuis ſanguis ſit nigerrimus, & concretus, qualis amurca, attamen eſt naturæ prædium, et alimentum.

Proponamus igitur exercitij gratia, aliquem ex primario cerebri affectu melancholicum, auxilium petentem, in quo ſanguis ſolummodo circa cerebrum peccat. Inprimis præmiſſo lenitiuo, ex ʒ ic. diacatholiconis, venam in medio frontis ſecarem, deinde victum humidum boni ſucci, et flatus expertem præſcriberem, deinde vterer pro ternis vicibus potione ex ſirupo de pomis, de ſucco buglоſſi, et de bethonica, cum aqua meliſſæ, poſtea euacuarem cum ʒi. ellebori nigri, more chimico extracti, in ʒvj. iuris macri pulli, deinde vterer balneis toto corpori, et etiam capiti, cum ſpongijs, præraſis etiam capillis, quotidiè poſt balneum oblinirem caput cum oleo amigdalarũ dulciũ, & violarũ, nitererq; omnibus modis occaſionem omnem triſtitiæ, metus, et ſolicitudinis auferre, & efficerem, vt pro diuerſa deprauatæ imaginationis ſpecie, ab eadem reuocaretur, aut perſuadẽdo, aut aliquid agẽdo, quæ affatim mutationẽ efficere poſſit: exemplo *Tralliani & Philodoti*, et aliorum medicorũ, qui cum videbant melancholicum quendã imaginare caput propriũ amputatũ fuiſſe, impoſito repentè capiti ipſius plumbeo pileo grauitatem ſentiens melancholicus caput ſe recepiſſe rurſus gauiſus eſt, et mulierem quæ ſerpentẽ deuoraſſe ſe putabat, dato vomitu, anguem extinctum in vas, in quo euomuit,

posuerunt, quem videns mulier, putauit se reiecisse et a vana illa imaginatione liberata fuit, interea dum hæc aguntur, somnum prouocarem, exhiben lo quantitatem nucis magnæ hora somni sequentis electuarij.

℞ sacchari rosarum ʒij.
philonij optimi ʒiſs.
specierum diarrodon.
aromatici rosarum ana. ʒij. cum sirupo de papauere fiat electuarium.

Confortarem etiam cor et cerebrum, cum diamusco dulci et amaro electuario de gemmis, & confectione de hiacintho: notandum autem est in his compositionibus, gemmas et alios lapides prætiosos dissoluendos esse secundum artem.

Si verò afficiatur cerebrum ratione cordis, alteretur cor ad contrarias qualitates, appropriatis alterantibus, vt exempli gratia, si complexio sit multum calida, cum sirupo de succo limonum, vel similibus: si sit nimis frigida, cum extractione croci, vel similibus, vt optimé demonstrat *Auicenna* in capitulo de viribus cordis.

Proponamus nunc aliũ melancholicũ ex toto habitu, qui sanitatis recuperandæ causa me accersit.

Inprimis præordinato regimine victus, vt postea dicetur, exhiberem ʒj. electuarij lenitiui, cum ʒij. specierum hyeræ simplicis Galeni; hoc facto, venã in cubito secarẽ, secundùm tolerantiã ægroti: deinceps sequentẽ potionẽ (prout opus fuerit) pluribus vicibus exhiberẽ, ℞. sirupi de succo fumariæ et de pomis, ana ʒj. sirupi de corticibus citri et ex infusione rosarum, ana ʒſs. cum ʒiij. aquæ bu-

glossi

bugloſſi: fiat potio poſt quam exhibeatur talis purgatio. ℞.florũ cordialiũ,lupulorum, fumariæ ana, q ß hordei mundi ʒ 1. ſenæ,ʒ 3. epithimi ʒ 2. vuarum paſſarum detractis nucleis, ʒ ß prunas numero 3. *F*iat decoctio in cuius colaturæ, ʒ 4.diſſolue mannæ, ʒ 2.ſirupi Auguſtini,ʒ.2.vel ſine his diaſenæ ſiue confectionis hamech ʒ ß .Huius claſſis medicamentis iterum atq; iterum (vrgente neceſſitate) vtere,& in rebellioni morbo, veratro antedicto,& pilulis ab alexandro, de lapide armeno multum laudatis: corpore nunc purgato exquiſitè balnea pro ægroto meo pararems & electuaria lætificantia: & in hac antedicta methodo vnà cum dicta ſequenti ſpem ſalutis collocarem.

Fingamus nunc tertium Melancholicum, ex hypocondrijs laborantem, auxilium poſtulantem.

Huic imprimis lenitiuum vt antea darem, poſtea,venam in cruribus ſiue in malleolis aperirem, duplicem ob cauſam,prima quia ex obſtructionibus fit inflammatio præſens vel futura, deinde quia ſanguis ſubſiſtit hepate atq; ideo venæ inferiores ſunt aperiendæ, aliás ſanguis probus euacuaretur,& malus ſurſum traheretur, vbi intentio noſtra planè contraria eſt: hoc facto, ad præparandum corpus,ordinarem potiones ex ſirupo de cichorio *Nicholai*, ſirupo biſantino completo, de fumaria, & de pomis, cum ſero caprino per coctu-ram ſeparato (aceto ſcilicet impoſito) deinceps purgarem corpus,in hunc, vel ſimilem modum.℞. confectionis ʒ ß.ſirupi roſarum ſolutiui ʒ 3. aquæ

boraginis q. ſufficit, vel ℞ confectionis hamech, ʒ β, foliorum ſenæ, epithimi ana, ʒ 1. fiat bolus.

Actius Paul. Purgato autem corpore abſinthij decoctum aſſiduè præberem, vnà cum vrinam mouentibus, deinceps exteriùs fouerem hypocondria, cum decoctione chamomillæ, maluæ, altheæ, & ſimilium, & apponerem cataplaſma ſiniſtro hypocondrio, confectum ex oleo, in quo incoquntur ruta, anethum, ſerpillum, abſinthium, artemiſia, pulegium, & baccæ ſiue tenera folia lauri, aliquando etiam omiſſo antedicto cataplaſmate, vterer vnguento Narenio, & locum lana ampliſſima, & pelle aguina, contegerem, imo aliquando ad euacuandos flatus, inanib. cucurbitulis vterer, nec nõ ſinapiſmo Ætij vtrũ verò ſequerer *Ætium* & *Paulum*, in exhibitione cochlearis vnius acris aceti poſt cibum quotidie, dubito, quia *Hipoc.* 3. de ratione victus affirmat, acetũ prodeſſe bilioſis, officere autem melancholicis, vnde Fernelius acetũ, frænum bilis vocat, vitam verò melancholiæ: ego potius darem ſecundum decretum Oribaſij lib. 8. ſinapiſ. acetum miſtum cum polipodio, vel ſimilibus, & in fine darem medicamentum ex limatura chalibis præparata.

Dieta generalis. Sit aer temperatus & crebro mutetur.

Sit moderatus vſus veneris, (non mediocriter enim cõfert, teſte *Areteo*) prouocetut lætitia omnibus modis quibus fieri poteſt, dormiatq; ægrotus quantum vllo modo poteſt (ſomnus enim humectat caput, & curat melancholiam) vtetur melãcholicus bis in ſeptimana brodio pulli, in quo incoqũtur radices polipodij, petroſelini, liqueritiæ, borago,

rago,& bugloſsũ,dicbus interpoſitis,vtetur iure ex carne pulli,malua, ſpinicia,blito,borág. et paſſulis.

Ne nimis ad ignem appropinquet capite, habeat beneficium alui quotidie, aut arte, aut natura, bibat vinum tenue mediocriter, ſit panis fermentatus cum paruo aniſi,abſtineat à carne bouina, vel caſtratorum,ab auibus aquaticis, à carne porcina, & generaliter à piſcibus(quamuis aliquãdo paſſerculæ,mulli,ſoleæ,& id genus piſcium concedi poſſunt)à caſeo antiquo,paſtilibus, lacticinijs, placentis omnibus,leguminibus, omnibus oleribus ſiue acetarijs, except. lactucæ,borag. bugloſſo, calend. ſpinacia,lupulis,aſparago, ceterach. capparib. vel cichorio.

De vera Paraliſi.

Paraliſis eſt neceſſario & ſenſus, & motus amiſſio,in aliqua parte humani corporis: quanquam enim *Gal.* lib.3. de locis affectis commemoret, motum ſolum aliquando auferri, attamen in eo loco de imperfecta loquitur,vbi vero in eodem loco, & in primo de cauſis ſimpt.cap.5. ſenſum & motũ aliquando auferri affirmat,de perfecta mentionem facit. Aetius, Orib. Paul.Trall. Arnal. Rond.

Paraliſis vero efficiens cauſa, eſt fruſtratio facultatis motricis. Caſa efficiens Aetius tetr. 2. ſerm, cap.28.

Materia verò, vel ſanguis,dum aut multitudine obſtruit, vel humiditate ſpiritus extinguit, aut conſopit, vel flaua bilis, ſi Fernelio credamus, quod tamen credendum non eſt: vel pituita, craſſa tranſitum ſpiritiuum obſtruens, ſunt tamen

qui putant pituitam alio modo generare paralisim, scilicet quia neruos madefacit. Ego verò Trinc.

Rond. assentior, qui magna (in meo iudicio) ratione adductus, constanter affirmat, neruos ex humore absorpto madefactos, in latum potius augeri, & ita conuelli quia detrahitur de eorum longitudine, vel melancholia, fluxum spirituum impediens, aliter enim fieri non potest vt sit causa, cum ex sua natura sicca existens, potius induraret, quam emolliret neruos.

Vel intemperies calida aut sicca, testib. *Ætio*, & *Alexandro* contra verò *Auicenna*, & *Gal.* lib. de locis affect.

Ratio. Non numeratur autem calida intemperies inter causas (prout illis visum est) quia non aduersatur radios spirituum animalium, nec calidum insitum ipsius musculi.

Vel frigida intemperies, refrigerat enim musculos, vt non possit admittere facultatem: vt exempli gratia, accidit illis qui diu sedent super lapides frigidos, vel diutius morantur in aquis, vt *Gal.* denotat, (sed saluis eorum opinionibus, bis dum ipse medicinam exercui, duos paraliticos factos fuisse, ex hac occasione vidi (nempe) quia cum calidissimi fuere, sine respectu se ipsos refrigerauerunt, atq; ideo concludo, calorem in his fuisse, vel causam adiuuantem, vel sine qua non (scilicet) quia calor tum fusit pituitosos humores, & ad fluxũ paratiores reddidit, tum poros aperiendo magis paratos effecit, quo faciliùs materia morbifica, ad neruos peruaderet, non aliter quã vinũ dicitur generare paralisim.

Vel

Vel paucitas ſpirituum, vel ſtrictura brachij ſiue alterius membri, vel ictus ſiue caſus (ſcilicet) per cõpreſſionẽ, vel vulnus per continui ſolutionẽ.

Immobilitas, ſenſus ſopitus, nec caliditatem, nec frigiditatem, nec aliquem vellicantem, ſiue ſcalpentem, percipiens. Signa communia.

Si à ſanguine oriatur morbus, aut adeſt ſignum inflammationis, vel abundantiæ ſanguinis, vniuerſim in corpore. Si gna pecul.

Si à pituita, habitus coporis aut pinguis eſt, aut præceſſit victus pituitoſior, aut ſupprimitur aliqua ſolita euacuatio, aut præceſſit multa deſidia, (& vt vno verbo dicam) aderunt ſigna propria pituitæ

Si à melancholia, aderunt propra melancholiæ ſigna.

Si ab intemperie frigida, præceſſit aliqua cauſa refrigerans.

Si à paucitate ſpirituum, tunc præceſsit aut immoderatum ieiunium, aut immoderatæ vigiliæ, aut immoderatus coitus.

Si à membri alicuius conſtrictu, ſatis patebit, & membrum inferius paraliticabitur.

Si ab ictu, caſu, diſlocatione, ſiue vulnere, ſatis apparet.

Quot modis fit paraliſis.

Fit aut ex cerebro.
Aut ex principio ſpinalis medullæ ſiue nuchæ.
Aut ex dextra, ſiue ſiniſtra parte nuchæ.

Aut ex aliquibus neruis particularibus inde procedentibus & exortis, resolutis aut in musculo, aut extra musculum.

Signa. Si vitium sit in cerebro, impartitur morbus faciei, siue partibus eius.

Si in principio spinalis medullæ impartitur malum partibus infra collum.

Si ex dextra siue siniſtra parte nuchæ, post principium erit vniuersa paralisis dextræ, siue siniſtræ partis, sub collo, vt enim cerebrum diuiditur per miringani, ita nucha per panniculum medium, transeuntem per eam intra spondiles.

Si vitium sit in particulari aliquo neruo, sequitur resolutio illius particulæ cui neruus inseruit.

Vtrum in musculo, siue extra musculum resolnatur neruus, per applicationem remedij iudicabitur, si enim in musculo sit vitium, medicamentum applicatum parti resolutæ iuuat, sin extra musculum, contrá.

Quoad particularem cognitionem, bræuitati indulgens, refero lectorem ad *Alexand. Paulum, Ætium*, & ex recentioribus *Rondeletium* qui de particularibus copiosissimè scribunt.

Prognost. Si ex vulnere & solutione continui, siue ex luxatis vertebris, vel vehementi compressione, vel ex ictu, maiori ex parte immedicabile malum est.

Si ex viscida & crassa materia obstruente, difficilè curatur.

Curatio. Inprimis, si vitium sit, primariò in cerebro, vt quãdo facies siue aliqua faciei particula resoluitur, secundũ decretum Ætij tetra. 3. sermo. 2. aperienda

eſt vena è brachio oppoſita, ſed minor ſanguinis quantitas detrahenda eſt, quam res poſtulat, quia morbus frigidus eſt, & nerui per quietem refrigerantur, ideo nõ ſunt refrigerandi per venæ ſectionẽ.

Sed obijciet forſan aliquis, cur igitur in pituitoſa cauſa hortaris venæ ſectionem? vel cur potiùs non vetas detractionem ſanguinis? Obiectio.

Reſpondeo, venæ ſectionem conuenire etiam in cauſa pituitoſa, quamuis in minore quantitate quàm in ſanguinea, duas ob cauſas.

Inprimis, quia detrahitur aliqua portio pituitoſi ſanguinis, vnde alleuiatur natura.

Deinde, quia cum coacti ſimus medicinis calidis, & exſiccãtib. vti, tutius operari poſſumus ſine timore liquefactionis: ſecta autem vena, purgandus eſt ægrotus, pilulis coch. fœtidis vel ſimil. vt & interdum agarico, electuario Indi maioris, diaphænic. & ſimilibus. Deinceps pręparandũ eſt corpus in hunc vel ſimilem modũ. ℞. florum bethonicæ, primulæ veris ſtæchados ſaluiæ ana ʒ 3. florũ borag. bugloſſi ana, p. ß. cichorei, chamepit. fumariæ, ana, p. 1. ſenæ orient. ʒ 9. aquæ q. ß. bulleãt ad ʒ 9. pro tribus vicibus: huius accipe vna vice ʒ 3. ſirupi roſati ſolutiui cũ agarico, ʒ 1 ß. fiat potio, hac potione tribus vicibus propinata, iterũ euacuandũ eſt corpus cum antedictis medicamẽtis, ſanguiſq; mittendus eſt, e venis ſub lingua, vt *Alexãder* nobis decretũ reliquit, li. 1. c. 16. deinde de inungẽdus eſt locus cũ oleis de coſto, euphor. piper. caſtoreo vulpino, vel vnguẽtis ex his præparatis addito vnguento, Areg. & ſpiritu vini in quo per aliquot dies ſequentia

infusa fuere, scilicet saluia, iua arthetica, cubebæ, chamepithis, flores roriſmarini, & caro scillæ, & lauetur etiam locus, cum hac infusione circum circa, priusquam obliniatur, deinde applicandum est aliquod vesicatorium, prout pars requirat, nec inconueniens est, sed multum conducibile, ante applicationem vnguenti suffumigio è pirite vti, siue è lapide molari, aspersa aceto medicato, cum antedictis: aliquando etiam ad exiccationem cerebri, optimo cum successu recipitur sequens suffumigium. Rond. ℞. Gum hederæ, nigellæ torrefact. ana, ʒ 2. mastici, thuris, mirrhæ, cubebarum ana, ʒ 6. beniobin, storac. florum anthos, stæcados ana, ʒ 1. ß. macis, gariophillorum ana, ʒ 1. pulueriſentur grosso modo: fiat suffumigium. Historia. Et memor sum circa annum domini 1588. dominum Archloe virum sane ob doctrinam dignum memoratu vnà cum reuerẽdissimo domino doctore Langhton, per antedictam methodum curasse *Nicholaum Saunders* armigerum, qui resolutionem genæ vnà cum labro suo passus est.

Si verò vitium oriatur in spinæ medulla, tunc præcedenti euacuatione, & venæ sectione, adhibenda sunt topica ad nucham, vnà cum balneis naturalibus (si fieri possit) bituminosis, sulphureis, & nitrosis: sunt tamen qui probant salsa, & aluminosa, quæ tamen meo iudicio obconstrictionem non sunt adhibenda, nisi in declinatione. Arnal.

Si verò vitiũ ab aliquo neruo proficiscatur, tunc ex anatomia cognoscẽdus est locus, & corpore (vt

antea

antea dicitur) exquisite euacuato, adhibenda sunt medicamenta membro primario affecto, siue sit in musculo, siue extra musculum, vt exemplum reliquit nobis Gal.

Medicamenti descriptio pervtilis ad paralisim: Rx. galbani lib. ß. gummi hederæ ℥iij. ol.lauri ℥i. terebinth. lib.i. distillentur more balsami.

Multum etiam proderit stupha sicca more Rond. parata.

Quoad dietam, sit prorsus attenuatoria, nihil viscosi habens, et præcipuè è siccis cibis, sitq; potus modicus, et aliquantulùm medicatus, nempe roriſmar.saluia vel similibus, sitimq; ferant ægroti, quantum vllo modo possunt, neq; bibent ægri vinum, nisi propter morbi diuturnitatem, aut consuetudinem, si non medicatum & coctum, vt antea dicitur de potu, quod in eundem modum sæpius dandum est, prout *Arnaldo* visum est, neque contrariatur *Arnaldus Cornel. Cæls.* cum dicat vini vsum periculosum esse, quia vnus de vino simplici, alter de vino decocto loquitur: sit aer calidus & siccus, & prouocetur aliquando ira, vel furor, imo & febris, in processu temporis, qui bene inducitur (teste Mesue) cum quantitate 4. gran. confectionis anacardinæ sumpta, nec minus confert fricare linguam cum antedicta confectione vbi deprauatur sermo, teste *Math.* grad.

Dieta.

Simile Gal. com.aph.5. lib.6.

De Conuulsione.

Conuulsio est constrictio neruorum, et lacer-

torum, præter naturam, et citra voluntatem.

Musculi qui inuoluntarie mouentur, contracti
Causæ effic. a neruis, dicuntur causæ efficient.

Conuulsio duplex. { Exquisita, / Notha.

Exquisita (de qua loquutus est Gal. libro 8. κατα τοπος & *Hipocr.* aphor. 39. sect. 5. *Paul.* verò libro tertio de re medica, cap. 19. *Ætius* autem tetra. 2. sermo. 2. et cap. 28.) contingit vel ex plenitudine, vt exempli gratia, vel e sanguine ob inflammationem, vel apostema, teste *Gal.* 2. de causis simpt. et lib. 2. com. in primum epidemiorum.

Vel e pituita, vt patet per aphor, 26. sect. 6.

Vel a melancholia, sed rarius.

Signa exquis. paral. Si aliquis sanus de repentè conuellatur.

Vel si ab initio morbi aut non multò post, testib. *Gal. Paul. Orib. Ætio* et multis alijs ex plenitudine morbum oriri conijciendum est.

Si post multos sudores, vomitus, alui excretiones, aut sanguinis eruptiones, aut vigilias immoderatas, aut famem, aut vehemẽtes motus, vel febres ardentes, quispiam conuellatur, ex inanitione conuelli putandum est.

Vel flatus, de quo loquitur *Gal.* li. 2. de causis simpt.
Causæ nothæ paral. implens musculos, non neruos.

Vel humor biliosus erodens os ventriculi, & afficiens neruos, de quo loquitur *Gal.* 12. method. & 5. de locis affect.

Vel aliqua qualitas mordicans, vt si quis piper comedisset

comediſſet, de quo locutus eſt *Gal.* libro ſeptimo, ſecund.loc.et lib.de compoſitione medicamentorum.

Vel aura venenóſa, vt ab ictu phalangij, teſte *Gal.* lib.3. de locis affect.& *Mont.Conſ.*50.

Vel lumbrici, teſtibus *Gal.* & *Paulo*, lib. 4. de re medica.

Vel aſſumptio veratri albi, teſtibus *Gal.* 12.meth. comment. aph. 2.ſect.5. & *Ætio* tetra.2. ſermo 2.

Vel vulnus, teſte *Hipocrate.*

Vel punctura neruorum, et muſculorum, teſte *Areteo.*

Vel vapores e matrice, teſte *Trinc.* libro 3. conſiliorum.

Vel frigus,(teſte *Areteo*) quot autem modis frigus inducere poteſt conuultionem, dilucidè patet 9.methodi, & com. aphoriſ. 13. ſect. 6. & 12. methodi et in diuerſis alijs locis, quos de induſtria vt ſuperfluum omitto.

Vel vehemens ictus ceruicis.

Vel aborſus, teſte Areteo.

Conuultiones e vulnere læthales, *Hipo.*

Conuultiones è ſiccitate, maiori ex parte læthales, vt *Paulo*, *Ætio* & *Gal.* aph.26.ſect.2. aph. 57.ſect. 4. viſum eſt: quomodo autem diſtinguitur ſiccitas, patet per *Gal.* lib. de palpit. & capit. vlt. 12. method. Prog.

Conuultiones a materia venenata, periculoſiſſimæ.

Spaſmus è repletione, ſuperuenienti febre liberatur, teſte *Hipoc.*57.aphor.4.lib.

Quia

Victus ratio.

Quia (vt inquit *Gal.* libro de accidentibus) febris calida et ſicca conſumit mollitiem neruorum, ſit victus, vt in antecedenti capitulo demonſtratur.

Curatio.

Si a ſanguine oriatur conuultio, vel ratione apoſtematis, vel ratione inflammationis, vt exempli gratia in Phlegmone, inprimis aperienda eſt vena, iteratis tamen vicibus non aceruatim, propter ſubitam corporis refrigerationem, & virium diſſolutionem, deinde euacuandum eſt corpus, topicaq; adhibenda, prout conditio morbi & temporis poſtulet.

Si verò a pituita proficiſcatur morbus, & mitior ſit, incipiendum eſt a leuioribus, vt pilulis cochijs, aut pilulis hyeræ, cum agarico: deinde aggredienda eſt concoctio, et præparatio humoris ad expulſionem, ſicut in præcedenti capitulo copioſiſſimè enarratur.

Si verò vehementior ſit morbus, vtendum eſt extremis remedijs, (teſte *Hippocrat.*) vt pilulis è colocinthide, et quæ è lacrimis parantur, et in humidis corporibus dieta e china vel ſarſa, vt ſæpe expertus ſum, vnà cum balneis naturalibus, ſulphureis & aluminoſis, vel balneis artificialibus, ex aqua calida, in qua fænugræcum decoquitur, cum folijs rutæ, ſaluiæ, chamomillæ, meliloti, ſambuci, et ſimilibus. Deinde inungenda ſunt loca conuulſa, vnguentis Arag. martiat. vel fæcibus olei liliorum, vulpini, ſicionij compoſiti, tegendaquè ſunt circum circa pelle vulpina, vel lana carpinata, & ſeruentur extenſa; (quoad fieri poteſt) vſque ad perfectam

perfectam restitutionem.

Anno Domini 1592. ad generosam quandam, vxorem *Thomæ Hodgson*, quæ per longum tempus laborauerat ischyadico dolore, & per spatium quatuor vel quinq; mensiũ, ratione conuultionis neruorum & ligamentorum non potuit vllo modo extendere sinistrum genu, vnde media pars tibiæ, (sura dicta) macrescere, et protinus emaciari incepit, mulier autem ipsa, præ dolore tabescere incæpit, et tanta fuit eius imbecillitas, vt nulla nisi leuissima medicamenta ferre potuit. Quoad habitum corporis, quamuis vniuersi corporis temperamentum fuerit adeò insigniter siccum, cum toto tamen non consentiebant viscera omnia. Nam ventriculus præ frigore languidior, et crudior fuit: iecur tamen (mea sententia) adeò calidũ & siccum, vt exureret sanguinem, cerebrum verò vna cum capite frigidum, & humidum. Hanc autem Dei ope & auxilio per sequentem modum ad perfectam sanitatem intra quadraginta dies restitui, et adhuc sana superstes viuit. Historia.

Inprimis purgaui, cum ʒi. pulueris Montag. alternis diebus, per spatium septimanæ, quã dabam hora quarta a meridie, viz. per horã ante leuem cœnam, neq; dormitum iuit ante decimam eiusdem noctis, intra quod tempus plenè operabatur medicamẽtũ his diebus præteritis, vsus sum balneo artificiali, ex antedictis, vná cum vnguẽto Paracelsis, ex pinguedine taxi, vulpis abiectis fibris, oleo de spica, de masticke, et spiritu vini; septem diebus cum hoc vnguento transactis, dietam e sarsa-perilla, sed minus

ſtrictè, per ſpatium quatuordecim dierum dedi, durante quo tempore, ſolitus eram bis indies, mẽbrum conuulſum, vt antea balneare, et emplaſtrum Fernelij è gummo pini, pice nigra, cera, axungia, thure, hermodactilis, radice iridis, ſulphure viuo et oleo irino applicare, et toto tempore membrum pro viribus extenſum ſeruare, et bis in ſeptimana durante dieta, et poſtea ad finem morbi vſq; manna et ſirupo ſolutiuo cum agarico vel ſimilibus eam leniter purgare.

Sed redeamus ad propoſitum, et videamus antiquorum medicorum curam, in conuultionibus ex inanitione.

Si ſolida nerui ſubſtantia abſumetur, lethalis eſt teſte *Gal.* lib. de palpit.

Si verò ex imminutione roridæ vel propriæ humiditatis, non prorſus inſanabilis eſt, quamuis rarius curatur, præſertim ſi ſuccedat febri, phrenitidi, vel largæ ſanguinis euacuationi, et in hac conuultionis ſpecie, conueniunt balnea temperata vel tepida ex aqua dulci, lacte et oleo cum additione herbarum refrigerantium, et inungenda ſunt loca conuulſa vnà cum nucha et ſpina dorſi, cum oleo violarum, amigdalarũ dulcium, & liliorum, cum lacte mulieris, mucilagine ſeminis pſillij, &c. intra verò adminiſtrentur, quæ humiditatem reſtaurant vt carnes teſtudinum, cancrorum fluuiatilum in lacte coctorum, et generaliter quæ hecticis proſunt.

Si ex flatibus conuellatur aliquod membrum, fricandus eſt locus fortiſſimè, et inungendus vn-

guento

guentò martiaton, Aregon, oleo coſtiuo, vel de caſtoreo, et (ſi neceſſarium ſit euacuandum eſt corpus et theraica ſiue mithridatũ ſiue diagalanga intro ſumend. & interdicenda ſunt omnia legumina, omnia cruda &omnia flatulenta. Curatio Nothæ.

Si verò ob morſum ventriculi fiat conuultio: bene faciet vomitus (teſte *Gal.* 12. methodi, capitulo vltimo, in quo loco affirmat ſe curaſſe adoleſcentem ſimili conuultione correptum) poſt vomitum verò abluendus eſt ſtomachus iure macri pulli.

Si ob vermes accidat conuultio, occidantur cum amaris et expellantur.

Si a puncto neruo, dilatetur vulnus (ſi neceſſe ſit) et applicetur implaſtrum fodicationis cum gummis, ſi hoc non ſufficiat, nec dolor compeſci poſſit, ſecetur neruus.

Si ab aſſumpto veratro albo, tunc fit aut ob eximiam inanitionem: aut vehementem attractionem, aut ob ventriculi affectum.

Si ab inanitione, deſperandum eſt, attamen ad conſtringendam vehementiam adminiſtrare poſſumus ʒi. theriacæ, vel ſuccum abſinthij, & ſoporiferis inducere ſomnum, ſomnus enim (teſte *Arnaldo*) cohibet omnes euacuationes præter ſudorem: ligare etiam extrema et cucurbitulas hypocondrijs et dorſo admouere cum magna flamma ſine ſcarificatione, vnà cum calidis frictionibus multũ conducet.

Si verò ob vehementem attractionem oriatur morbus, bibendum eſt mellicratum copioſum,

cum ruta, ſolet enim obtundere et leuare dolorem: membra verò extra fricanda ſunt, cum oleo cicionio (id eſt è cucumere agreſti) cum caſtoreo.

Si ex alicuius venenatæ feræ ictu excitetur conuultio, vincula ſuperioribus partibus iniecta conferent: teſte *Gal. 3.* de locis affectis cap. *7.* nec non cucurbit. ſuper partem læſam affixæ, aut ſaltem medicamenta quæ exterius venenum attrahant vnà cum alexapharmacis interiùs adminiſtrand. quorum copioſiſſimam ſiluam apud *Paul.* lib. *5.* & *Ætium* lib. 13. inuenies: ideò ſuperfluum hoc in loco repetere.

Si verò e frigore conuelletur aliquis, per medicamenta in æquali gradu calfacientia, et per balnea, et frictiones ſanabitur.

De Tremore.

Paul. lib. *1.* de remedia cap. 21.
Gal. 3. et 4. de tremore.

Tremor eſt motus inuoluntarius alicuius membri ſurſum et deorſum.

Generatur autem ab imbecillitate neruorum vt teſtatur ſenectus.

Tremor duplex { Morboſus, & non morboſus.

Morboſus, vt in decrepitis contingit (ſcilicet a cerebro plus iuſto frigidiore.

Vel ab abundantia frigidorũ et viſcoſorum humorũ, qui propter obſtructionẽ impediunt ſpiritus

quo

quo minus facultas ſtrenuè membrum mouere poteſt ab paucitatem.

Vel ratione morborum præcedentium, quorum occaſione facultas alimentum idoneum conficere nequit.

Vel à frequenti contactu argenti viui, vt aurificis ſolet accidere.

Vel à venere immodica, vt in ijs qui nimio coitu vtuntur.

Vel à copioſiore vini potu, vt in multi-bibis quotidiè videmus.

Vel à ſuppreſſa euacuatione, vt contigit ancillæ cui in puerperio ſanguis non fluxit, teſte *Hipocrate.*

Vel à vaporibus à matrice prodeuntibus, tamen menſtruis, teſte *Trinc.* lib. 3. conſiliorum, in quo libro recitat hiſtoriam cuiuſdam matronæ ob eandem cauſam trementis.

Non morboſus, vt à vehementi frigore externi aeris.

Vel ab intempeſtiuo potu in febribus.

Vel à fumigatione ſeminis hyoſciami, & papaueris, teſte *Rondeletio.*

Vel ab humore vehementi qualitate prædita, (teſte *Gal.* aphor. 26. lib. 6.) vnde fiunt tremores in febribus ardentibus, ſcilicet quoniam bilioſi humores ad neruos transfluunt.

Vel ab ira vehementi.

Vel à repentino, & ingenti timore.

Vel ab onere plùs iuſto grauiore.

Vel è vehementi, & repentino gaudio.

Tremor in ſenibus non curatur,& propter inſignem frigiditatem, & propter dignitatem cerebri affecti: (& vt vno verbo dicam)tremor morboſus difficillimè in aliquo curatur.

Qui ob craſſorum ac viſcoſorum humorum copiam tremunt,in principio purgandi ſunt,in hunc vel ſimilem modũ.℞.pilular.coch. fœtid. ana:ʒ 2. extract. agarici gran. 8. formentur pilulæ 5. capiend. poſt primum ſomnum cum cuſtodia.Deinde præparandum eſt corpus, vt exempli gratia. ℞.ſirupi de ſtæch. oximellis ſimpl. ana, ʒ 1. ß. aquarum bethonicæ,ſaluiæ, milleſol. ana, ʒ 3. (vel in mulieribus)maiorani, & matricarię, fiat iulep.aromatizat.cum ʒ 1. pliris cum moſco,pro duob.diebus : corpore autem euacuato,iterum atq; iterum, ſecundũ iudicium præſentis medici, corroborandum & exſiccandum eſt cerebrum, non ſolúm cũ lixiuijs calfacientibus, ſed etiam electuarijs in ſequentem,vel ſimilem modum confec. ℞.florum roriſmarini,ſaluiæ, primulæ veris, cerebri leporis, conſeruæ acori ana, ʒ 1.pulueris diagalang ʒ 1.ß, caſtorei ʒ ß. ſirupi de ſtæchados,q.ß. Inungenda etiam eſt nucha, vnà cum partibus tremulis, cum oleo vulpino de caſtoreo,& ſicionio. Qui verò ratione morborum præcedentium, hoc morbo corripiuntur,hos nutrire oportet, vt ſpiritus copioſius generentur.

Qui verò ob frequentem contactum argenti viui tremunt, hos calidis oleis inungere conuenit vt exempli gratia. ℞. ſchænant. ſpicæ, calarom. ciper. nucis moſchat. ana,ʒ 1. hermodact. ſatir. ana,

Rond.

ana ʒ ß. ſucci ſaluiæ, ʒ 3. olei de caſtor. ʒ 3. miſce ſine cera.

Si ab immodico coitu: non curantur, niſi à venere abſtineant.

Si à copioſiore vini vſu, non curatur.

Si à ſupreſſa euacuatione, ſiue à vaporibus à matrice, difficillimè curatur, tentare tamen poſſumus per aperientia, & apertionem ſaphenarum vnà cum vapores reprimentibus: hactenus de tremore morboſo.

Non morboſus autem citò remouetur remota cauſa, iuxta illud: tolle cauſam tollitur effectus.

De narium hæmorragia.

Hæmorragia narium, eſt eruptio ſanguinis è naribus, acciditque, aut ratione ſanguinis, aut ratione virtutis, aut ratione inſtrumenti. Gal. lib. 3. de cauſis ſymp.

Ratione ſanguinis, aut propter quantitatem, aut propter malam qualitatem.

Ratione virtutis, aut criticè, aut ſymptomatice.

Ratione inſtrumenti, (videlicet) aut propter raritatem, rupturam, ſeu eroſionem.

Ratione ſanguinis, propter quantitatem, vt præ copia.

Ratione ſanguinis propter qualitatem, vt propter tenuitatem, aquoſitatem, vel acredinem.

Ratione virtutis, id eſt, aut critice, aut ſymptomaticè.

Si

Si criticè, tunc ſalutaris eſt motus naturæ, leuiterq; fertur omnibus præcedentibus ſimpt. ceſſantibus.

Si ſympomaticè, tunc ægrè fertur fluxus & concomitatur pulſus deficiens, quia natura non poteſt regulare materiam.

Vel ratione inſtrumenti, vt cum tunicæ venarum nimis humidæ exiſtentes, rariores euadunt, vnde ſanguis tenuior egreditur : aut cum venæ, præ abundantia ſanguinis rumpuntur, aut præ acredine erod untur, aut à ſanguine flatuoſo, vel aliqua alia re contundente, incidente, vel ſimilibus, aperiuntur.

Locus vnde. Aut fluit ſanguis è venis narium, aut è venis ſiue arterijs cerebri,

Signa. Si à venis narium effluat, facile ſupprimitur, & cauſæ procatarcticæ præcedentes dilucidè vitium explanant, vt ſi aliquid antea in naribus impoſitum ſit, quod ex proprietate, vel aliter, ſanguinem erumpere coegit : vt exempli gratia millefol. penna vel ſimilia.

Si à venis cerebri, omnia ſunt planè contraria, nihil enim impoſitum fuit, quod ſanguinis fluorem irritaret.

Vtrùm verò à vena an ex arteria diſtillat ſanguis, per colorem ſanguinis diiudicandum eſt, ſcilicet quia ſanguis venalis ad rubedinem nigricantem tendit, ſanguis verò arterialis, præterquàm magno cum impetu effluit, ad flauitiem & tenuitatem etiam tendet.

Curatio. Si ſanguis criticè fluat, ſupprimendus non eſt, niſi

niſi immodicè fluat id eſt ad manifeſtum virtutis caſum.

Si ſymptomaticè, diuertendus eſt, & per venæ ſectionem, & per cucurbitulas, & per dolorificas ligaturas, vt exempli gratia, ſi ſymptomaticè fluat præ copia, in magna quantitate detrahendus eſt ſanguis, ſin minus, parcius euacuandus eſt, & paruo cum orificio, & repetitis vicibus, & è mediana eiuſdem lateris, vnà cum cucurbitulis in eundem modum hypocondrijs applicandis, quæ omnia aguntur ad diuerſionem tantummodo.

Si propter tenuitatem reſudet ſanguis, euacuandi ſunt ſeroſi humores, & victus incraſſans imperādus, vt ſanguis craſſior euadat. Vt exempli gratia: ℞. ſeri lactis lib. ß in qua infunde foliorum ſenæ ʒ ʒ. braſſicæ marinæ, ʒ 2. bulliant ad medietatem & colentur, colaturæ adde elect. de ſucco roſarum ʒ ß. ſirupi roſati ſolutiui ex multiplici infuſione roſarum ℥ 1. ß. fiat potio.

℞ Corpore à recrementis libero, imperandi ſunt, ſirupi incraſſantes, vt ſirup. violarum, de nenuph. de ſorbis, de rhybis, de barberis, & ſimil. cum aquis frigidis: victuſq; incraſſans inſtituendus, ex amilo parato in decoctione pedum veruecis, vel hordeo mundato, ſiue cremore ptiſanæ, confect. cum aqua roſarum, ſacch. amigdalis, & gum. tragagant.

Si propter acredinem erodat ſanguis, purgetur patiens cum decoctione mirabilanorum, ſebeſt. tamarind. rhab. cum toto, & ſirupo

roſarum ſolutiuo. Quoad topica, ſiue externa medicamenta, neceſſario ſunt applicanda fronti, temporibus, & circa collum. Remedij externi formula.

℞. Boli armeni. ʒ 1. gipſi ʒ ß. cretæ, vitrioli ʒ 3. ſanguinis draconis ʒ 2. terræ ſigillatæ ʒ ß. incorporentur omnia puluerisata inſimul in mortario cum aceto, & albuminibus ouorum.

Hoc circa frontem, tempora, & venas ſingulares applicatum probatiſſimum eſt remedium.

Sunt qui circa collum corallum iaſpidem, ſiue ambram append.

Actius. Aliqui ſuccum aſinini ſtercoris recentis, cum porri ſucco, & aceto narib. imponi laudant.

Aliqui idem ſtercus vſtum inſufflare iubent.

Aliqui ægroti teſticulos in aceto frigido tenere hortantur.

Aliqua cucurbiculam occipiti affigere, pro magno ſecreto habent.

Aliqui frigidiſſimum lapidem ſuper nucham deponere vtiliſſimum eſſe affirmant.

Aliqui rutam contritam naribus imponi eximiè extollunt.

Aliqui bombacem, in ſanguineum colorem tinctum, ratione lapidis hematitis, ſuper porphiriũ triti, cum ſucco ſanguinariæ, quouſq; vertatur in rubrũ colorem, in quo madefaciunt anted. bomb. & naribus imponi pro mirabili collaudant, præcipuè, ſi prædictus ſuccus quoq; in naribus attrahatur.

Aliqui

Aliqui etiam volunt, vt ſubitus timor ægrotis incutiatur.

Aliqui, vt oculos clauſos teneant, neq; loquantur, aut maxillas moueant. *Ætius* conſulit, aures ægroti cera obturare, ſed quam ob cauſam hoc conſulit *Gal.* ab eo enim decerpſit *Ætius*, vel quomodo prodeſſe poteſt, non intelligo, niſi forte (vt Rondelet. indicat) quòd ſimus primus ramorum venarum, & ſecundus duræ meningæ, per quos potiſſimum cerebrum ſanguinem recipit, comprimantur, ex quo obſtruantur, & ſanguinis conſequentia quædam retineatur. Rond. 269.

Aliqui aquam frigidiſſimam ciſternæ in ore retinere ſubindéque renouare iubent, vndè conſtringuntur venæ internæ oris, & per conſequens aliæ. Gal. lib. 1. de paratu facilibus.

Anno Domini 1584. mercator quidam Londinenſis, cognomine Furſland, in declinatione febris ardentis, maximè de vita periclitabatur, ſanguis enim è naribus erumpens, ſupprimi in longum tempus non potuit. Hiſtoria.

Accerſiti fuerunt in conſilium multi venerabiles medici huius ciuitatis, (quorum nomina reuerentiæ gratia reticebo) qui multa methodicè, & doctiſſimè, at fruſtra, adminiſtrarunt: quanquam enim multa ab illis applicata fuerunt, attamen ægrotus proſtratis planè viribus à die lunæ in diem veneris, maiore ex parte nocte, diéq;, ſanguinem effudit, dummodo vnus inter omnes alios

accersitus per applicationē antedict. medicament. è bolo,&c. super frontem & tempora, & circa collum & omoplatas sanguinem restrinxit,& quia videbat imbecillitatem ægroti, maximam esse pro potu vinum rubrum cum aqua rosata, cinamomo, & tragagant. dilutum,& coctum concessit: pro cibo verò sorbitiones cū gemmis, & corallis præparatis imperauit & ea nocte pilulam vnam ex speciebus aromatici rosarum hora somni dedit, & ita conualuit ægrotus, & adhuc viuit: & ab eo tempore in multos alios expertus sum antedictum medicamentum, magno cum honore.

Hoc autem notandum est, vinum concedendum non esse, nisi summa imbecilitas vrgeat, atque tunc diluere oportet.

De Catarrho.

Per Catarrhum, intelligo omnem materiam excrementitiam, è cerebro ad subiectas partes decendentem.

Catarrhi. descrip. Catarrhus igitur, est excrementum copiosius quàm natura particulæ requirat, genitus ex læsa actione facultatis concoctricis: vnde *Arnaldus* catarrhum appellat ruinam & motum inordinatum humorum.

causa eff. Causa igitur efficiens huius morbi, est imbecillitas concoctricis facultatis cerebri, cui succedit actio expultrix, excrementosam materiam, tanquam superuacuam, et noxiam exturbans.

Duplici-

Dupliciter accidit, aut { per essentiã ipsius membri. / per consensum aliarum partium.

Si per essentiam cerebri proueniat; tunc aut præ intemperie calida, aut frigida, aut præ copia.

Si ab intemperie calida, tunc aut quia caput calidius, tanquam ventosa, attrahit maiorem copiam vaporum, & humorum, quàm potest concoquere siue regulare, vt faciunt constitutiones calidæ, siue æstus solis.

Aut quia per colliquationem, siue dissolutionem, materiam in subiectas partes expellit et detrudit.

Si verò ab intemperie frigida proficiscatur morbus, tunc fit, vel quia cerebrum non exquisitè concoquit, atq; ideo multum pituitosum excrementũ progignit.

Vel quia vapores condensando prohibet euaporationem per futuras.

Vel per compressionem materiam (in capite repleto) in subiectas partes detrudens, non alias quám spongia, quæ manibus compressa aquam exprimit.

Vel ob facultatem retentiuam debilitatam, vt in diarrhea accidit.

Si præ copia accidat morbus, tunc fit, quia natura plus iusto onerata, ad expellendam materiam insurgit, ita enim comparatum est a natura, vt membra nobilia, et robusta, ad ignobilia siue debilia

materiam ſibi moleſtam expellant.

Si per conſenſum inferiarum partium accidat catarrhus nempe ventriculi propter inconcoctionem materiam procreantis, et hepatis propter caliditatem, in vapores materiam tranſferentis, tunc hiſce modis perficitur.

Aut quia ventriculus propter nimiam frigiditatem, malè concoquit, aut propter ingentem caliditatem cibos corrumpit. Refrigeratur verò ſtomachus, vel propter partes vicinas frigidiores redditas, ſcilicet iecur, lien, omentum, diaphragma, & muſculus abdominis, teſte *Gal.*

Aut propter materiam melancholicam, pituitoſam, et flatulentam: aut propter frigidiorem cibum, potum & ſimilia.

Aut quia ventriculus propter materiam biliоſam, putridam, ſiue ſanguineam, vel calidiorem cibum, potum, vel medicamenta intus aſſumpta, ſiue extra applicata calidior redditus alimentum corrumpit.

Dicitur igitur catarrhus aliquando frigidus, aliquando calidus, ſecundùm cauſarum diuerſitatem.

Signa frigidi. Inſipiditas acidi ructus, tardæ concoctiones, & cruditates.

Signa calidi. Salſedo, ructus indorolenti: ſalſedo autem neceſſariò ſequitur aduſtionem materiæ humidæ, teſte *Ariſt.* 2 & 5. meteorum.

Nomina deſtil. Quando catarrhus ad nares fluit dicitur coriſa.

Quando ad aſperam arteriam, bronchus.

Quando ad oculos, epiphora.

Quando

Quando ad os, catarrhus.

Quando ad gurgulionem vua, & sic in reliquis partibus, nomen assumit secundùm loci diuersitatem. Gal. lib. 3. de simpt caus. Ætius tetra. serm. 4. Prog.

Catarrhi ex frigida intemperie in habitu, non curantur, teste *Hipoc.* aph. 40. sect. 2. in quo loco affirmat catarrhum in valdé senibus non maturari.

Catarrhi salsi, sæpius in sputum sanguinis, siue tabem terminantur.

Victus ratio. Iohannes Damasc. similiter

Catarrhus ob errorem externum sæpius curatur.

Sed quia in diuturnis affectibus, nihil præstantius, efficatius, siue salubrius est, quàm victus ratio, teste *Gal.* in lib. de ratione victus, ideo ab ea exordiar.

Aer.

Quoad aerem, sit aer æstate temperatè frigidus, in hieme calidus, omnino autem nocturnus aer vitandus est.

Fugienda sunt habitacula frigida & humida.

Habit. Somnus.

Sit somnus temperatus, replet enim caput somnus immoderatus: surgat igitur ægrotus ante ortum solis neq; dormiat inter prandium et cœnam, neq; per tres horas a cæna, sitq; decubitus ad latera, si enim supinus iaceat ægrotus, incalescit vena caua, vnde oriuntur vapores.

Exercitium.

Sint exercitia placidiora, sed longiora vsque ad manifestam anhelitus mutationem, totiusque corporis calefactionem, ita tamen vt corpus subitò post exercitium non alteretur, vt enim immoderatum otiũ vitandum est, quia calorem natiuum hebetat, et vires eneruat, ita importunus labor vires corporis dissoluit.

Matuti-

Tempus exercit. Matutina exercitia ab omnibus laudantur, & per horam ante paſtum, vel per tres aut duas ad minus poſt cibum, (cæna excepta) poſt quam ſtare, ſiue tardè ambulare præſtat, præſertim cum catarrhus proueniat ex imbecillitate ſtomachi frigidi, calor enim in motu extra diſtrahitur, ad membra exercitata, at digeſtio melius perficitur, cum calor naturalis circa locum digeſtionis concentratur.

Tempus ciꝫbandi. Non commedat in aurora, quiſquis catarrho laborat, niſi quinque horis á ſomno elapſis, (aliquid tamen conſuetudini concedens,) nihil enim peſtilentius eſt, quam fluctuante nocturno catarrho, ad cibum accedere: ſitq; ſpatium quinque horarum ad minus, inter prandium & cænam: ſitque cœna longè parcior in potu quám in cibo, et ſit potus ſine lupulis, ſitq; minimus vini vſus.

Potus ciborũ genera. Sit cibus ſimplex omninò eligendus, ex carne animalium iuuenum, aſſata potius quam elixa: vt exempli gratia, ſint carnes caſtratorum pullulorũ; hædorum, vitulorum, leporum iuniorum, cuniculorum, caponum, gallinarum, perdicum, faſianorum, et ſimilium: Paluſtres autem carnes omnino vitandæ ſunt, nec non piſces, paucis exceptis, vitentur etiam omnia legumina, lacticinia & paſtilia.

Inſt. Pauis, Quoad iuſcula aliquando ex vitellis ouorum conquaſſatis, et iure pulli, addito parum omphacij concedi poſſunt.

Quoad panem, ſit optimè fermentatus, et moderatè coctus, ex ſeminibus puris, aliter enim difficilis

difficilis erit concoctionis crassum alimentum ge- Fruct.
nerans.

Quoad fructus, comedantur sine noxa pruna, cerasa. vuæ passæ, vel post cibum pira, siue cotonea cocta.

Sit Veneris vsus parcissimus, testibus *Gal.* & *Auicenna.* Coitus.

Vt lubrica sit aluus, sponte vel natura efficito, ad quam ciendam, vtendum est ferculis ex beta, mercur. folijs violarum, et similibus. Aluus.

Ne sit animus circa aliquod intentus cibo in ventriculo existenti, quia vbi animus intentè exercetur calor naturalis ad organa sensuum distrahitur, et ad ipsum cerebrum, sine ipso enim nulla vitæ opera perfici possunt in corpore humanao. Meditat.

Vituperatur ignis immediate cibo, quia ex hoc debilitatur digestio, secundum illud: omne maius trahit ad se minus. Ignis.

Quoad ornatum, capillos non nutriat. Ornatus.

De particularibus remedijs vnamquamque partem particulariter respicientibus, hic tractare non intendo, sed in aliud tempus differam, donec ordine de affectis illarum partium, (Deo volente) scribam: vniuersalem autem methodum hoc in loco describere animus est: et primò de calido siue salso catarrho. Fingamus igitur aliquem, (vt á superioribus sumamus exordium) caput cerebrũq; calidum & humidum insigniter habentem, vt ex signis sequentibus conijcimus, scilicet quia ingenium habeat promptũ et perspicax, oculos magnos, mobiles, somnos autem longiores et profundiores, Curatio.

multaq; excrementa per nares reddit, multaſq; ſordes per externam cutem : nequit perferre calorem inſignem, neq; læditur a nocturno frigore. Ventriculum verò frigidiorem et humidiorem habentem vt hiſce ſignis deprehenditur: conqueritur enim ſe cibum appetere at non ſitire, ſumptum verò male concoquere : dicitq; ſe flatibus abundare multaſq; crudas humiditates congerere, nec non ſæpe ructus nidoroſos edere, qui quamuis prima facie appareãt ſymptomata calidioris ſtomachi, attamen in hoc ægroto á frigidiore ventriculo proueniunt, quòd bilis in ventriculũ ſuum à calidiore iecore effuſa, & cum cibo mixta in nidorem vertitur, neq; aliter fieri poteſt, cum dilucidè pateat per omnia alia ſimptomata ventriculum neceſſarió eſſe frigidum. Non minus etiam iecur calidiſſimum et ſiccum, nam & venarum amplitudo illud oſtendit, tum etiam lotia.

Hic generoſus auxilium poſtulat pro catarrho falſo, qui ad fauces deſcendit et aliquando exulcerat: videamus igitur quid agendum.

Primò lenitiuum aliquod darem, vt exempli gratia. ℞. electuarij lenitiui ʒ 10. fiat bolus: proximo die baſilicam dextri brachij aperirem; (ſed hoc notandum eſt, ſi corpus exangue ſiue imbecillum eſſet, epithema aliquod refrigerans ſuper regionem hepatis ſine venæ ſectione applicarem) et ſanguinem ſecundum corporis plenitudinem acciperem: hoc facto, corpus huius generoſi in hunc modum præpararem: ℞. ſirupi roſarum, de bethonica ſimplici, ana ʒi. ſirupi de cichor. ʒß. aquæ boraginis,

et

et endiuiæ, ana ʒiſß. fiat potio.

Hac potione quinquies repetita, hoc vel ſimili medicamento ægrotum meum purgarem. ℞. aquæ boraginis et endiuiæ, ana ʒ iiij. ſenæ ʒiij. ſeminis aniſi ʒß. bulliant ad medietatem, exprimantur, et in expreſſione, demergantur rhabarb. ʒiiij. agarici ʒi. ſpicæ parum, zinzib. ʒß. his per noctem maceratis, factaque diligenti colatura, diluantur ſirupi roſacei ſolutiui ʒiij, confect. hamech. ʒiß. fiat potio, capienda cum cuſtodia.

Corpore verò exquiſitè purgato, pararem pro ægroto meo mirabolanos, emblicas, & chebulas cõditas quas quotidiè ieiuno ſtomacho acciperet, vel in formam electuarij cum conſerua roſarum, boraginis, anthos, et florum bethonicæ, & corticibus citri conditis, confectis, ſtomachumque generoſi cum oleo maſtichino, nardino, abſinthino, ſiue e mẽtharum aromatibus, oblinirem, vel ſi emplaſtrũ potius amaret: emplaſtrum ex carne dactilorum cidoniorũ, pane aſſato et in vino aromatico infuſo, cum oleo de abſinthio & maſtichino conficerem.

Deindead exſiccandum caput (ita tamen vt non calefacerem) feſtinarem: hoc igitur vel ſimili lixiuio vterer more ſtillicidij. ℞. foliorum arid. roſarum, bethonicæ, quercus, mirti, rubi, ſalicis, ana, qß. fiat lixiuium ſecundum artem.

Si verò patiens noſter, præ moleſtia ſtillicidiũ noſtrum recuſaret, tunc puluerem aliquem exſiccantem capillis detonſis inſpergerem, aut præraſis capillis, priorem capitis partem oleo maſtichino inungerem: ſed ſi catarrhus ad pectus ſiue

pulmones copioſiùs deſcenderet, in ambabus ſpatulis fontanellas facerem, & emplaſtrum aliquod, ad futuram coronalem, et ſagittalem adhiberem, imò veſticatoria vel cauteria (magna tamen adhibita diligentia) timoroſa enim ſunt, et niſi magna vrgenti neceſſitate fugienda.

Frigid. catarrh. Proponemus nunc alterum laborantem tenui & inſipido catarrho, cuius caput humidius et frigidius eſt (conqueritur enim ſe multum ſomnum et profundum deſiderare et magnam grauitatem circa caput, & oculorum radices percipere, multaq; excrementa per nares quotidiè emungere: præterea conqueritur de memoria, ſtatim enim vt dicit, d fluet cogitatio; neq; poteſt vt inquit, aliquam refrigerationem ſine noxa ferre, & manifeſtum iuuamen è caliditate percipit.) Ventriculus verò frigidior & humidior, (eadem enim ferè ſunt ſimptomata quæ antea recitabãtur, niſi quòd hic ægrotus acidos emittat ructus, qui frigidiſſimũ oſtẽdunt vẽtriculũ, hepar autem huius generoſi calidũ eſt, ſed in paſſiuis temperatum, ſatis enim carnoſus eſt patiens noſter, corpus ferè quadratum habens, et bonum colorem.

Auxiliũ noſtrũ nunc poſtulat hic generoſus, quia multũ exſpuit, & ſputa ſunt valde tenuia, vnde timet ne perſeuerans fluxus ad pulmones curſũ ſuũ alteraret vnde in pthiſim incideret.

Primò præmiſſo lenitiuo, vt ante dicitur, hanc potionem ter accipiendam ordinarẽ. ℞. ſirupi de ſtæchados, ſirupi de cichorio, ana ʒβ. mellis roſati ʒi. aquæ bethonicæ ʒiij. fiat potio.

Quarto

Quarto die purgarem cum ʒ 6. diaphenic. in conuenienti decoctione.

Postea reiterarem potiones præparatiuas, & purgarem pilulis cochijs vel similib. quousq; corpus huius generosi appareat satis purgatum, quo percepto, ad corroborandum ventriculum, mithridatum cum saccharo rosarum alternis diebus darem, & caput lixiuio aliquo è bethonica, saluia, sampsucho, stæchade, cinerib. iuniperi, & rorismarino confecto lauarem, & vterer emplastro ex ladano, mastiche, belzoino, moscho & ambra con- Mont.
fect. ad cõmissuras coronales, & sagittales in hunc modum —| & fontanelas in brachijs, cruribus, siue spatulis, facerem: cooperimenta verò capitis huius generosi cum suffumigio, ex rosis, nigella torrefacta, gum. heder. borac. fact. coriand. auripigment. suffumigarem.

Præterea vt suauiter per os suum fumum huius Mont.
pulueris super prunas iniect. attraheret suaderem. Rx. sanderach, (id est vernicis) gum. arab. tragagant, thuris, mastic, ladani, pulueriscentur omnia per se & misceantur: optimum autem præsidium in catarrho hunc puluerem (corpore inprimis expurgato) probaui. A cœnâ vero aliquando hoc puluere vti multum conducere vidi (ita tamen vt ea nocte neque edant neq; posteà bibant. Rx. cinamomi electi, ʒ ß. coriandri præparati, ʒ 1. ß. seminis melissæ. ʒ ß. rasuræ cornu cerui, vsti corallorum rubrorum ana, ℈ 1. sacchari ʒ 6. fiat puluis.

Et ad prohibendum augmentum catarrhi, suaderem ægrotum hunc semel in septimana per ho-

ram ante leuem cœnã, ʒ 1. harum pilular. assumere.

℞. { Aloes elect. agarici optimi.
Rhabarbari ana, ʒ 3.
Nucis mosch. gariophillor.
Rosarum rubrarum ana, ʒ 1.
Cum melle rosato fiat magdaleon.

Multi etiam sunt qui eximiè laudant, ʒ 1. huius electuarij in introitu lecti deuorari.

℞. { Spiritus vitrioli, ʒ 1.
Spiritus vini seq. ʒ β.
Mellis dispumati. ʒ 5.
fiat electuarium.

Spiritus vini descriptio.

℞. { Spiritus vini sine phlegmate ʒ 2.
Castorei, piperis anacardi ana ʒ 1.
Garriophillorum, cinamomi, macis,
gran. parad. ana. ʒ 2.

Digere per quatuor dies lento calore fortissiméq; per torculare exprime. Sæpius autem probaui tria gran. olibani in introitu lecti deuorata multum profeciſſe. Sed exercitij gratia, proponemus nunc tertium (qui vt mihi videtur) habet caput calidum, & siccum, ventriculum frigidum, hepar verò calidum, & siccum : habet enim faciem excarnatissimam, oculos concauos, capillos crispos

Signa

ingenium

ingenium acre, & exercitatiſſimum, ſpiritus viuaces, venas oculorum patentes : nihil è naribus emungit, eſt breuis ſomni (vt ipſe teſtatur) & leui ſtrepitu excitatur, plus nutritur in ſuperioribus, quam inferiorib. partibus, habet etiam faciem citrinam, vrinam coloratam, & tinctam, eſt ſatis cupidus rei venereæ, laborauit bilioſis febribus, habet abdomen gracile, ructibus acidis moleſtatur, plùs appetit quàm concoquit, ſentit rugitum in ventriculo : quæ omnia arguunt antedictam tempeturam.

Conqueritur hic generoſus ſe multum inſipidum & tenue exſpuere, & timet morbum articularem (ſcilicet) quia percipit catarrhum incipere per neruos, & arterias tranſire: petit ideo conſilium aut ad extirpandum (ſi poſſibile ſit) aut ſaltem ad diminuendũ catarrhum. Victus igitur ratione vt antea habita, in æſtate leuibus medicamentis corpus purgarem, vt cum rhabarbaro, & ſirupo roſarum ſolutiuo, & cum ſero caprino addit. ſenæ aliquant. in hyeme ſuaderem vt ſemel in menſe acciperet, 32 pilulæ aſſaieret. *Auicen.* & vt in frequenti vſu haberet confectionem diarrod. abbatis ante cibum, poſt cibum vero diacydoniten ſine aromatibus.

Sed vt capiti aliquam opem ferre poſſim, interdum lauarem cum lixiuio leui non acri ex cinerib. lignorum vt aiunt dulcium parato, in quo coquerentur hordeum, furfur roſæ, vitis & rubi folia : & hæc ſufficerent ad extirpandum, vel magnopere diminuendum catarrhum in hoc generoſo.

De Sternutatione.

Sternutatio est expulsio cum strepitu, alicuius flatuosæ substantiæ per nares.

Causa. Duplex est causa. { Interna, / Externa.

Interna, est materia acris, aut per essentiam in capite procreata, vel attenuata, vel per consensum alicuius partis transmissa, & hoc innuit *Hipoc.* cum proponat calefactionem cerebri, vel humectatum inane capitis pro causis internis

A causa externa, vt ab aliqua re mordaci in nares indita vel aliquo medicamento sternutationem mouente, nempe euphorbio, castorio, folijs lauri, bethonicæ, vel similib. vel ab odore alicuius rei, vel ab externa frigiditate naribus inspirata, vel ab aspectu radiorum solis, vel comestione sinap. cum aceto trito, vel similibus.

Prog. In morbis exitialibus, (teste *Hipocrate*) exceptis morbis pulmonum vel fluxu sanguinis è naribus superueniente sternutatione bonum speratur, etiamsi concomitentur alia mala signa.

Vsus sternut. In lethargia.

In expulsione fœtus, & secund. in detegendis aculeis in pectore latent, in vertigine, cephalalgia, epilepsia, & expulsione alicuius rei ex aurium orificio, fortissimum præsidium sternutatio.

Modus administrand. Conuenit ægrotos supinos, & sursum versus recumbere.

Vtrum

Vtrum à cauſa interna, vel externa facilè dig- Signa.
noſcitur, quia ſi aliqua cauſa externa procreet, ſatis manifeſtè apparebit, nulla talis ſit, ſin ab interna prouenire, conijciiendum eſt.

Si ab interna cauſa oriatur morbus, (ſecundum Curatio.
opinionem medicorũ, aut euacuandum aut refrigerandum eſt caput, vel membrum mandans, vel vtrumq;, hoc autem præſenti medico diuidicandum relinquitur.

Sunt qui ſcribunt multos ante hac obijſſe & ſpiritũ ratione huius morbi efflaſſe, medicis non obſtant. pro viribus operant-vnde inualuit conſuetudo apud chriſtianos vt ſternutanti benè præcentur, at maiori ex parte (vt aliqui volunt) retentio ſpiritus, naribus apprehenſis per aliquod ſpatium compeſcet, nec non melantium aridum in linteo ligatum, inter manus fricatum, & per odoratum attractum.

Si verò prouocetur ſternutamentũ, ex euphorbio, veratro, caſtorio, vel ſinap. per odorem panis ſiue opij celerrimè ſedabitur.

Hiſtoria.

Anno domini 1587. ancilla quædam pauperrima nominata *Elizabetha Iames*, derepentè ſine aliqua externa occaſione ſæpiſſimè, & vehementiſſimè ſternutauit per totam ferè diem, ita vt omnes adſtantes eam morituram crederent ſæpius enim in die in ſincopem inciderat: quare ad me miſerunt, & totum quod acciderat declarabant, cui hoc conſilium, magno cum honore, & vtilitate miſeræ pauperculæ dabam.

Primò vt fortiſſimè mulieres conſtringerent

dolorificis ligaturis brachia eius circa artus, & inferiores partes circa crura,& vt tenerent naribus faſciculum rutæ irroratæ in aceto, & ʒ 1. pilularum hieræ cum agarico deuoranda darent, & protinùs ceſſarunt ſymptomata,& conualuit miſera.

Deinceps proxima die, circa illud temporis punctum,in quo altero die laborare inceperat, iterum ſternutare incepit, adhibito autem antedicto faſciculo citiſſimè ceſſauit, & ab eo tempore hucuſq; ſana viuit.

De aurium ſonitu.

Cornel.cel. lib.6.cap.7.

Aurium ſonitus qui a vulgo mediçorum,tum tinnitus tum ſibilus appellatur,& ab aliquibus ſuſurratio,eſt genus vitij in quo aures intra ſeipſas ſonant, quo fit vt externum ſonum imperfecte recipiant,vnde deprauatur audiendi facultas, apparet enim homini audire extrinſecum ſonum,licèt actu nullus fiat auri communicabilis.

Cauſæ.

Aut fit ratione ſpiritus,ſiue materia.

Aut ratione cerebri,quod per neruum auditorium communicat.vapores,cum ſuperflua materia copioſiſſimè in eo congeratur.

Aut ex forti exercitio humidum in vapores conuertenti.

Aut ex ſuperfluo ſomno,vel meridiano, caput immodice replente.

Aut ex aere frigido vapores retinente.

Aut extrinſeca obſtructione,vt ab apoſtemate in aure ſuppor.vnde reſoluuntur multi vapores, qui

aerem

aerem connaturalem mouent: vel ab humoribus ſiue cerumine, in auribus contentis.

Vel ratione ſtomachi, ſtãte repletione nauſeatiua.

Vel ratione matricis, aut aliorum membrorum, habentium colligantiam cum auribus.

Vel ratione alicuius euacuationis retentæ.

Vel ob imbecillitatem, vt in ijs qui à morbo ſe recolligunt. Auicen.

Vel ex percuſsione ſiue caſu.

Vel ex febre, vt in principio paroxiſsimorum ſiue criſium aliquando accidit ratione commotionis materiæ.

Vel è fame, ſiue ieiunij tollerantia, calore ſcilicet conuerſo circa humiditatem, & eam in vapores conuertentem.

Vel ob ſenſus acrimoniam, quia omnes motus qui à virtute mediocri non poſſunt percipi, à forti virtute comprehenduntur.

Vel è materia viſcoſa, in quam agit calor debilis, vnde inflatur, ſed diffiare propter debilem calorem nequit.

Vel ab externo aere, per os & nares attract. meatum auditorium ingrediente, vt mutetur in ſubſtantiam calidi innati, quiq; ob nerui expanſi intemperaturam mutari nequit: vnde circumuertitur, inter ſpatium nerui expanſi, & timpani, neq; efflare poteſt, vbi percuſſus ab oſsibus adiacentibus ſonitum facit. Vel ab ira.

Si fit ratione ſpiritus, ſiue materia, tunc ſecundũ aliquos ſentitur ſonitus tanquam venti flantis, & ſubitò remouetur, ſpatioq; interpoſito reuertitur Signa.

ſine grauitate tamen.

Si ratione ſuperfluæ materiæ in cerebro, aderit ſonitus ferè perpetuus cum grauitate, & alijs ſuperfluitatum indicijs.

Si verò ex forti { Exercitio, Externo aere, Somno ſuperfluo, aut merid. febre. } { Fame, percuſſione, caſu, vel ira. }

Cauſæ præcedentes ſatis manifeſtè morbi materiam, & originem demonſtrant.

Si ab externa obſtructione, vt exempli gratia, ab apoſtemate in aure ſuppur. adſunt ſigna apoſtemat. maturati, nempè ſaniei, ſiue puris effluxus, cũ dolore, & grauitate, ſonituſq; confuſus erit, velut fricatio lapid. ſiue lignorum.

Math. li 1. cap. 33. Si ex humoribus in aure contentis, ſentitur ſonitus vt aquæ currentis.

Si à cerumine, obſeruabitur cum inſtrumento auriculari, nec tangi poteſt miringa.

Si ſit ratione repletionis nauſeatiuæ ſtomachi, interpolatus eſt, & præceſſit aut crapula, aut ebrietas.

Si ratione matricis, tunc aut quia ſupprimuntur menſtrua, aut immoderate fluxerunt, ob quam cauſam cognoſco generoſam nunc viuentem grauiter audire.

Si ob imbecillitatem, præceſſerunt morbi.

Arcul. in 9. lib. alm. ca 37. Si ob ſenſus acrimoniã, tunc fit aut ex latitudine foraminis, aut paucitate tortuoſit. vel à tenuitate

miringæ

miringæ, vel a ſuperflua humid. ex ſiccatione: & hæc dignoſcuntur partim per aſpectum in aurem, et partim quia apparet nulla alia cauſa præter naturalis, ſed præcipuè quia auditus magis læditur a fortibus ſonis.

Si verò a materia viſcoſa, non ſolùm vniuerſa præcedens victus ratio multum conducet ad inueniendam cauſam, quinetiam paulatim congregatur morbus, et percipitur grauitas.

Sonitus inueteratus difficillimè aut nunquam curatur, recens verò vel ex cauſa primitiua ſæpius. Prog.

In primis animaduertendum eſt, num morbus veniat, vel {capitis / totius corporis} vitio. Curatio.

Deinde vtrum a {naturali vel / præternaturali} cauſa pendeat morbus, vt exempli gratia, vtrum materia viſcoſa aut craſſo vapore in capite contento: vel ab apoſtemate in ipſis auribus: vel a mala compoſitione naturali, vt in nimia latitudine foraminis, vel non debita tortuoſitate, vel denſitate timpani.

Si verò per ſimpathiam totius corporis, vtrum ratione ventriculi, hepatis, et totius ambitus venarum.

Si enim morbus pendeat a craſſa & viſcoſa materia, euacuandum eſt corpus pilulis cochijs, pilulis arabicis et ſimilibus. Deinceps multum conducent ſternutatoria ſi quotidiè ieiuno ſtomacho admi-

niſtrentur.

Sternutatorij formula.

℞. brodij pulli ʒi. ſucci blitis ʒiij. aquæ maioranæ ʒij. olei amigd. dulcium ʒj. miſce.

Poſteà verò auribus ipſis pharmaca admouerẽ, aut in forma ſaccellorum, aut in forma vaporum, vt exempli gratia. ℞. vini albi lib. j. in qua imponantur folia abſinthij, ſampſuchi, pulegij, hiſſopi, bulliant in vaſe diligentiſſimè clauſo, et bis indies recipiet ægrotus vaporem per embotum ſiue arundinem.

Vel ℞. bethonicæ, ſampſuchi, abſinthij, et florum chamomeli, ana: imponantur omnia in ſaccello, qui calefactus, auribus applicetur: ſequens etiam medicamentum multum profeciſſe vidi. ℞. abſinthium viride, imponatur in medio panis, et in furno coquatur, vſque ad perfectam coctura: deinde diuiſus panis applicetur æqualiter vtriſque auribus, dum euaporare deſinit, adhibito autem aliquo ex antedictis medicamentis, plurimum valet medicamentum ſequens, ab *Auicenna* laudatũ, & per meipſum ſæpius probatum, ſi in aurem imponatur. ℞. gariofilli, ſeminis porri, ana ʒ ß. muſci gran. iiij. poſt impoſitionem autem huius medicamenti, obturentur aures bombace muſcato.

Aliqui etiam laudant oleum amigdalarum, in quo incoquitur allium.

Aliqui laudant oleum rutæ, ſiue aneth. cum granis duobus caſtorei ſiue euphorbij.

Accepi etiam a fide digno, vxorem ſuam ab inueterato ſonitu curatam fuiſſe poſte a quám multa medica-

medicamenta fruſtrà tentaſſet, ſequenti medicamento, ſcilicet per impoſitionem grani vnius allij demerſi in melle in oppoſitam aurem.

Si verò ab aſcenſu vaporum oriatur ſibilus ventriculo frigidiore exiſtente, hepate verò calidiore, purgandum eſt corpus hoc vel ſimili medicamẽto.

℞. ſirupi roſarum ſolutiui cum agarico ʒiiij. decoctionis cordialis in qua ſteterint per noctem ʒiij. ſænæ ʒ4. miſce pro lenitiuo.

Deinceps duabus ſequent. ſirup. (vt exempli gratia, ℞. ſirupi de abſinthio mellis roſati, ana ʒi. aquæ cichorei ʒ 4.) venam iecorariam dextri brachij aperirem, & duabus diebus ſequentibus, cum antedicta potione continuarem: tertio autem die hoc medicamentum darem. ℞ rhab. ʒ 2. agarici ʒ 1. ſenæ ʒiſs. infundãtur in aqua endiuiæ huius infuſionis ʒ 3. adderem ſirupi roſati ſolutiui ʒ 3.

Poſteá verò ſternutatorijs & topicis vterer, prout antea enarratur.

Si verò ratione febrium proueniat morbus ceſſante febre, vt plurimum ſedatur tinnitus atq; ideo interturbandus non eſt. Gal. Paul.

Si ſit ob imbecillitatem, vt in conualeſcentibus, vtendum eſt reſtauratiuis ablaturiſq; auris cum decoctione abſinthij.

Si ab apoſtemate, in orificio aurium curetur in hunc modum.

Primò ad ſedandum dolorem, inſtilletur oleum è vitellis ouorũ, tepidũ tamen, illud enim oleũ non ſolum

ſolum dolorem lenit, ſed et apertionem accelerat, quod meo iudicio ſecurius eſt, propter præſeruationem auditus & cerebri, quàm inſenſibiliter reſoluere, quia auris eſt membrum quod inſeruit ad expellendum ſuperfluitates cerebri; feſtinanda igitur eſt maturatio cum mollificatiuis, & maturatiuis, intra aurem poſitis, et cum implaſtro ex mucilagine maluæ, altheæ, fænugreci, ſeminis lini, & decocti meliloti, cum butiro pingui ſupra aurem adhibito: iaceatq; ægrotus ſuper partem ægram, aliquoties ſternutando, & nares comprimendo, vel tuſſiendo: et cum maturum ſit apoſtema, ſi extrinſecus ſit perceptibile, leuiter perforetur idoneo inſtrumento, rupto verò apoſtemate, abſtergatur vlcus, cum ſtilo, in cuius extremitate apponitur pannus lineus in aqua mellis madefactus vel ſi opus ſit, inijciatur in aurem, cum ſiringa hydromel, vel vinum mellitum ter vel quater in die, vel in materia valdè viſcoſa, oximel ſimplex, vel ſcilliticum. Vlcere verò ſufficienter abſterſo, ſi opus ſit ſarcoticis, vtere mirrha et aloe tritis cum vino & melle, et intra diſtillatis, et cum elichnio, ad cicatrizandum autem nihil melius quàm balſamus martis ſine corroſiuis factus.

Notandum autem eſt, dum hæc agantur corpus euacuandum eſſe, & per medicamenta, & venæ ſectionem, & dietam attenuantem præſcribendam eſſe.

Si verò ab ira, vitentur accidentia animi moleſta, quæ præcipitant materias ad caput.

Si ex percuſſione ſiue caſu, confortandæ ſunt

aures

aures; ſed vix curatur ſi fortiſſima ſit cauſa.

Si a fame, euitandum eſt ieiunium.

Si a flatibus, qui fomentum non habent a materia viſcoſa, applicetur ſacculus ex millio calefacto, ſale, floribus chamomillæ, anthei, et modico furfuris, et intra aurem imponetur parum olei rutæ, cum granis duobus muſci.

Si ob acuitatem ſenſus, quæ fit a cauſa naturali, vt a latitudine foraminis, vel ex ſimili cauſa, nunquã curatur morbus: ſin ab exſiccatione humiditatis inſtillandum eſt oleum violarum, vel aliquod ſimile, ad obtundendum auditum.

De ſurditate & graui auditu.

Surditas eſt functio præternaturalis, dependens á fruſtratione auditus. Surdit. deſcrip

Multæ et diuerſæ ſunt cauſæ ſurditatis, præcipuè autẽ duæ, id eſt, aut ipſa virtus, aut inſtrumentum. Cauſæ.

Si oriatur ſurditas vitio virtutis, tunc fit aut propter defectum ſpiritus animalis communis, aut propter defectum ſpiritus proportionati auditui.

Si verò vitio inſtrumentorum proficiſcatur, tunc aut propter nerui auditorij obſtructionem, ſiue denſitatem, ſiue intemperiem frigidam, vnde virtus liberè radios ſuos emittere nequeat.

Aut propter tympani vitium, id eſt aut propter malã cõformationẽ, nempe naturalẽ denſitatẽ, aut acquiſitiam nempe per humiditatem, ſiue pituitam, vnde ſecundum magis et minus diminuitur auditus

tus.

Aut ab aliqua externa obſtructione, vt in præ-
Arnald. cedenti capit. ſatis declaratum eſt.

Aut ex vermibus in auribus natis.

Aut a bilioſo humore ad ſuperiora euaporante.

Si vitio virtutis communis accidat grauis auditus, patiuntur & alij ſenſus, vna enim eſt virtus om-
Signa. nium.

Si vitio virtutis determinatæ, propter anguſtiam tranſitus in neruo, tunc ſubito deprauatur auditus, ſine tinnitu, ſibilo, vel ſimilibus.

Si ob intemperiem, pedetentim augetur.

Si vitio timpani, interiùs percipitur ſomnus, exteriùs verò nullus.

Prog. Si vitio virtutis communis proficiſcatur ſurditas difficillimè curatur.

Si ob obſtructionem, ſiue denſitatem, in neruo auditorio, nunquam curatur, ſcribant quicquid volunt authores, neruus enim per anguſtos meatus progreditur, vt nullum medicamentum illuc perduci poſſit, cum malũ aliquantulũ inueteratum ſit.

Si verò vitio timpani a viſcoſitate humorum oriatur ſurditas, remanet aliqua ſpes.

Hip. Si a bile fluente, aluo ſanatur morbus.
Gal.
Cura. Si à vermibus, benè ſperandum eſt.

Si vitio virtutis communis lædatur auditus, inſiſtendũ eſt in victu copiam ſpirituum procreante.

Si ab obſtructione, ſiue denſitate nerui, nihil profecturum ſcio.

Si a vermibus, videndũ primò eſt num viui ſint an mortui, ſi viui, inijciendum eſt laccum ſaccharo,

&

et inclinetur caput ſuper aurem, aliquando enim egredientur, ſin contra, interficiendi ſunt ſucco abſinthij, vel porri, vel cum ſuffumigatione ſeminis porri, & terebinthinæ per canulam intra aurem, clauſo vaſe: deinde prouocetur ſternutamentum naribus clauſis.

Si verò e materia viſcoſa timpano adherente, ſiue ab vlla alia externa cauſa, recurrendum eſt ad prædictum capitulum, vbi omnia particulatim deſcribuntur.

Hoc autem in hoc loco, notandum eſſe neceſſarium duco, nihil vtilius adminiſtrari in hoc morbo, quàm oleum picis, cum tantundem olei amigdalarum amarum, corpore in primis ſecundum artem exquiſitè purgato, ſi proficiſcatur a materia craſſa, ſiue a craſſis vaporibus, vt egoipſe in me ipſnm ſæpius probaui: ita tamen vt aures poſt impoſitionẽ huius medicamenti obturentur cum bombace moſchato.

De Lippitudine.

Lippitudo, ſiue *ophthalmia* nihil aliud eſt, teſte *Gal.* 4. de compoſitione medicament. ſecundum loca & lib. de differentijs morborum, quàm inflammatio tunicæ, os capitis, & caluariam ambientis, a medicis coniunctiuæ appellatæ.

Dolor cum rubro colore adnatæ tunicæ, ita vt aliquando in tumorem attollatur, lacrimæq; ex oculis refudant. Signa. Lippit.

Cauſæ huius morbi ſunt, & { internæ / externæ } Cauſæ.

Internæ.

Internæ vt plenitudo totius corporis, ob quam ipſa agnata tunica repleta diſtenditur.

Aut acrimonia erodens, humorum influentium.

Aut craſſi ſucci.

Aut ſpiritus flatuoſi, teſte *Gal.* 12. med. lippitudo enim eſt inflammatio ſiue phlegmon, eo modo dicta, quo generationem habet ex quauis redundante ſubſtantia.

Signa. Tral. lib. 2. cap

Si ex plenitudine totius corporis, ſanguineus humor influxerit, et dictam inflammationem concitauerit, ne dum tunica, ſed et facies rubrior et humidior erit cum venis latis, et aderit ſenſus grauitatis, nec non pigritia ad conſuetas actiones: præterea temperamentum, ætas & victus ratio atteſtab.

Si ex acri humore proueniat morbus, corpus apparebit vitioſo humore præditum, & nõ plethoricum, lacrimæq; acres et ardentes, non ſolùm oculorum angulos, ſed etiam malas vehementer moleſtabunt, et exulcerabunt, ita vt ægri quaſi vri videbuntur, et maiori ex parte præceſſit aut triſtitia aut ira, aut curæ, inſolitus vſus acrium, vel ſimilia, temperatura bilioſa.

Si ex redundante pituita, aderit grauitas vehemens, caliditas parua, rubedo exigua, & ſimiliter quæ præceſſerunt, & concomitantur, pituitæ ſiue melancholiæ redundantiam arguent.

Si verò ex flatibus oriatur morbus, extendetur agnata tunica, adeo vt rumpi videatur, vnà cum magno dolore, ſed ſine feruore, roſione, vehemẽti grauitate, vel lacrimis aut ſaltem paruis, quamuis aliquando rubea videatur.

Si verò ab externa cauſa originẽ ducat morbus, ab

ægrotorum

ægrotorum relatu percipienda eſt.

Lippitudo ſi methodicè tractetur facilè curabitur. Prog. Hip. li. 2. Præd. Gal. 2. Meth. li. aph. 11. 3. apho. 17 lib. 6.

Magna autem cura habenda eſt, propterea quòd multi confuſe vſq; ad vitæ finem viderunt ex errore circa curationem commiſſo.

Lippientes alui profluuio corripi bonum.

Permaneat æger in aere temperato, obſcuro ſine fumo, & vento cum oculo non ſolum morboſo ſed etiam ſano clauſo, vnius enim commotio inquietat alterum. victus ratio.

Dormiat ægrotus quantum poteſt quia per ſomnum quietantur omnes humores, perfecta enim eſt quies, & animi, & corporis: dormiatq; ægrotus capite eleuato ſuper ceruice aut latere oculi ſani, & nequaquam ſuper oculo ægro, vt aluum lubricum habeat omnibus modis conetur, ne ſe exerceat, ne loquatur: vitet omnia animi accidentia, ſit dieta tenuiſſima & frigida, vnde cibum minuat, imo cœnam aliquando omittat à vino, rebus dulcibus & carne per totum morbi tempus abſtineat, ab euaporantib. caueat, ſicut aceto, & ſimil. hæc dico in cura generali, & methodica ſecus autem aliquando in cura coacta.

Præordinato regimine victus vt antea dicitur. Curatio.

Si ſanguis peccet, vt cauſa principalis quemadmodum in lippitudine ſanguinea, euacuandus eſt ſanguis, teſte *Auicenna*, vſque ad timorem lypothimiæ.

Si verò peccet ſanguis vt cauſa adiuuans, detrahendus etiam eſt, ſed parciùs.

Si verò moleſtet vt cauſa ſine qua non, ſecanda etiam eſt ſed moderatè.

Sed è quo latere aperienda ſit vena, dubitarunt aliqui.

De quo dubio ſecundùm mediocritatem ingenij mei, ſententiam meam proferam.

Si igitur intentio medici ſit, materiam iam fluxam euacuare, aperiatur cephalica eiuſdem lateris: ſi materiã fluentẽ diuertere, oppoſiti lateris ſecetur vena: ſed præter flebotomo, iammultùm cõducit, ventoſas ſub occipite affigere, & materiam per ventris ſolutionem diminuere, in bilioſa materia cum decoctione fructuũ mannæ, & elect. de ſucco roſarum immixta ſiue craſſa cum pilulis ſine quibus eſſe nolo, pilulis aſſaieret, cochijs, vel ſimilib. ſecũdum iudicium præſentis medici.

Corpore in hunc modum exquiſitè euacuato, applicanda ſunt emplaſtra repercuſſiua fronti & temporibus, ex aqua roſarum, aqua ſolani, aceto, albuminibus ouorum cum bolo armenio, ſanguine draconis, terra ſigillat. & ſimilibus, intrà oculũ autẽ niſi maxima vrgenti neceſſitate per vnũ aut alterũ diem nullum repercuſſiuũ imponerem ſed nuchas panis in aqua roſarum infuſas, vel poma cocta in aqua roſarum poſtea vtro vere ſequenti collirio. ℞. tutiæ præparatæ, ʒ 1. aquæ roſarum albarũ ʒ 2. albumen vnius oui cocti, aquæ plant. ʒ 1. ſtent omnia in infuſione per ſpatiũ 24. horarum, deinde cũ occaſio poſtulat. ℞. huius infuſionis coclearia duo lactis muliebris coclearium vnum: miſce, & tepidè inſtilletur intrà aurẽ, remoueaturq; ſingulis tribus horis,

horis, abſterſo prius oculo, ſi opus ſit.

Sunt autem qui prima facie videntur affirmare medicinas intrà oculos actu frigidas imponendas eſſe, ſed melior opinio, vt mihi videtur, & vt experientia omnium artium magiſtra docet, hæc dicta doctiſſimorum virorum intelligenda eſſe & vera eſſe in conſeruanda ſanitate oculi ſed minime in curatione: ſed ad propoſitum. Meſues, Arcul. & alii.

Poſt quatuor dies ſi cauſa poſtulet, vtile etiam eſt vti ſieſt. alb. rhaſis ſine opio & ſarcocolla cum aqua roſarum, & lacte mulieris pituitoſæ, poſt ſeptimũ verò cum ſarcocolla, & aqua feniculi, imo in vehementiſſimo dolore vti poſſumus cum opio in ipſo principio: ſed quia interdum accidentia & virtutis imbecillitas curationis ordinem præuaricat, ideo omnia referenda ſunt ad iudicium præſentis medici.

Sed ſi ophthalmia veniat à cauſa externa, vt à percuſſione, corpore vt antea ordinato deſuper oculum applicandum eſt albumen oui conquaſſat. cũ aqua roſarum, & intra oculũ imponendus eſt ſanguis columbinus tepidus, vel gutta vna ſiue altera mellis clarificati vel ſacchar cand.

In alijs verò, ex cauſa primitiua cum contrarijs applicitis remoueb, Vt exempli gratia, ſi ob radios ſolares vel lunares ne egrediatur foras. Si propter eſum euaporantium, vt cæparum vel ſimil, abſtineant ab his.

Si à nimia vini potione, à vino abſtineant.

Sed obijciet forſan aliquis Hypocratem enumeraſſe vini potionem inter medicamenta lippitudi-

tudini accomodata,sed quando, & in quo casu bibendum est, dilucidè exponit *Gal.* aphor. 31. sexti libri, ideo illuc recurre.

De Cataracta siue suffusione.

Cataractæ descrip.

Cataracta est effusio humorum concrescentium inter vberem siue papillam, & corneam tunicam qua obstruitur rhagoidis foramen.

Sed de loco cataractæ multum discordes fuere authores,vt patet per Azarab. Haliab. Albuc. & alios, sed hæc vt videtur est melior opinio.

Causæ.

Humor inutilis superabundans,vel vapor ab inferior.qui receptus in caput et ibi incrassatus transit in excremẽtum, duplex igitur causa huius morbi, vna quæ prouenit essentialiter à capite.

Altera à vaporibus sursum elatis ab inferioribus partibus.

Signa.

Quando confirmatur morbus satis manifestè apparet per impedimentum visus.

In principio verò multæ apparent hallucinationes ante oculum,& similia.

Si primariò accidat,perpetuus est morbus,& in vno oculo incipit.

Si per sympathiam vterq; oculus æqualiter afficietur,& symptomata visionis intermittunt, nam dum male concoquit ventriculus apparent visiones, cum bene concoquit, nequaquam.

Curatio.

Si cataracta confirmata sit, non curatur nisi per manualem operationem, cuius descriptionem qui cupit,legat *Pauli*, lib.6.cap.12. vnà cum Arciulano

hi

hi enim dilucidè demonſtrant operandi viã,& deſcribunt inſtrumenta.

Curatio verò cataractæ non confirmatæ hiſce remedijs abſoluitur.

Inprimis purgato corpore ſecundum neceſſitatem cauſæ, adhibenda ſunt alia remedia in hunc modum.

℞. Sem.feniculi, aniſorum ana,ʒ 3.euphraſiæ, Mont. verbenæ,roſarum ſiccarum ana,m. 3.,chelidoniæ, m. 1.rutæ,m. 1.ß.bulliant ad medietatem &facta diligenti expreſſione, fiat ſirupus, huius accipe ʒ 2. aquæ eufragiæ, & feniculi ana,ʒ 1 ß. vtere vſque ad finem ſirupi, & dum hæc aguntur imponantur intra oculum aliquot ex ſequentibus medicamentis.

℞. Vrinam pueri impubis ,ad placitum ſeruetur in vaſe idoneo per ſpatium octo aut decem dierum , deinde euaporetur ſecundùm artem, huius accipe ſalis ʒ 2. muſci ʒ ß. & parum huius pulueris imponatur bis in die naturali in oculo, vel

℞ Verbenæ,
Rutæ,
Chelidonię
Roſarum,
Euphragiæ,
Feniculi.
} Bethonicæ, Saluiæ, } ana,m.8.
} Siler is mont. Pulegij. } ana,m.1.

Diſtillentur poſt digeſtionem in balneo, & in ſole inſoletur per menſem.

R Vel

Vel, ℞. ʒ oua recentia, imponantur in ollam optimè clauſam cum aceto fortiſsimo, collocetur ſubter terram per ſpatium trium dierum poſtea ſeparetur acetum, & recens infundatur, & tribus diebus interpoſitis iterum renouetur acetum, & ſic vſque ad nouem dies progrediendum eſt, hoc facto pungantur acu oua prædicta, & exibit aqua clara quæ repoſita in vitro optimè obturato ſæpe intra oculum affectum inſtillanda eſt.

Si verò periculum ſit ſuffuſionis ſed nulla adhuc apparet, euacuato corpore inſtilletur parum ſequentis medicamenti.

℞. mellis optimi lib. 1. piperis rotundi ℥. 1. digerantur per ſex dies, in balneo tepido diſtillentur, & ad vſum reſeruentur.

Victus ratio

Caueat ægrotus ab aere nocturno, & à frigiditate capitis, vitet euaporantia ad caput, lacticinia, legumina, & piſces & præcipuè barbones, & cancros qui à proprietate (teſte Montano) nocent oculis.

A vino dulci abſtineat, & det operam vt alnum leuem habeat: pilulis etiam de hyera *Galeni* ſemel in ſeptimana vtetur.

De debilitate visus.

Tripliciter læditur visus, scilicet, { Diminutè, Corruptè, Ablatè. } Arc.

Quæ species subdiuiduntur.

Aliqui enim malè vident de propè, & bene de longè, quia spiritus visiui sunt crassiores, atq; ideo magis illustrantur per aerem. Mont. Clxxxv

Aliqui verò è contra malè de longè, & bene de prope vident, quod fit vel ratione organi vel ratione spirituum, vel ratione consuetudinis.

Ratione organi, aut, { Propter eminentiã oculorũ Immoderatam nigredinem oculorum.

Ratione spiritus, aut propter { Subtilitatem, Paucitatem.

Ratione consuetudinis, vt in literatis.

Quidam verò de propè, & longè malè vident,

Vt illi qui paucos, obscuros, nimis grossos aut subtiles spiritus habent. Arc,

Aliqui etiam cum incipiunt bene vident, at postea diminutè, hi autem paucos & crassos spiritus habent, qui nõ possunt ad longum tempus diffundi siue dilatari.

Aliqui etiam res albas & lucidas bene, nigras malè vident, & bene in claro, male autem in obſcuro, vt illi qui craſſos et obſcurot habens ſpiritus.

Aliqui ſunt, qui non poſſunt videre niſi ſemiclaudant oculos, vt qui claros habent ſpiritus.

Aliqui autem putant ſe videre duo, quando vnum ſolummodò obijcitur: vt ego ipſe in generoſo quodam cognomine Hungat vidi, quod contingit aut ex inordinato motu ſpirituum deferentium ſimulacrum rei viſæ vt in ebrijs, iratis, aut in his quibus contuſum eſt caput.

Aut ex parte humiditatis, ſeu vaporis ſeparantis ſpiritum viſibilem in duas partes, et hæc ſeparatio poteſt eſſe aut ante criſtallinam, aut in criſtallina, aut poſt ipſam.

Aut quia vnus oculus magis contrahitur quám alter, vnde propter breuitatem viæ citius defertur rei viſæ proportio ad ſenſum communem per vnũ quàm alterum neruum, et ſic prima proportione non corrupta ſubſequitur ſecunda.

Aut propter ſpaſmum neruorum, quia non vniuntur.

Aut ex oculi contorſione vel ſimilibus, cauſæ verò ablatæ viſionis, aut in ipſo oculo, vt in præcedentibus capitibus declaratur, aut in obſtructione neruorum opticorum referendæ ſunt.

Sed quia oculus aliquando patitur per eſſentiam capitis, aliquando per conſenſum ſtomachi, et aliarum partium: aliquid de ſignis & differentijs dicam.

Si viſus patiatur primario à capite ſecundum plurimum non ſolum viſus ſed omnis ſenſus læditur.

Si ab obſtructione neruorum opticorũ lædatur viſio, hoc modo dignoſcitur, quia ſi vnus oculus claudetur dilatabitur immediatè pupilla alterius, ſin minus contrà.

Præterea vbi caput tanquã cauſa principalis peccat, aut præceſſerunt vel adſunt diſpoſitiones maximè in anteriori parte.

Si propter ſympathiam indicatur, vt duobus præcedentibus capitulis dictum eſt, ideo ſuperfluum recenſere.

Aqua excellentiſſima & à me ſæpius probata ad renouandam viſionem diminutam.

℞. Tutiæ præparatæ ʒ 3. Aquæ roſatæ, Vini albi ana, ʒ 6.
Aloe epaticæ,
Sacchari albi ana ʒ 2.

Miſce omnia, & reponantur in vaſe vitreato optimè obturato, & collocetur in ſole per ſpatium menſis, & de hac aqua mane & ſero imponatur gutta vna ſiue altera.

Sæpius etiam expertus ſum aquam ex hepate hircino cum reliquis ingred. à *Iohanne de Vigo*, deſcriptam multum profuiſſe.

Sed hoc notandum eſt, nullas harum aquarum adhibendas eſſe, vbi diminutio viſus pendeat à plenitudine corporis ſiue craſſitiæ ſpirituum ratione pituitæ vel ſimil. niſi corpus diligentiſſimè euacuetur ſecundum iudicium præſentis medici.

De lacrimis oculorum.

Morbus de quo hoc in loco tractaturus sum, est vbertas humiditatis aquosæ, quasi continua circa oculos, imò sæpius cum fluxu lacrimarum extra oculos.

Causa duplex, primitiua et materialis.

A primitiua verò oritur, vt ab omni causa rarefaciente, liquefaciente et debilitante contentiuam musculorum in oculorum angulis, vnde dilatatis poris, fluit humiditas per oculũ, potest etiam constrictio cerebri esse causa lacrimarum, ex occurenti frigiditate, vnde maior humiditas, quàm pro oculi conseruatione conuenit, per eosdem meatus defluit.

Aliquando etiam a carnositatis abscisione, in oculorum angulo.

A causa materiali, id est, aut ob debilitatem contentiuæ, scilicet illius carnis, aut humiditatem siue debilitatem cerebri.

Lacrimæ ex causa primitiua, præterquam ex abscissione carnis lacrimalis curabilis est.

Prog.

Signa causarum primitiuarum manifesta sunt, signa debilitatis, contentiue vel humiditatis habentur ex priuatione et positione causarum corporaliũ.

Signa.

Purgetur corpus, et caput, vt in antedictis capitulis dictum est, et applicentur restrictoria circa anteriorem partem capitis, in hunc vel similem modum facta.

Curatio.

℞. gum. dragaganth. ʒi. dissolue in sufficienti quãtitate

titate aquæ rosarũ, in dissolutione imponantur boli armeni ʒi. calcis de testibus ouorum ʒ. ʒ. fiat mixtura.

Intra oculos autem imponatur aliquod ex sequentibus.

℞. aloem puluerisatam, suspendatur in aqua rosarum.

Vel ℞. tutiæ præparatæ, corticum ouorum præparatorum, aloes optimæ, ana ʒi. inuoluantur in panno lineo, et fiat pila, infundatur in aqua feniculi suspensa cum filo, postea sæpe exprimatur ea pila in oculos.

Si verò fluxus fiat per internas venas oportet tum inedia, tum frequenti purgatione humores exiccare, roborandumque est cerebrum, et per interiùs et per exterius.

De dentium dolore.

Dentes afficiuntur pulsante dolore, teste *Gal.*

Causa autem aliquando existit in ipso dente, aliquando in neruo qui ad dentium radices peruenit a tertio pari neruorum cerebri, aliquando in ipsa gingiua sibi adherente. Gal. lib. 5.

Causæ verò aliquando externæ, aliquando internæ. Causæ.

Externæ, vt ex occursu aeris frigidi repentinè imprimentis, vel ex comestione acetosorum.

Aliquando etiam fit dolor ex introitu alicuius rei inter dentem et dentem, vt ex frusto squammæ piscis vel simil.

Ab interna verò cauſa vt ab humoris affluxu qui vel gingiuas inflammat, vel radices dentium infeſtat, vel a vermibus.

Prog. Dolor dentium ratione ſimptomatum eſt maioris momenti, quám dolor capitis, teſte *Gal.* lib. 1. *n.* τὸπ.

Quoad ſigna differentiarũ a loco affecto oportet cognoſcere an ſit dolor in gingiuis vel in neruis dẽtium.

Si enim dolor ſit in gingiuis, aderunt ſigna inflammatæ gingiuæ, et dum comprimuntur gingiuæ digitis, intenſior reddetur dolor, ſi verò dolor ſit in neruo, contra fiet et dolor ſentietur profundus.

Curacio. Si a vermibus, percipietur quædam titillatio circa dentem, & perforatus eſt.

Duplex eſt curatio, vna quæ remouet cauſam vná cum morbo, alia quæ mitigat dolorem.

Ad remouendam cauſam neceſſarium eſt vti euacuatione corporis, & per venæ ſectionem, & per pharmaca ſecundum diuerſitatem cauſarum, & iudicium præſentis medici.

Ad mitigandum autem dolorem aliqua remedia approbata deſcribam.

Si dolor veniat ab humore, hiſce remedijs vtetur ægrotus: imponat primó parum maſtich. ſuper coriũm, vel aliquod ſimile emplaſt. cum piſtello calido, ad locum conſuetum, ſupra oculum eiuſdem lateris acerbiús dolentis, deindè accipiat ʒi. aquæ ſolani ſomniferi, in qua diſtilletur oleum vitrioli, tantum quantum valet ad reddendam prædictam

dictam aquam acidam, & cum hoc obliniatur locus dolens, vel vtetur sequenti omnium probatissimo. Rx. senecionis q. vis: tundatur & exprimatur succus, deinde recipe tantum panem manducatū, vt pars oris acerbius dolentis vllo modo recipere possit, et impone succum prædictæ herbæ in aure eiusdem lateris, et iaceat ægrotus super illud latus, os apertum tenens, vnde humor abundè exibit, & cum panis incipiet ingentissimè humectari expuatur, et sumatur alius: neq; potest esse aliquis tantus dolor quin huic medicamento cædet.

Si verò dolor ratione vermis fuerit, fiat suffumigin. ex semine cepæ, & porrorum cum semine hioscquiami, & educetur vermis.

De mobilitate dentium.

Mobiles fiunt dentes triplicem ob causam, id est, aut ob defectum alimenti, aut ob nimiam nerui humiditatem, aut ob vitiosos succos.

Ob defectum alimenti, vt in senibus.

Ob nerui humiditatem, vt in magnis distillationibus quæ substernuntur radicibus dentium.

Ob vitiosos succos, vt in morbo gallico.

Dentium mobilitas in senibus non curatur.

Si dentes ab humiditate mobiles fiant, adstringentibus confirmabuntur.

Si ob vitiosos succos, vt in morbo gallico, inprimis remouendus est morbus, deinde gingiuæ iterum renascentur.

Ad dealbandos & conseruandos dentes.

Primò vitẽtur corruptiones cibi et potus in ſtomacho, nec non cibaria groſſa, viſcoſa, dulcia, & quæ ad frangendum ſunt dura, et omnia ſtupefacientia, neq; comedat aliquis res vehementis frigoris poſt aſſumptionem calidi, neq; vehementer calida poſt frigidi aſſumptionem: præterea vitentur res dentibus ex proprietate nocentibus, vt ſunt porri, mundificentur dentes ſemper a cibo, deinde lauetur os cum vino.

Ad dealbandos verò dentes, optimè inſeruit aqua Fiorauanti, ex ſale, gemma, ſulphure, margaritis, borace, & aceto diſtillato fabricata, vel radix biſmaluæ diligentiſſimè mundata, & in partes longas diuiſa, et in aqua, ſale, & allumine, cocta cum paruo ireos: deinde in furno exiccata, cum quibus fricentur et purgentur dentes.

De ornatu mulierum.

Quoniam multæ mulieres deſiderant miris & multis modis faciem ſuam pulcherrimam reddere, vt gratiam etiam cum illis conciliem, optima aliquot experimenta deſcribam, & ſic finem huius opuſculi faciam.

Deturpatur facies aliquarum mulierum, aut propter retenta menſtrua, aut propter fumum ſanguinis incenſi, vel humoris melãcholici, aut propter ardorem ſolis.

Si

Si igitur causa sit humor melancholicus, euacuetur, vt in capitulo de melancholia demonstratur.

Si propter fumum sanguinis incensi, fiat minutio de cephalica, & mundificetur sanguis cum rebus appropriatis, videlicet cum decoctione, vel potius succo fumiterræ & simil. deinde ad mundificandam faciem vtantur, hoc vnguento ab Arnaldo descripto, & à me sæpius probato. ℞. succi maliterræ, succi ireos, succi cucum. agrestis, succi brioniæ, succi matrissiluæ ana, lib. 1. mellis despumat. ʒ 5. armon. al. ʒ. 3. capitelli fortissimi lib. *1*. bulliant, hæc omnia simul vsque ad succorum consumptionem, & cum ferè coctæ fuerint adde fel bouinum, & puluerem specierum sequent. superaspergе.

℞. ossis stepiæ, zing. hermod, aristoch. long. & rotund. lentic. bor. arm. crystalli, semulæ gran. tinct. tragagant. entali, & dentali, belliculi, sem. sinapi al. omnium pulueris. ana, ʒ 2. fiat vnguentum de quo facies sero inungatur quia potentissimum est ad omnia prædicta, prius tamen lauari debet facies cum aqua rosar. Sed quia aliquæ dominæ desiderant facies pulcherrimas reddere, ideo in earum gratiam secretum omnium aliorum secretissimum reuelabo. Comburatur superficies alba cornu cerui proiecto nigro quod est intus, & puluerisetur, & fiat cerusa vt ars præcipit huius cerusæ. ℞. ʒ 2. cerussæ de riso, ʒ 6. misceantur cum pauc. borace, & diluantur cum aqua rosarum, vel potius cum aqua albuminum ouo-

rum,& lauetur facies ſero & mane,deinde interpoſita dimidia parte horæ abſtergatur facies cum aqua auenæ,deinde madefac ſubtiliſsimum pannum lineum in diſſolutione talc. & leuiter fricetur facies. Qui verò non habent talchi diſſolutionem,à me habebunt, & hic omnium aliorum præſtantiſsimus fucus eſt pro magnis dominabus.

FINIS.

ELENCHVS AVTHO-

rum qui in isto opusculo, de capitis præ-
cipuis affectibus, citantur.

Ætius.
Alexander.
Trallianus.
Andernacus.
Altimarus.
Arculanus.
Aristoteles.
Auerrhoes.
Auicenna.
Areteus.
Actuarius.
Arnaldus de villa noua.
Azarau.
Albucasis.
Auenzoar.
Cassius.
Cornelius Celsus.
Capiuaccius.
Dioscorides.
Eraſtus.
Fernelius.
Fiorauant.
Galenus.
Hipocrates.
Iohannes Baptista.
Montanus.
Iohannes Langius.
Marcellus Empiricus.
Mattheus de gradi.
Nicholaus Massa.
Oribasius.
Paracelses.
Paulus Ægineta.
Rufus Ephesius.
Rhases.
Rondeletius.
Scribonius Largus.
Trincauelius.
Vigo.

Index.

Alopecia. 1
Apoplexia. 25
Caluitium. 2
Coma seu cataphora. 25
Catarrhus. 46.b
Cataracta. 60.b
Conuultio. 39
Dolor capitis. 5
Dolor dentium. 64
Debilitas visus. 62
Defluuium capillorum 2
Epilepsia. 14.b
Grauis auditus. 57
Hemorragia narum. 44
Incubus. 30.b
Lethargia. 22.b
Lachrima-rum effusio. 30
Melancholia 31
Ophiasis. 1.b
Ophthalmia. 58
Paralisis. 36
Phrenitis. 27
Paraphrenitis. 29.b
Sternutatio. 52.s
Tinnitus aurium siue sonitus. 53.b
Tremor 42.b
Vertigo. 12.b

FINIS.

Errata.

Folio tertio, a linea 16. niſi ſit infantibus, pro niſi ſit in infantibus. Fol 6. b. l. n. 9. purgitiuius, propurgitiuns: Eol: 8, a, linea 9, ſirupi violati. ℥ ß pro ℥ 1 ß, & eodem folio, linea 17: rhab. electi ℥ 4. pro ℈ 4. Fol a, lin. 26. proficitur, pro perficitur. Fol. 10. a, lin. 18. cu. pro cum. Fol. 11. a, lin. 16. veniæ, pro venæ. Fol. 12. b lin 17 vetite, pro vetet. Fol. 14. b. lin. 9 nouum, pro nonum. Fol 15. a. lin. 17, vel balneo, pro vel è balneo. Fol. 16. a, lin. 25 ſacchare, pro ſaccharo. eodem, b, lin. 10. comeſsialis, pro comeſſalis. Fol. 17. a, lin. 4. vtuntur, pro & vtuntur. Fol. 19. a, lin. 26 roriſmarina, pro roriſmarino, eodem, b, lin. 9. incipibat, pro incipiebat, & lin. 21. vltiorem, pro vlteriorem. Fol. 20. a, lin. 2. coitū, pro coitu. Fol. 21 b, lin. 4. veſticatorium, pro veſſicatorium. Fol, 22. a, lin. 26. lineā, pro tinem. Fol. 23. b, alin. 14. in aqua. pro in qua. Fol. 24. b. lin. 19. quadam, pro quædam. Fol. 25 a, lin 6 noctit, pro noctis. Fol. 27. a, lin. 10. inferiorum, pro inferiarum. Fol. 29. b, lin. 1 ſupera, pro ſuper: & lin 2. cucurbicula, pro cucurbitula. Fol. 30. a, lin. 10. aliter, pro alter. Fol. 32. a, lin. 21. ob ſtomachi, pro ob os ſtomachi. & eodem, b, lin. 1. vide, pro vnde, & lin. 8. permiſſione, pro permiſtione. Fol. 33 b, lin 8 tum modico, pro tum immodico. Fol. 25. a, lin. vlt confectionis ℥ ß, pro confect Hamech ℥ ß. Fol. eodem b, lin. 12. Narenio, pro Nardino, & lin. eadem, aguina, pro agnina. Fol. 36. a, lin. 2. ſpinicia, pro ſpinacia. Fol. 37. b. lin. 11, miringani, pro miringas. Fol. 45. b, lin. 10, ſingulares, pro iugulares, & lin. 19, aliqua pro aliqui cucurbiculam, pro cucurbitulam. Fol 49, a, lin. 15, humanao, pro humano, & lin. 16, immediate cibo, pro immediate a cibo, Fol. 53, a, lin. 3, ſin ab interna, pro ſin nulla talis ſit ab interna, & lin. 16, melantium, pro melanthium. eodem, b, lin. 18, materia, pro materiæ, & lin. vlt. ſuppor, pro ſuppur. Fol. 54, a, lin. 6, re'enta, pro retentæ, & lin. 29, materia, pro materiæ. Fol. 55, a, lin. 16, vtrum materia, pro vtrum a materia. Fol. 56, a, l n. 25, ablaturiſq;, pro abluiturq;. Fol. 57. a, lin, 5, anthei, pro anethi. Fol. 58, a, refudant, pro reſudant. Fol. 59, b, lin. 10, flebotomeiam, pro phlebotomiam, lin. 14, immixta, pro in mixta, lin. 25. vtro vere, pro vero vtere. lin. vlt. aurem, pro oculum. Fol. 60. a, lin. 10, ſieſt, pro ſief. eodem, fol. b, lin. 5, vberem, pro vuam. Fol. 62, b, lin. 3, obſcuro t habens, pro obſcuros habent. Fol. 63, a, lin: 27, craſſitia, pro craſsitiæ. Fol: 65, b, lin: 6, calida, pro calidas: Fol: 66, a, lin: 17, ſtediæ, pro ſepiæ, & lin: 18, cryſalli, pro criſtalli.